

The background of the cover is a photograph of a large, ornate church tower with multiple spires, likely a Gothic or Romanesque structure. The tower is partially covered in scaffolding, indicating restoration work. The sky is a clear, pale blue. In the foreground, the rooftops of a town are visible, along with some greenery on the left. A large, white, stylized 'RO' is superimposed over the image. The 'R' is on the left, and the 'O' is on the right, partially overlapping the church tower. The 'O' is a simple circle. The title 'Kerkenvisie Sittard-Geleen' is in the top right corner in white sans-serif font. At the bottom left, there is a small white box containing the text 'Kerkenvisie Sittard-Geleen', 'December 2023', and 'Definitieve versie'.

Kerkenvisie Sittard- Geleen

Kerkenvisie Sittard-Geleen
December 2023
Definitieve versie

R—O

RO groep
Wilhelminasingel 58
Postbus 3086
6202 NB Maastricht

info@rogroep.nl
+31 43 350 00 50
www.rogroep.nl

Inhoud

01	INLEIDING.....	5
01-1	AANLEIDING	5
01-2	DE OPGAVE	5
01-3	DOEL	6
01-4	LEESWIJZER	6
02	BESTAANDE SITUATIE	8
02-1	KERKGEBOUWEN IN SITTARD-GELEEN	8
02-2	HUIDIG GEBRUIK KERKGEBOUWEN	9
02-3	DEMOGRAFIE.....	12
02-4	ALGEMENE RELIGIEUZE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	13
02-5	BESCHRIJVING SAMENWERKINGSVERBANDEN ROOMS-KATHOLIEKE KERKEN.....	14
02-6	PAROCHIALE KERNCIJFERS	16
03	ALGEMEEN KADER.....	17
03-1	RIJK.....	17
03-2	SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN KERKEIGENAREN	18
03-3	BISDOM ROERMOND	19
03-4	GEMEENTELIJK BELEID	20
04	VISIE OP DE TOEKOMST.....	25
04-1	ALGEMEEN	25
04-2	OMGEVINGSDIALOOG SITTARD	29
04-3	OMGEVINGSDIALOOG OBBICHT & BUCHTEN	32
05	OVERIGE GELOOFSGEMEENSCHAPPEN.....	34
05-1	TOEKOMSTPERSPECTIEF PROTESTANTSE GEMEENTE MAAS- EN BEEKDAL.....	34
05-2	TOEKOMSTPERSPECTIEF APOSTOLISCH GENOOTSCHAP	36

06	AFWEGINGSKADER.....	37
06-1	AFWEGINGSKADER KERKGEBOUWEN.....	37
06-2	BESCHRIJVING ASPECTEN AFWEGINGSKADER.....	38
06-3	TOETSING AFWEGINGSKADER PER KERKGEBOUW	39
07	TOEKOMSTSCENARIO'S.....	41
07-1	MOGELIJKHEDEN VOOR KERKGEBOUWEN	41
07-2	HANDELINGSKADER SCENARIO'S OP BASIS VAN WAARDERINGEN	42
07-3	INSPIRATIEKAART HER-, NEVENBESTEMMEN EN NEVENGEBRUIK	43
07-4	RICHTINGGEVENDE TOEKOMSTSCENARIO'S PER KERKGEBOUW	44
08	CONCLUSIES & AANBEVELINGEN	68
08-1	CONCLUSIES.....	68
08-2	AANBEVELINGEN	69
	BIJLAGE 1: KERKENPASPOORT	72
	BIJLAGE 2: UITWERKING SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN KERKEIGENAREN	73
	BIJLAGE 3: HANDREIKING TOEKOMST KERKGEBOUWEN, BISDOM ROERMOND	78
	BIJLAGE 4: OMGEVINGSDIALOOG SITTARD.....	79
	ROL BINNEN DE GEMEENSCHAP.....	80
	BIJLAGE 5: OMGEVINGSDIALOOG OBBICHT	87
	BIJLAGE 6: OMGEVINGSDIALOOG BUCHTEN	90
	BIJLAGE 7A: TOELICHTING PER KERKGEBOUW	93
	BIJLAGE 7B: BEOORDELING KERKGEBOUWEN GEMEENTE SITTARD-GELEEN	118
	BIJLAGE 8 : TOEKOMSTVISIE STADSPAROCHE MARCELLINUS & PETRUS GELEEN.....	121
	BIJLAGE 9: TOEKOMSTVISIE PAROCHECLUSTER LIMBRICHT.....	125

01 Inleiding

01-1 Aanleiding

Kerkgebouwen zijn beeldbepalend in Zuid-Limburg. Generaties lang werden mensen in de gebouwen gedoopt, deed men er de communie en het vormsel en werd er getrouwd en gerouwd. Heel lang werden geloof en kerkbezoek automatisch doorgegeven van ouder op kind. Kerkbezoek hoorde bij het leven hier in de regio. De kerkgebouwen vormen de ziel van dorp of wijk en ze staan voor een band met het verleden, niet alleen voor bewoners, ook voor bezoekers van deze streek. Daarnaast zijn kerktorens vertrouwelijke bakens van herkenning in het landschap. Wie de kerktoren ziet, weet: *'ik ben bijna thuis'*.

Hoewel het geloof centraal staat, hebben kerkgebouwen¹ ook maatschappelijke, culturele en (kunst)historische betekenis. Maar zoals bekend staan de gebouwen, mede als gevolg van teruglopend kerkbezoek, onder druk. De realiteit van alledag is dat de kerken steeds minder worden gebruikt. Het onderhoud is lastiger te financieren en de exploitatie komt moeilijk rond. Van de ruim 7.100 gebedshuizen in Nederland, hebben er begin 2021 1.530 een herbestemming gekregen, wat wil zeggen dat het gebouw nu geen religieuze functie meer heeft.

Ook in de gemeente Sittard-Geleen is, of wordt dit in de nabije toekomst zichtbaar. In deze gemeente staan 39 geloofshuizen. Het oudste gebouw dateert uit de 11e eeuw, het jongste gebouw stamt uit 1991. Van deze gebouwen zijn er nog 30 in religieus gebruik, dit zijn plaatsen waar men nog terecht kan voor gebed en geloof. Negen geloofshuizen hebben een andere bestemming gekregen of zijn momenteel in transitie. Daarnaast zijn er in het verleden 9 geloofshuizen gesloopt.

01-2 De opgave

Doordat steeds meer gebedshuizen hun religieuze functie (dreigen te) verliezen, anders gebruikt gaan worden, of soms zelfs gesloopt worden, is een maatschappelijke opgave voor en betrokkenheid van de overheid ontstaan. Daarom werd eind 2018 het programma Toekomst Religieus Erfgoed in het leven geroepen. Dit programma van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, dat liep tot eind 2021, initieerde het instrument '*kerkenvisie*': een op te stellen samenhangende visie op alle gebedshuizen binnen een gemeente, ongeacht denominatie, ouderdom of (monumentale) status van een gebedshuis. De kerkenvisie van de gemeente Sittard-Geleen die u nu leest, is ontstaan uit dat rijksoverheidsprogramma Toekomst Religieus Erfgoed.

Voor het opstellen van integrale kerkenvisies stelde toenmalig minister Van Engelshoven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in 2019, 2020 en 2021 circa 3 miljoen euro per jaar beschikbaar. De middelen, in de vorm van een decentralisatie-uitkering, werden beschikbaar gesteld aan gemeenten. Elke Nederlandse gemeente kon in die periode eenmalig een aanvraag indienen. In heel Nederland zijn 240 Gemeenten (ruim 70 procent) aan de slag gegaan met het opstellen van een kerkenvisie.

¹ In deze kerkenvisie zal voornamelijk het woord 'kerkgebouwen' worden gebruikt voor de geloofshuizen in de gemeente. Dit omdat de meeste geloofshuizen in de gemeente Rooms-Katholieke en Protestantse kerkgebouwen zijn.

01-3 Doel

De gemeente Sittard-Geleen heeft RO groep uit Maastricht, adviseur en ontwikkelaar van maatschappelijk en zinvol vastgoed, gevraagd om het opstellen van de kerkenvisie op zich te nemen. Dat overigens de burgerlijke gemeente wordt gezien als een eerste aanspreekpunt om een kerkenvisie te maken, komt voort uit de gedachte dat de gemeente een breed overzicht heeft van haar eigen gebied en het kerkenlandschap. Ook komen bij een gemeente verschillende belangen samen – ruimtelijk, economisch, cultureel en sociaal en is zij verantwoordelijk voor een goede ruimtelijke ordening.

Bij het huidige kerkenlandschap, dat zo aan verandering onderhevig is, zijn deze belangen herkenbaar. Dat leidt tot een dynamisch kerkenvisieproces, een proces waarvoor geen blauwdruk bestaat. Lokale situaties laten zich niet of lastig met elkaar vergelijken en in elke gemeente zal de kerkenvisie een andere uitkomst hebben. Een kerkenvisie is dan ook altijd maatwerk, door de betrokkenen samen vastgesteld.

Kerkeigenaren, meestal kerkbesturen, zijn daarbij de belangrijkste gesprekspartner, zij hebben immers de gebouwen in eigendom en zijn bepalend en richtinggevend. Maar meer belanghebbenden zijn bij de kerkenvisie betrokken, elk met een eigen visie, uitgangspunten en wensen. Daarnaast blijkt in de praktijk ook dat meerdere partijen zich 'eigenaar voelen'. Groepen mensen die zich om 'hun' kerkgebouw ontfermen, ook al gaan ze daar niet (meer) naar toe. En dan blijkt dat de waarde van een kerk(gebouw) zich niet alleen uitdrukt in bijvoorbeeld religieuze, monumentale of financiële waarde, maar ook in emotie, in gevoelswaarde. Ook dat maakt het opstellen van een kerkenvisie dynamisch en complex.

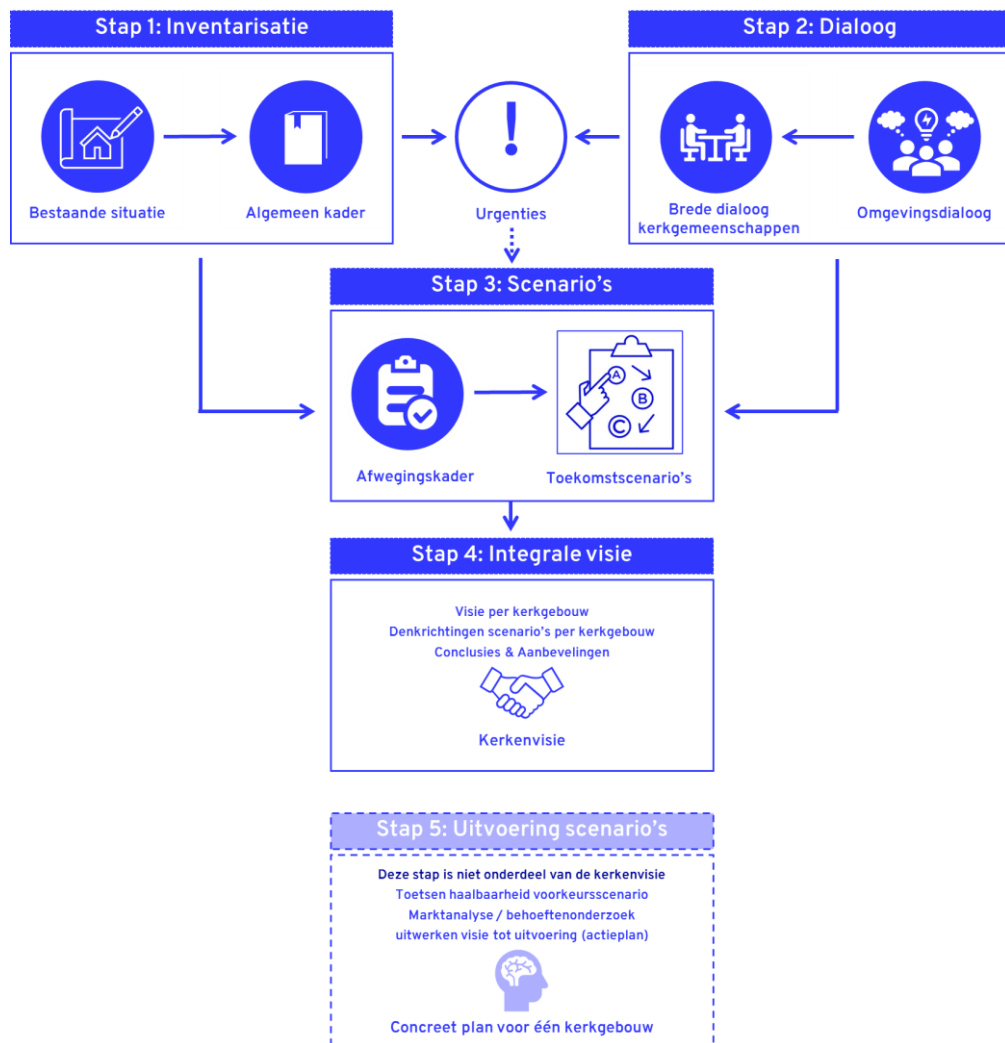
Samen vooruitkijken is van belang. Een kerkenvisie is bedoeld als gezamenlijke blik op de toekomst van kerkgebouwen, in samenhang gezien. Het is lastig praten als die toekomst niet duidelijk is. Of als verschillend wordt gedacht over uitgangspunten en nieuwe (globale) oplossingen, al dan niet van kerk tot kerk. De kerkenvisie van de gemeente Sittard-Geleen is tot stand gekomen na een intensief overlegtraject. Er werden gesprekken gevoerd met samenwerkende parochies Sittard, parochiecluster Leijenbroek-Ophoven-Munstergeleen, fusieparochie Marcellinus & Petrus (Geleen), fusieparochie Maria Moeder van Barmhartigheid (Born, Holtum, Obbicht, Grevenbicht en Buchten), parochiecluster Limbricht, protestantse gemeente Maas- en Beekdal, Apostolisch Genootschap Sittard, maatschappelijke organisaties en andere gesprekspartners uit de wijken of dorpskernen.

Alvorens deze kerkenvisie te publiceren, is deze besproken met alle gesprekspartners. Een belangrijke uitkomst is dat samen vooruitkijken vraagt om een inspanning van alle betrokkenen, draagvlak van de lokale samenleving en burgerparticipatie. De grote waarde van deze kerkenvisie is dat de gebouwen in samenhang in beeld zijn en dat er gezamenlijk naar wordt gestreefd deze kerkgebouwen voor de toekomst te behouden. Daarmee is een belangrijke eerste stap gezet. Op basis van het ontstane onderlinge vertrouwen is het nu van belang samen verder te werken aan een realistisch toekomstperspectief van de kerkgebouwen. Daarnaast maakte deze kerkenvisie ook duidelijk dat afwachten, leegstand en verwaarlozing van de gebouwen geen optie is.

01-4 Leeswijzer

Voorliggende rapportage vormt de afsluiting van de kerkenvisie Sittard-Geleen. Hoofdstuk 2 geeft een samenvatting van de bestaande situatie, gebaseerd op het kerkenpaspoort. Hoofdstuk 3 beschrijft de algemene kaders en uitgangspunten. Hoofdstuk 4 biedt inzicht in de algemene visie op religieus erfgoed in de gemeente en presenteert de uitkomsten van de omgevingsdialogen. Hoofdstuk 5 wordt een beschrijving gegeven van de visie van de overige geloofsgemeenschappen. Hoofdstuk 6 beschrijft en

waardeert de kerkgebouwen op basis van een afwegingskader. Hoofdstuk 7 schetst de toekomstige denkrichtingen en scenario's voor de kerkgebouwen. Tot slot worden in hoofdstuk 8 enkele conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

Figuur 01.1 Schematische weergave opzet rapportage kerkenvisie Sittard-Geleen

02 Bestaande situatie

De bestaande situatie van de kerkgebouwen in de gemeente Sittard-Geleen is gedetailleerd in beeld gebracht in het kerkenpaspoort in bijlage 1. Daarin staan kerngegevens over de kerkgebouwen en religie, aangevuld met demografische gegevens. Daarnaast is er een interactieve kaart² opgesteld waarin de gegevens overzichtelijk staan gepresenteerd. Dit hoofdstuk is een samenvatting van de bestaande situatie.

02-1 Kerkgebouwen in Sittard-Geleen

Gemiddeld is er in Limburg 1 kerkgebouw per 2.822 inwoners (CBS). De kerkendichtheid in de gemeente Sittard-Geleen ligt met 29 kerkgebouwen op 91.719 inwoners boven het gemiddelde met 1 kerkgebouw per 3.163 inwoners. Over het algemeen is de kerkendichtheid in stedelijke gebieden lager dan in landelijke gebieden. De volgende kerkgebouwen liggen in de gemeente Sittard-Geleen:

Naam kerkgebouw***	Kern	Bouwjaar	Monumentale status
Parochiecluster Limbricht			
O.L.V. Tenhemelopneming	Einighausen	1905	Rijksmonument
Nieuwe Sint Salviuskerk	Limbricht	1922	Rijksmonument
Sint Nicolaaskerk	Guttecoven	1966	Gemeentelijk monument*
Samenwerkende parochies Sittard (federatie)			
Petrus Stoel van Antiochiëkerk	Sittard-Centrum	1299	Rijksmonument
Sint Michielskerk	Sittard-Centrum	1661	Rijksmonument
Heilig Hart van Jezuskerk	Sittard-Overhoven	1930	Rijksmonument
Sint Pauluskerk	Sittard-Limbrichterveld	1986	Geen monumentale status
Christus Hemelvaartkerk	Sittard-Vrangendael	1964	Rijksmonument
O.L.V. Geboortekerk	Sittard-Broeksittard	1934	Rijksmonument
Basiliek O.L.V. van het Heilig Hart****	Sittard-Centrum	1877	Rijksmonument
Parochiecluster Leijenbroek, Ophoven en Munstergeleen			
Christus Koningkerk	Sittard-Leijenbroek	1928	Rijksmonument
Sint Pancratiuskerk	Munstergeleen	1924	Gemeentelijk monument*
Stadsparochie Marcellinus en Petrus Geleen (fusieparochie)			
Sint Marcellinus en Petruskerk	Oud-Geleen	1862	Rijksmonument
OLV van Altijddurende Bijstandkerk	Geleen-Lindenheuvel	1928	Gemeentelijk monument*
Christus Koningkerk	Geleen-Kluis	1952	Geen monumentale status
Sint Augustinuskerk	Geleen-Centrum	1934	Rijksmonument
Parochie Maria Moeder van Barmhartigheid (fusieparochie)			
Sint Martinuskerk	Born	1906	Rijksmonument
Sint Catharinakerk	Buchten	1961	Gemeentelijk monument*
Sint Catharinakerk	Grevenbicht	1907	Rijksmonument
Sint Martinuskerk	Holtum	1888	Rijksmonument
Sint Willibrorduskerk	Obbicht	1968	Geen monumentale status

² De interactieve kaart is te bereiken via:

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1VnGvI138E89sKZbA9q3hw5ulVvAyZCQY&usp=sharing>

Protestantse kerk Maas- & Beekdal			
Johanneskerk	Sittard-Ophoven	1966	Geen monumentale status
Gruizenkerk	Sittard-Centrum	1680	Rijksmonument
Ontmoetingskerk	Geleen	1992	Geen monumentale status
Podiumkerk	Grevenbicht	1851	Rijksmonument
Apostolisch Genootschap (ApGen)			
Gebouw van het Apostolisch Genootschap	Sittard-Ophoven	1955	Geen monumentale status
Molukse Evangelische gemeenschap (G.I.M.)**			
G.I.M. Maranatha	Sittard-Stadbroek	1967	Geen monumentale status
G.I.M. Bethanie-Silo	Geleen	1961	Geen monumentale status
Moskee**			
Moskee El Mohsinie	Sittard-Stadbroek	1970	Geen monumentale status
Moskee Markaz Al-Houda	Geleen-Lindenheuvel	1965	Geen monumentale status

* Deze kerkgebouwen zijn door de gemeente aangewezen met het voornemen tot aanwijzing tot gemeentelijk monument. Hiermee hebben de kerkgebouwen een voorbescherming als gemeentelijk monument.

** De Molukse evangelische kerk en de moskeeën worden enkel inventariserend meegenomen in de kerkenvisie. Dit omdat deze niet hebben deelgenomen aan het kerkenvisietraject.

*** In de interactieve kaart² staan ook de kerkgebouwen die niet meer gebruikt worden voor de eredienst zoals de Oude Sint Salviuskerk (Limbricht), Antonius van Paduakerk (Ophoven), Heilige Bernadettekerk (Baandert) en andere kerkgebouwen. Doordat deze kerkgebouwen geen religieus gebruik meer hebben vallen ze buiten de scope van de kerkenvisie.

**** De Basiliek van OLV van het Heilige Hart heeft een aparte status en is geen parochiekerk. Doordat de Basiliek samenwerkt met de parochies in Sittard(-centrum) is deze onder dit verband weergegeven.

Tabel 02.1 Kerkgebouwen in gemeente Sittard-Geleen en scope kerkenvisie

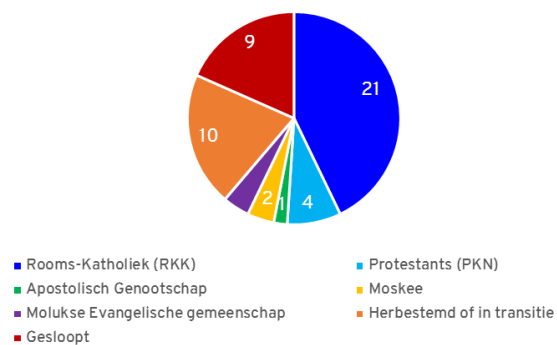
02-2 Huidig gebruik kerkgebouwen

Bij het opstellen van deze kerkenvisie zijn in Sittard-Geleen 30 geloofshuizen meegenomen. Het gaat daarbij om gebedshuizen die als zodanig zijn gebouwd en bestemd zijn voor een dienst. Van de 30 geloofshuizen in Sittard-Geleen zijn er:

- 21 Rooms-Katholieke kerkgebouwen
- 4 Protestantse kerkgebouwen
- 1 Gebouw van het Apostolisch Genootschap
- 2 Moskeeën
- 2 Molukse Evangelische kerkgebouwen

Verder zijn er nog:

- 10 Herbestemde kerkgebouwen of kerkgebouwen in transitie
- 9 Gesloopte kerkgebouwen

Figuur 02.1 Overzicht van kerkgebouwen in Sittard-Geleen, naar denominatie

Rooms-Katholieke kerkgebouwen

21 Rooms-Katholieke kerkgebouwen in de gemeente Sittard-Geleen zijn nog in gebruik voor de eredienst. In het verleden zijn enkele kerkgebouwen aan de eredienst onttrokken en herbestemd. Zo hebben enkele kerkgebouwen een andere bestemming gekregen, bijvoorbeeld:

- De oude Salviuskerk in Limbricht wordt gebruikt voor evenementen en concerten en beheerd door een stichting.
- De Heilige Bernadettekerk (Baandert) is herbestemd tot een urnenhof.
- De Petrus en Pauluskerk in Schipperskerk is herbestemd tot woning en kunstatelier en informatiepunt voor grindwinning bij de grensmaas.
- De Heilige Gemmakerk (Sanderbout) is herbestemd tot een multifunctionele accommodatie.
- De Heilige Hart van Jezuskerk (Oud-Geleen) is momenteel in ontwikkeling tot gezondheidscentrum.
- De Verrijzenis van onze heer Jezus Christuskerk (Geleen-Kluis) wordt gebruikt door de Sint-Vincentius vereniging.
- De Heilige Antonius van Paduakerk (Sittard-Ophoven) is verkocht aan een particulier en staat momenteel leeg.

Voor enkele andere kerken worden plannen ontwikkelt voor het her-, nevenbestemmen of multifunctioneel gebruiken van de gebouwen, deze worden in hoofdstuk 6 van de rapportage nader beschreven.

De andere 21 kerkgebouwen hebben een religieus hoofdgebruik. 20 van de kerkgebouwen zijn parochiekerken, 1 kerkgebouw, namelijk de Basiliek, heeft een status apart en is geen parochiekerk. De Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart was de eerste kerk in Nederland die zich '*basiliek*' mocht noemen. De 20 parochies zijn onderverdeeld in 5 parochieverbanden, waarvan: 2 fusieparochies, 2 parochieclusters en een parochiefederatie (in oprichting).

Protestantse kerkgebouwen

Alle protestantse kerkgebouwen worden nog gebruikt voor diensten, waarvan 2 kerkgebouwen slechts incidenteel worden gebruikt. De Johanneskerk (Sittard) is sinds 2021 de '*centrale*' kerk waar de regelmatige zondagse diensten worden gehouden. De Ontmoetingskerk (Geleen) is sinds het 3^e kwartaal van 2021 in gebruik door stichting Vluchtelingenwerk Nederland. Sindsdien worden er ongeveer 6 keer per jaar vespers georganiseerd, en is er elke maand een '*Ontmoeten op de zondagmiddag*' bijeenkomst voor de gemeente om op een laagdrempelige manier met elkaar in contact te blijven in de Ontmoetingskerk. De Gruizenkerk (Sittard) is in eigendom en beheer door '*Stichting Kerk Gruizenstraat*'. Deze stichting hangt formeel onder de Protestantse Kerk Nederland (PKN). Het gebouw is verhuurd aan een restaurant. Met dit restaurant zijn afspraken gemaakt over het gebruik van het gebouw door de protestantse gemeente Maas- & Beekdal. Er worden nog maximaal 4 keer per jaar diensten gehouden. Eenzelfde constructie geldt voor het 'Podiumkerkje' in Grevenbicht. Het eigendom en beheer van deze kerk ligt sinds 1 juli 2011 bij de Stichting Podiumkerkje Grevenbicht. Ook hier zijn met de stichting afspraken gemaakt over het gebruik van de kerk, maximaal 4 keer per jaar voor diensten. Verder worden in deze kerk o.a. tentoonstellingen en concerten georganiseerd.

Overige geloofshuizen

Verder liggen er in de gemeente diverse andere geloofshuizen van andere geloofsgemeenschappen. Het Apostolisch Genootschap, de islamitische gemeenschappen en de Moluks Evangelische gemeenschap. Daarnaast ligt er in de gemeente nog een kerkgebouw van de 'Nieuw Apostolische Kerk', *niet te verwarren met het apostolisch Genootschap*. In 2022 is de 'Nieuw Apostolische Kerk' in Geleen door het teruglopend aantal kerkgangers gesloten en zijn alle diensten van de Nieuw Apostolische kerk verplaatst naar Landgraaf.

Figuur 02.2 Voorbeelden van enkele geloofshuizen. Van links naar rechts OLV Ten Hemelopnemingskerk (Einighausen) Sint Martinuskerk (Holtum), Gruizenkerkje (Sittard), Basiliek OLV van het Heilige Hart (Sittard), G.I.M. Bethanie Silo (Geleen) en Moskee El Mohsinie (Sittard)

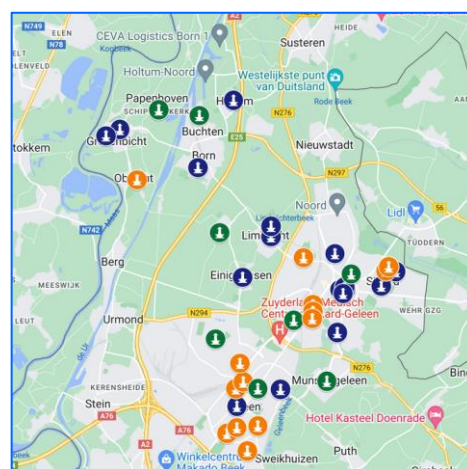
Interactieve kaart

Basisinformatie van alle geloofshuizen staat overzichtelijk gepresenteerd in de interactieve kaart. Deze is te bereiken via de link² (op pagina 8) of door het scannen van de QR-code.

Monumentale status

Met 170 Rijksmonumenten en een groot aantal gemeentelijk monumenten (2023) is de gemeente Sittard-Geleen rijk aan monumentaal erfgoed. Van de 29 geloofshuizen hebben 20 geloofshuizen een monumentale bescherming: 16 zijn aangewezen als Rijksmonument, De Sint Pancratiuskerk te Munstergeleen, de Heilige Nicolaaskerk te Guttecoven, de O.L.V. van Altijddurende Bijstandskerk te Geleen (Lindenheuvel) en de Heilige Catharinakerk te Buchten staan op de nominatielijst voor benoeming tot Gemeentelijk monument en genieten daardoor een voorbescherming. De overige 9 geloofshuizen hebben geen monumentale status. Dit zijn o.a. de twee moskeeën, de twee Molukse geloofshuizen en het gebouw van het Apostolisch Genootschap die allen dateren uit de periode van 1930 en 1970. Elementen van architectonische (& cultuurhistorische) betekenis van de kerkgebouwen staan omschreven in de kerkenpaspoorten, zie bijlage 1.

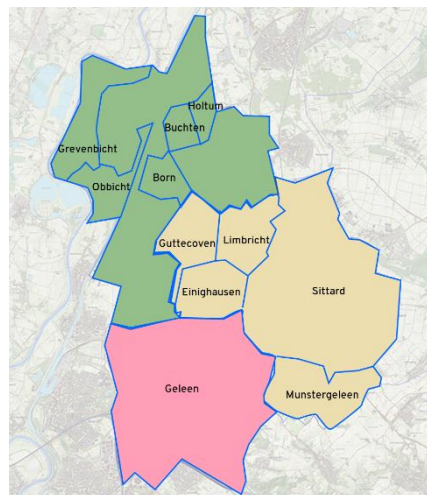
Figuur 02.3 Monumentale status kerkgebouwen

02-3 Demografie

De gemeente Sittard-Geleen telt per 1-1-2022 circa 91.719 inwoners. De inwoners wonen verdeeld over acht dorpskernen, namelijk:

Kern (inwonersaantallen per 1-1-2022)	Inwoners
Sittard	37.085
Geleen	31.070
Munstergeleen	4.610
Einighausen	1.301
Limbricht	2.590
Guttecoven	1.220
Born	5.520
Obbicht	1.825
Grevenbicht	2.305
Buchten	1.975
Holtum	1.160
Verspreide huizen (buitengebied)	1.085

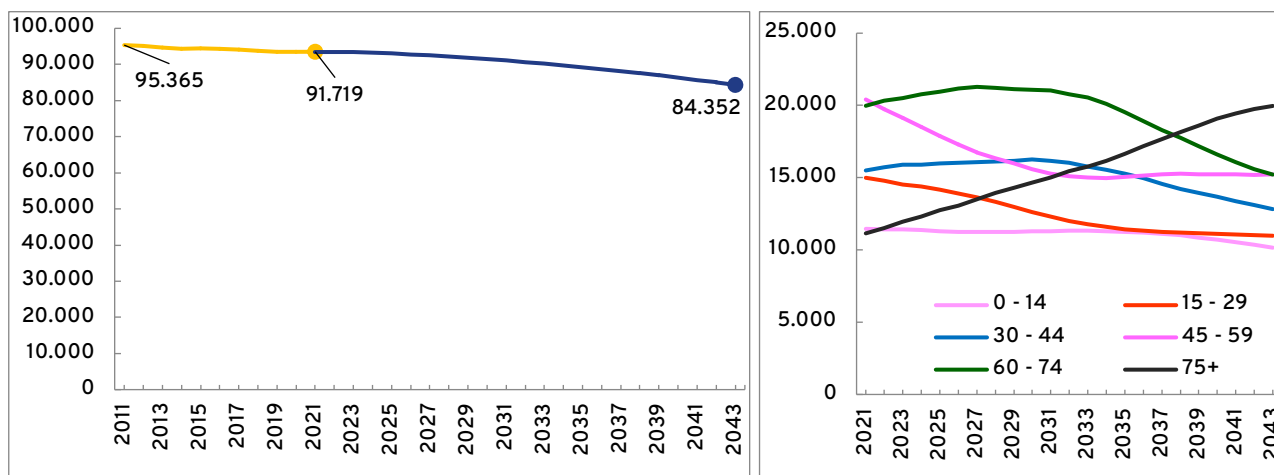
Tabel 02.2 Inwonersaantallen per kern in de gemeente

Figuur 02.4 Kernen in de gemeente

Het bevolkingsaantal van de gemeente Sittard-Geleen is de afgelopen 10 jaar met ongeveer 3.646 inwoners afgenomen van 95.365 tot 91.719 inwoners op 1 januari 2022. Verwachting is dat deze daling zal doorzetten tot 84.352 inwoners in 2043. In tegenstelling tot de trend is in 2023 het aantal inwoners t.o.v. 2022 licht toegenomen (+ 515 inwoners). Naar verwachting is dit een tijdelijke stijging door (nood)opvang voor vluchtelingen. De bevolkingskrimp zal gestaag doorzetten. Mogelijk dat recente trends zoals het toenemende aantal geboorten of toenemende migratie de bevolkingskrimp ten opzichte van de prognose iets zullen afvlakken.

Kijkend naar de toekomstige bevolkingssamenstelling zal het aantal 75-plussers toenemen. Vanaf 2038 zal het aantal 75-plussers de grootste bevolkingsgroep zijn in de gemeente Sittard-Geleen. Het aantal 60-plussers zal tot ongeveer 2027 toenemen, daarna zal ook hier een daling zijn. Het aantal 0-14-jarigen zal daarnaast ongeveer gelijk blijven, waarbij de komende jaren enige groei is te verwachten. Dit algemene beeld van krimp geldt voor alle wijken en kernen in de gemeente Sittard-Geleen, waarin per wijk of kern kleine verschillen zijn.

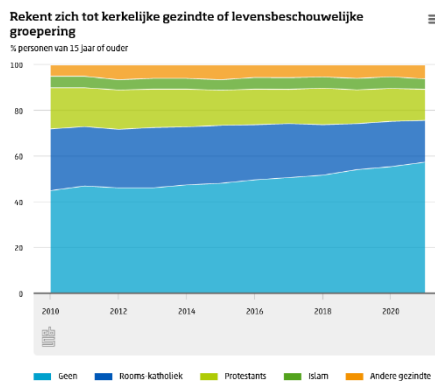

Figuur 02.5 Bevolkingshistorie gemeente Sittard-Geleen (CBS 2011-2021) en bevolkingsprognose, rechts bevolkingsprognose verdeeld naar leeftijdscohorten (E'til 2021 - 2043).

02-4 Algemene religieuze trends en ontwikkelingen

Het religieuze landschap in Nederland is de afgelopen decennia sterk veranderd. Waar vroeger ongeveer 80 procent van de bevolking katholiek of protestants was, behoort nu een meerderheid van de Nederlanders niet tot een kerkelijke of levensbeschouwelijke groepering. Daarnaast is er een toename in de diversiteit van religieuze stromingen, vooral binnen het protestantisme. Deze diversiteit is ook bevorderd door de veranderende bevolkingssamenstelling en de komst van andere religies, zoals de islam.

Volgens de CBS & Kaski-gegevens is er sprake van een gestage daling van het kerkelijk geloof in Nederland. Steeds meer mensen in Sittard-Geleen geven aan niet langer religieus te zijn of zich niet meer te identificeren met een bepaalde religie. Dit wordt vaak toegeschreven aan veranderende maatschappelijke en culturele normen en waarden en de groeiende invloed van individualisme en globalisering. Als gevolg hiervan zijn kerkgemeenschappen in Sittard-Geleen en omgeving geconfronteerd met uitdagingen, zoals afnemende kerkgangers, sluiting van kerken en nieuwe religies.

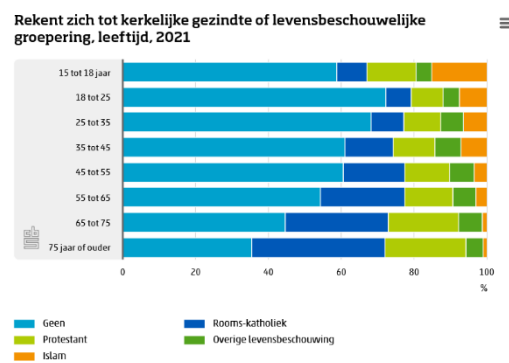

Figuur 02.6 Kerkelijke gezindheid Nederland 2010 – 2022 (CBS, 2022).

Afname kerkelijke betrokkenheid

De religieuze betrokkenheid in Nederland is de afgelopen jaren afgenomen. Volgens het CBS rekende in 2017 zich voor het eerst minder dan de helft (49 procent) van de Nederlanders van 15 jaar of ouder zich tot een kerkelijke gezindte of levensbeschouwelijke groepering, in 2021 was dat 41,5 procent. De katholieken vormen de grootste groep met 18,3 procent van de bevolking, gevolgd door de protestanten (13,6 procent) en de moslims (4,6 procent). Ruim 6 procent rekent zich tot een andere levensbeschouwelijke groepering.

Ook het aandeel dat regelmatig (minstens 1 keer per maand) een Rooms-Katholieke religieuze dienst bijwoont, is geslonken: van 16 procent in 2017 naar 14 procent in 2019 en naar 13 procent in 2021. Als men kijkt naar de leeftijd in relatie tot kerkelijke gezindheid dan is heel duidelijk dat vooral ouderen nog kerkelijk gezind zijn en jongeren niet. Daarbij zal vooral voor het Rooms-Katholieke geloof de afname van het aantal gelovigen o.b.v. deze analyse de komende jaren substantieel zijn, gezien vooral de groep jonger dan 65-jaar aanzienlijk minder Rooms-Katholiek gezind is dan de groep 65 jaar en ouder. Aan de andere kant is er een lichte stijging in het aandeel 15-18-jarigen die Rooms-Katholiek gezind zijn t.o.v. 18-25-jarigen.

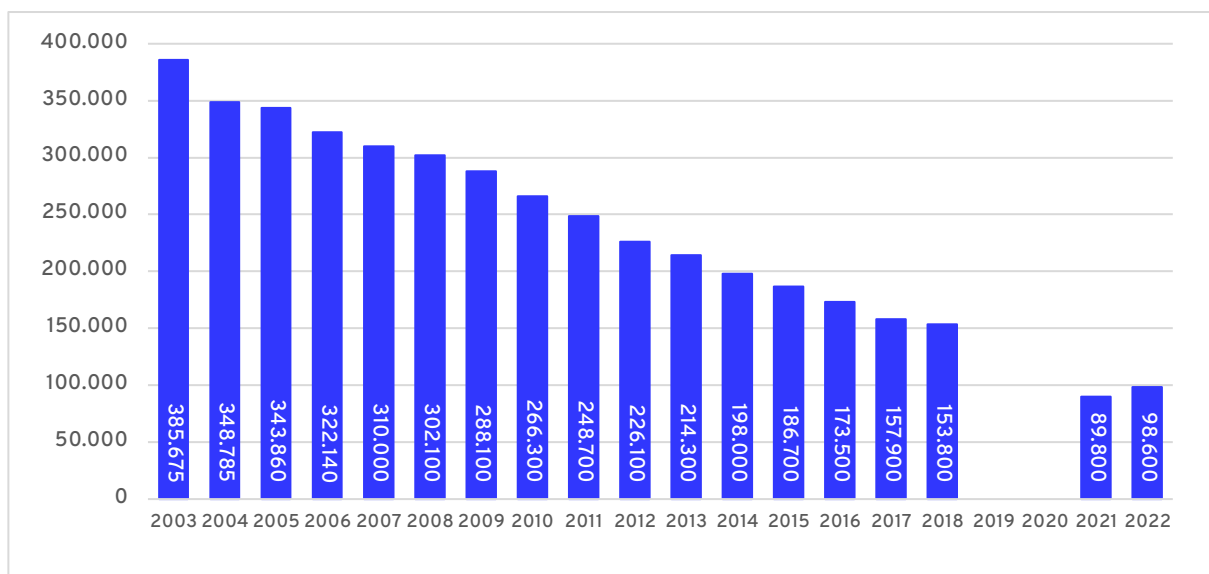
Figuur 02.7 Kerkelijke gezindte Nederland naar leeftijd 2022 (CBS, 2022).

Kerncijfers Rooms-Katholieke kerk in Nederland

Volgens openbare gegevens van het Kaski (2022) is het aantal kerkgangers (per weekend) in Rooms-Katholieke kerken in Nederland sterk teruggelopen. In de afgelopen twintig jaar is het aantal reguliere kerkgangers met ruim 74% gedaald. Wordt deze lijn doorgetrokken, dan zal louter statistisch gezien het aantal Rooms-Katholieke kerkgangers rond 2030 nihil (0) zijn. Dit vertaalt zich direct door in het aantal vrijwilligers, pastorale beroepskrachten, kerkgebouwen & parochies en sacramenten & rituelen:

- Het aantal R.K. vrijwilligers is afgenomen van 274.600 in 2003 naar 143.300 in 2021 (-48%).
- Het aantal R.K. Pastorale beroepskrachten (priesters, diakens en pastoraal werkers) is afgenomen van 1.236 in 2003 naar 655 in 2021 (-47%).
- Het aantal R.K. kerkgebouwen is afgenomen van 1.782 in 2003 naar 1.303 in 2021 (-27%).
- Het aantal R.K. parochies is afgenomen van 1.525 in 2003 naar 641 in 2021 (-58%).
- Het aantal doopsels is afgenomen van 37.065 in 2003 naar 6.310 in 2021 (-83%).
- Het aantal communies is afgenomen van 40.435 in 2003 naar 9.500 in 2021 (-77%).
- Het aantal vormsels is afgenomen van 29.385 in 2003 naar 5.800 in 2021 (-80%).
- Het aantal huwelijken is afgenomen van 7.700 in 2003 naar 660 in 2021 (-91%).
- Het aantal uitvaarten is afgenomen van 38.130 in 2003 naar 14.850 in 2021 (-61%).

De volledige kerncijfers over het geloof zijn terug te vinden in bijlage 1 in het kerkenpaspoort.

Figuur 02.8 Het aantal kerkgangers in Nederland van 2003 – 2022. In 2019 en 2020 hebben er geen tellingen plaatsgevonden (Kaski, 2022).

Geloof in Limburg

Limburg is de provincie met het hoogste percentage gelovigen in Nederland (72% in 2015, waarvan 64% Rooms-Katholiek). Toch blijkt uit cijfers van het CBS dat het aantal Limburgers dat kerkelijk betrokken is, het geloof actief uitdraagt en frequent naar de kerk gaat, opvallend laag is. Ook het aantal her- of nevenbestemde kerkgebouwen is in Limburg laag. Deze discrepantie kan worden verklaard door verschillende factoren. Allereerst krimpt en vergrijsst Limburg, waarbij vooral jongeren naar stedelijke gebieden vertrekken, terwijl de oudere generatie met een katholieke opvoeding achterblijft. Ten tweede voelen Limburgers zich nog steeds verbonden met het katholicisme, zelfs als ze niet regelmatig naar de kerk gaan. Daarnaast voelen Limburgers zich vaak vooral verbonden bij het geloof door bepaalde tradities en vieringen, bijvoorbeeld de ‘Carnavalmis’.

02-5 Beschrijving Samenwerkingsverbanden Rooms-Katholieke kerken

Aan het begin van de kerkenvisie hebben bij 23 kerkgebouwen in de gemeente een rondgang plaatsgevonden. Er is tijdens deze rondgang basisinformatie verzameld over de kerkgebouwen. In het kerkenpaspoort in bijlage 1 staan deze uitgebreid beschreven, in deze paragraaf staan de parochieverbanden van de Rooms-Katholieke parochies binnen de gemeente Sittard-Geleen beschreven.

Dekenaat Sittard

Een dekenaat is een regionale kerkelijke structuur die meerdere parochies in een bepaald gebied samenbrengt. Het dekenaat coördineert en ondersteunt de parochies, bevordert samenwerking en speelt een rol in gemeenschapsofbouw en pastorale zorg. Het dekenaat Sittard ontstond na de herinvoering van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland in 1853. Voor de tijd maakten de kerken onderdeel uit van het landsdekenaat Susteren van het Bisdom Luik (1561 – 1801) en het dekenaat Sittard van het Bisdom Aachen (1801 – 1821). Het omvat alle parochies in de burgerlijke gemeente Stein en Sittard-Geleen met uitzondering van Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht. Deze parochies maken onderdeel uit van het dekenaat Susteren.

Parochiecluster Limbricht

In het parochiecluster werken de parochies Limbricht, Guttecoven en Einighausen samen. Alle parochies hebben nog een eigen kerkgebouw. De parochies werken sinds 2016 samen met een gezamenlijk clusterbestuur.

Opmerking: Het parochiecluster Limbricht heeft actief deelgenomen aan de inventarisatiefase van de kerkenvisie. Tijdens deze fase zijn alle kerkgebouwen bezocht, waarbij een eerste inhoudelijk gesprek heeft plaatsgevonden. Het parochiecluster heeft vervolgens een eigen toekomstvisie voor de parochies Limbricht, Guttecoven en Einighausen gedeeld. Deze visie is als uitgangspunt in het vervolgproces meegenomen. Deze toekomstvisie is te vinden in bijlage 9. In hoofdstuk 7 zal enkele algemene toekomstscenario's schetsen voor de drie kerkgebouwen.

Samenwerkende parochies Sittard (parochiefederatie in oprichting)

De samenwerkende parochies Sittard bestaat uit de overige centrum- en buurtparochies in Sittard. De deken van Sittard is pastoor van deze parochies. Het cluster bestaat uit 6 kerkgebouwen die in religieus gebruik zijn en de basiliek. De Basiliek heeft, als niet parochiekerk, daarbinnen een status apart. De parochies in Sittard werken al langere tijd samen. Op termijn zullen deze parochies mogelijk de samenwerking intensiveren en één parochiefederatie vormen, mogelijk aangevuld met andere parochies binnen Sittard en omgeving.

Parochiecluster Leijenbroek-Ophoven-Munstergeleen

In het parochiecluster werken de parochies Leijenbroek, Ophoven en Munstergeleen samen. Het kerkgebouw in Ophoven is al enkele jaren aan de eredienst onttrokken. De parochies hebben nog twee kerkgebouwen. De parochies Munstergeleen en Leijenbroek/Ophoven werken al langere tijd samen. Sinds kort werken de parochies ook samen met de samenwerkende parochies in Sittard. De deken van Sittard is sinds 2022 ook administrator voor deze parochies. Naar verwachting zullen deze twee parochiefederaties op termijn samengaan in een groter gezamenlijk parochieverband.

Fusieparochie Stadsparochie Marcellinus & Petrus (Geleen)

De parochies in Geleen zijn sinds begin 2021 gefuseerd tot een fusieparochie onder de naam van 'stadsparochie Marcellinus en Petrus'. De parochies waren voor die tijd al vertegenwoordigd in een parochiefederatie met één bestuur. Oorspronkelijk waren er in Geleen negen parochies met elk een eigen kerk, momenteel worden nog vier kerkgebouwen voor de eredienst gebruikt. De parochies werkten daardoor al intensief samen. De naam refereert aan de oudste kerk in de fusieparochie. De Sint Augustinuskerk (Geleen-Centrum) en de Heiligen Marcellinus & Petruskerk zijn de hoofdkerken in de fusieparochie.

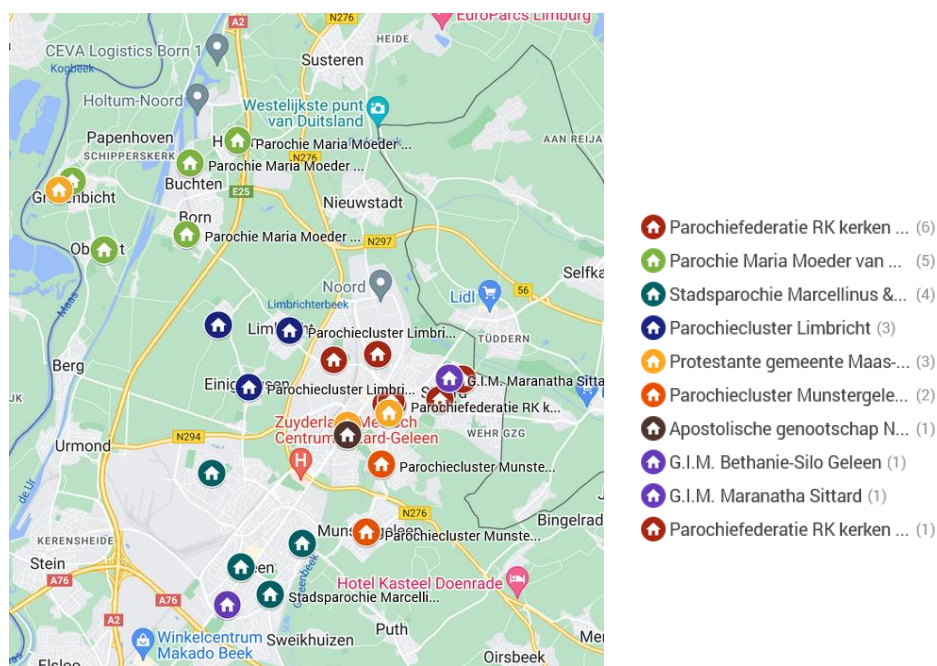
Opmerking: Bij het aanvangen van de kerkenvisie had de fusieparochie Geleen reeds een heldere toekomstvisie ontwikkeld, die al in uitvoering was. In de begin fase van de kerkenvisie heeft er een overleg plaatsgevonden met de Stadsparochie Geleen. In dit overleg heeft de parochie aangegeven dat Geleen de herbestemmingsplannen voor enkele van de kerkgebouwen onverminderd voortzet. De kerkenvisie zal de uitgewerkte plannen echter wel als toekomstscenario's opnemen, als onderdeel van het bredere perspectief. Een samenvatting van de processtappen van het doorlopen visievormingstraject van de stadsparochie is te vinden in bijlage 8.

Dekanaat Susteren

De parochies van Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht maken onderdeel uit van het dekenaat Susteren. Verder zijn parochies in de burgerlijke gemeente Echt-Susteren en een deel van de gemeente Maasgouw onderdeel van het dekenaat Susteren. Zie hiervoor ook de beschrijving van het dekenaat Sittard.

Fusieparochie Maria Moeder van Barmhartigheid

De parochies Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht zijn sinds begin 2023 gefuseerd tot een fusieparochie onder de naam van parochie Maria Moeder van Barmhartigheid. De parochies werken vanaf 2007 intensief samen, eerst in clusterverband en vanaf 2013 als parochiefederatie onder één bestuur. De Martinuskerk in Born is aangewezen als parochiekerk, de overige vier kerken behouden hun kerkfunctie. Hier zullen de verschillende comités lokale kerkzaken blijven behartigen.

Figuur 02.9 Overzicht van de parochieverbanden in de gemeente Sittard-Geleen.

02-6 Parochiale Kerncijfers

Aan het begin van de kerkenvisie zijn de parochies gevraagd om basisinformatie te verstrekken over het aantal kerkgangers, pastorale beroepskrachten, vrijwilligers, sacramentele bedieningen en financiële gegevens voor de jaren 2010, 2015 en 2019. Een deel van de parochies hebben (gedeeltelijk) gereageerd en de gegevens zijn vertrouwelijk verstrekt. De parochiale kerncijfers zijn terug te vinden in het kerkenpaspoort, te raadplegen in bijlage 1.

03 Algemeen kader

Dit hoofdstuk omschrijft de algemene kaders waarmee bij het tot stand komen van de kerkenvisie rekening wordt gehouden. De kaders worden van grof naar fijn uitgewerkt. Eerst worden de kaders vanuit het Rijk beschreven, daarna vanuit het bisdom en de provincie Limburg. Tot slot worden de kaders vanuit de gemeente Sittard-Geleen beschreven.

Het wettelijke kader voor kerkgebouwen is breed. Parochies zijn eigenaar en hebben de zeggenschap over hun gebouwen. Voor Rooms-Katholieke kerken definieert vooral het bisdom de kaders. De overheid wil het erfgoed behouden voor de samenleving, met name de markante, karakteristieke en cultuurhistorisch waardevolle gebouwen. Daarom verstrekken overheden (Rijk, provincie en gemeente) jaarlijks subsidies voor bijvoorbeeld onderhoud aan monumentale kerkgebouwen.

03-1 Rijk

In het kader van de Nationale Kerkenaanpak is de rijksoverheid in 2018 gestart met het samenwerkingsprogramma toekomst Religieus Erfgoed. De nationale kerkenaanpak kent de vijf programmaliijnen: kerkenvisie, kennis, duurzaamheid, toegankelijkheid en draagvlak. Dit samenwerkingsprogramma is o.a. vormgegeven met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Provincies, Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, Erfgoedverenigingen, het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap en andere partijen.

Programma Kerkenvisies

Het instrument kerkenvisie is, net als in de gemeente Sittard-Geleen, door een veelvoud aan gemeenten in Nederland aangevraagd. Van de in totaal ruim 7.110 gebedshuizen stellen gemeenten voor ruim 5.389 (76%) van alle gebedshuizen in Nederland een kerkenvisie op. In Limburg is het aantal gemeenten dat een kerkenvisie uitvoert hoger dan het landelijk gemiddelde. De kerkenvisie is bedoeld om concrete opgaven per gebedshuis inzichtelijk te maken, zoals: onderhoud/restauratie, verduurzamen, aanpassen voor multifunctioneel gebruik, herbestemmen etc.

Volgens het RCE brengen de kerkenvisies aan het licht wat de concrete opgaven zijn. Het is dan ook duidelijk dat het einde van het programma niet betekent dat de opgaven rondom het religieus erfgoed klaar zijn. Integendeel de hulpvraag vanuit de gemeenten en kerkeigenaren klinkt luid en duidelijk. Uit de tussenevaluatie van de kerkenvisie die eind 2021 heeft plaatsgevonden blijkt dat deelnemende gemeenten en kerkeigenaren over het algemeen zeer tevreden zijn over de kerkenvisies.

Landelijke resultaten andere deelnemende gemeenten:

- De verbinding en de samenwerking versterken tussen de gemeente en de eigenaar van de kerk.
- Dialoog over kerkelijke gebouwen in gemeente met kerkelijke partijen, verschillende beleidsterreinen in de gemeente, externe partijen die zich inzetten voor de kerkgebouwen (dorpsraden, erfgoedverenigingen) en andere partijen.
- De onderlinge gesprekken (gemeente met kerkeigenaren) wordt door beide partijen als zeer waardevol ervaren. De Gemeente realiseert zich dat de kerkenvisie een goed begin is waar mogelijk een vervolg aan wordt gegeven.
- Het vervolg, de aanpassing van de kerkgebouwen voor behoud richting de toekomst, is een collectieve opgave, zeker in financiële zin.

- Samenwerken tussen gemeente en kerkeigenaar is nodig om mogelijke initiatieven tot ontwikkeling te brengen.
- Gemeenten ervaren dat er door de kerkenvisie veel in beweging is gebracht. Er is vaak een basis gelegd waarop verder gebouwd kan worden. Daarbij blijft de behoefte aan ondersteuning bij vraagstukken rondom religieus erfgoed groot, zeker vanuit de gemeenten.

Landelijke resultaten andere kerkeigenaren/ -besturen:

Voor veel kerkeigenaren kwam de kerkenvisie op een geschikt moment, aangezien zij ook zoekende waren naar het toekomstbestendig maken van hun kerkgebouwen. De volgende zaken werden als resultaten door de kerkeigenaren benoemd:

- Veel kerkeigenaren zien kansen in de samenwerking met de burgerlijke overheid en andere partijen. Aan de andere kant is er ook bij een deel van de kerkeigenaren terughoudendheid over het opstellen van kerkenvisie. Men is er (soms) nog niet klaar voor. Hierbij worden argumenten als de scheiding van kerk en staat, gemeente is geen eigenaar van de kerkgebouwen en een gebrek aan noodzaak aangedragen.
- Waardering voor de inspanningsopgave om (monumentale) kerkgebouwen in stand te houden (al dan niet met een religieuze bestemming).
- Het gesprek met de gemeente wordt als een duidelijke meerwaarde ervaren, vanwege hun interesse in de opgave, hun openheid en hun faciliterende rol in het gesprek. Deze aspecten worden positief gewaardeerd.
- Er vallen nog stappen te zetten in het onderlinge vertrouwen tussen kerkeigenaren en gemeente, over met de eigen rol, verantwoordelijkheid, onderlinge communicatie en het toekomst denken.
- Het wordt als prettig ervaren dat de gemeente kerkeigenaren kan helpen met 'praktische zaken'. Zoals het regelen van een vergunning, ondersteuning bij het aanvragen van subsidies voor restauratie, onderhoud of de verduurzaming van gebouwen.

Verder wordt er geconstateerd dat er een duidelijk verschil is in tempo tussen de kerkelijke partijen en de gemeente(n). De kerkelijke partijen zijn soms terughoudend over de toekomst van hun kerkgebouwen en hebben er niet altijd een beeld bij, terwijl andere kerkeigenaren juist erg vooruitstreven te werk gaan.

In 2022 verscheen de handreiking '[van visie naar uitvoering](#)' waarin door het Rijk verder handvatten zijn opgenomen om een vervolg te geven aan de kerkenvisie(s). Om te voorkomen dat de kerkenvisie in 'de la verdwijnt', is het belangrijk dat de gezamenlijke ambities, besluiten en afspraken verankerd worden. Het doel zou moeten zijn om de ontstane energie en beweging vast te houden en impact te creëren. Op basis van het opgebouwde onderlinge vertrouwen kan er verder gewerkt worden aan het toekomstperspectief voor kerkgebouwen.

03-2 Subsidiemogelijkheden kerkeigenaren

Jaarlijks worden er door de Rijksoverheid en Provincie Limburg verschillende subsidies aan kerkbesturen ter beschikking gesteld voor neven- & herbestemmings(onderzoek), planmatig onderhoud, verduurzaming, toegankelijkheid en andere. De subsidies gelden vaak voor monumentale kerkgebouwen en ook, meer dan soms gedacht, voor niet-monumentale kerkgebouwen. Voor bepaalde subsidies voor niet-monumentale kerkgebouwen is vaak een onderbouwing vereist van B&W binnen de gemeente die aangeeft dat het kerkgebouw belangrijk is voor de gemeente en gemeenschap. Aanvullend op de Rijks- en provinciale subsidies wordt vaak aan gemeenten een bijdrage gevraagd. Onderstaande tabel toont op hoofdlijnen de subsidiemogelijkheden (peildatum 2023) die kerkeigenaren ter beschikking hebben. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat subsidies onderhevig zijn

aan veranderingen. Subsidies kunnen door het jaar heen veranderen of komen te vervallen. Een groot deel van de benoemde subsidies die eind 2023 aflopen worden ieder jaar verlangd, hetzij soms in een iets andere vorm. Verdere uitwerking van een overzicht van enkele subsidieregelingen zijn te vinden in bijlage 2.

Subsidieregeling	Betreft	Subsidieverstrekker
Instandhouding monumenten		
Subsidieregeling instandhouding Monumenten (SIM-regeling)	Rijksmonumentale kerkgebouwen	RCE/ Rijksoverheid
Subsidieregeling Monulisa 2022-2023	Rijksmonumentale kerkgebouwen	Provincie Limburg
Herbestemming/ duurzaamheid en verbeteren toegankelijkheid		
Subsidieregeling stimulering herbestemming monumenten (& verduurzamingsonderzoek)	Alle kerkgebouwen (ook niet-monumentale kerken, mits verklaring B&W van gemeente)	RCE/ Rijksoverheid
Subsidie kerken 2022 – 2023	Alle kerkgebouwen (ook niet-monumentale kerken, mits verklaring B&W van gemeente)	Provincie Limburg
Subsidie monumenten 2022 - 2023	Kerkgebouwen, pastorie en overige kerkelijke dienstgebouwen	Provincie Limburg
Overige subsidies ('roerende zaken')		
Subsidie erfgoed 2022 - 2023	Kerkgebouwen (niet gebouwelijke zaken)	Provincie Limburg

Tabel 03.1 overzicht van enkele subsidiemogelijkheden voor kerkeigenaren (peildatum 2023)

03-3 Bisdom Roermond

Standpunt bisdom Roermond, Kerkenvisies

Het bisdom Roermond heeft in maart 2019 haar standpunt gepubliceerd over de kerkenvisie. Het staat 'niet-afwijzend' tegenover het ontwikkelen van Kerkenvisies, maar het benadrukt dat deze visies in overeenstemming moeten zijn met het bestaande beleid van het bisdom. Het bisdom hecht veel belang aan maatwerk. Het bisdom benadrukt in een brief aan de kerkbesturen dat alle ideeën en voorstellen die bijdragen aan een verantwoord beheer van kerkgebouwen welkom zijn, maar dat ze moeten worden onderworpen aan de gebruikelijke procedures. Het bisdom vraagt de parochies om nauw contact te onderhouden over dit onderwerp.

Blauwdruk 2020 parochieclustering, federatievorming en fusieparochies

Met het oog op de toekomst hebben parochies in 2011 de opdracht van het bisdom gekregen om parochieclusters & parochiefederaties te vormen. Het doel is om de samenwerking tussen parochies te intensiveren en daardoor kennis & kunde te bundelen. In de periode 2010 t/m 2020 zijn de meeste parochies overgegaan tot parochieclusters, -federaties of fusieparochies van minimaal 3 of meer parochies. Een parochiecluster is een vorm van samenwerken waarbij alle parochies nog een eigen kerkbestuur hebben en zelf verantwoordelijk zijn voor de eigen parochie. Enkele zaken zoals het pastoraal team wordt gedeeld. In plattelandsgemeenten wil het bisdom echter dat op termijn deze clusters groeien tot minimaal 5 á 6 parochies en de stap zetten tot de vorming van parochiefederaties.. Per 1 januari 2022 zijn 52% van alle parochies in Limburg gevormd tot een parochiefederatie. De overige parochies zullen de komende jaren moeten volgen. In de *'beleidsbrief 2020 – naar missionaire*

geloofsgemeenschappen' benoemt het bisdom dat een volgende stap na federatievorming kan zijn om over te gaan tot een parochiefusie. Dit betekent dat de parochies in de federatie zullen overgaan tot één parochie met één nieuwe naam. Daarbij kan een kerkgebouw worden aangewezen als centrum- of hoofdkerk. Het streven van het Bisdom is om de ruim 300 parochieverbanden in Limburg op termijn terug te brengen naar 50 parochiefederaties/ fusieparochies.

De gemeente Sittard-Geleen kent momenteel enkele samenwerkingsverbanden, zoals omschreven in hoofdstuk 2. De totstandkoming van de samenwerkingsverbanden zijn vaak ingrijpende processen die tijd vragen. In de periode tot en met 2023 zijn de huidige samenwerkingsverbanden/ fusieparochies tot stand gekomen.

Handreiking 'het Huis van God in de parochie' 2023

Het bisdom Roermond heeft de parochiefederaties in Limburg verzocht om toekomstvisies op te stellen voor hun kerkgebouwen, waarbij benadrukt wordt dat deze visie moet nadenken over de rol van deze kerken over 5, 10 en 20 jaar.

Het bisdom heeft in oktober 2023 hiervoor een handreiking, getiteld *'Het huis van God in de parochie'*, verspreid onder alle parochies. De handreiking biedt ondersteuning bij het formuleren van beleid voor kerkgebouwen, benadrukt de sacrale rol van kerkgebouwen en spoort kerkbesturen aan om vóór 1 augustus 2024 een visie en functiebeschrijving voor hun kerkgebouwen op te stellen. Dit initiatief is een reactie op de toenemende uitdagingen met betrekking tot het behoud van kerkgebouwen in het bisdom.

Deze handreiking van het bisdom met betrekking tot de toekomst van kerkgebouwen is vrijgegeven tijdens de afronding van de kerkenvisie. De handreiking is in zijn volledigheid als bijlage 3 toegevoegd aan de kerkenvisie.

03-4 Gemeentelijk beleid

RO groep heeft in de eerste fase van de kerkenvisie informatie opgehaald bij verschillende beleidsvelden binnen de gemeente. Tijdens deze *'ronde langs de velden'* zijn gesprekken gevoerd met enkele beleidsmedewerkers, informatie is opgehaald vanuit de volgende disciplines:

- Monumenten en erfgoed;
- Stedenbouw;
- Maatschappelijke accommodaties;
- Omgevingsvisie;
- Wonen;
- Stadsdeelmanagers.

Tijdens deze verkennende gesprekken is informatie opgehaald welke beleidsinformatie belang kan hebben voor de kerkenvisie. Kerkgebouwen hebben immers een grote rol van betekenis in de gemeente en het is belangrijk dat kerkgebouwen worden meegenomen bij toekomstige (beleid)ontwikkelingen. De beleidsstukken zijn gescand op concrete actielijnen ambities & speerpunten die mogelijk relevant kunnen zijn om mee te nemen in de kerkenvisie. De documenten zijn vluchtig doorgenomen en specifiek gescand op de woorden *'religie, kerk, geloof en monument'*. Onderstaand een overzicht van enkele uitkomsten, gerelateerd aan de beleidsdocumenten.

Omgevingsvisie

Samen op weg: Omgevingsvisie in lijn met toekomstvisie Sittard Geleen 2030

Sittard-Geleen werkt aan een nieuwe omgevingsvisie in lijn met de toekomstvisie 2030. Veerkracht staat centraal, parallel aan de kerkenvisie, met doelen voor ruimtelijke ontwikkeling, sociale betrokkenheid, economische groei en ecologische duurzaamheid. De Omgevingsvisie heeft invloed op ruimtelijke ontwikkeling, bescherming, leefomgeving, klimaat, en betreft burgers en bedrijven bij het proces. Het document bevat negentien doelen voor de fysieke leefomgeving, met focus op de gemeentelijke rol en effecten op inwoners en ondernemers. De volgende vier veerkrachten en doelen zijn op hoofdlijnen beschreven:

- Institutionele veerkracht: Samenwerking op verschillende niveaus met focus op eigenaarschap, inwonersinitiatief, betrokkenheid, actieve communicatie en groeiend vertrouwen in de overheid.
- Sociale veerkracht: Focus op positieve gezondheid, sociale veiligheid, divers wonen, hoogwaardig onderwijs, cultureel erfgoed, inclusiviteit, groen en tevredenheid inwoners.
 - o Doel 7: *“We versterken samen de identiteit van onze omgeving met voldoende aandacht voor variatie. We koesteren het lokale door cultuurhistorische kwaliteiten van historische gebouwen en landschappelijke en stedelijke omgevingen te beschermen. De beeldkwaliteit van nieuwe ontwikkelingen stemmen we af op de lokale identiteit.”*
- Economische veerkracht: Duurzame economische ontwikkeling, focus op innovatie, circulair bouwen, versterking stadscentra, duurzaam verkeer, aantrekken van bedrijven en mensen.
 - o Doel 13: *“We bieden structuur om de aantrekkingskracht van het buitengebied en ons cultuurhistorische hart, de binnenstad van Sittard, voor inwoners en bezoekers te vergroten.”*
- Ecologische veerkracht: Biodiversiteit, groene stedelijke gebieden, waterbeheer, duurzame landbouw, luchtkwaliteit, energietransitie, natuurinclusief bouwen, klimaatbestendigheid.

Monumenten en erfgoed

Beleidsnota archeologie en monumenten gemeente Sittard-Geleen 2012

De beleidsnota benadrukt de waardevolle archeologische en monumentale rijkdom van Sittard-Geleen en hoe het beleid is gericht op behoud en integratie in de levendige stad. De volgende elementen kunnen daaruit worden uitgelicht in relatie tot kerkgebouwen.

- Sittard-Geleen kent veel kerkgebouwen die op dit moment (nog) geen monumentenstatus hebben. Kerken die bijzondere cultuurhistorische waarde hebben zijn vanuit het beleid geselecteerd om aan te wijzen als gemeentelijk monument. Na aanwijzing komen deze kerkgebouwen dan in aanmerking voor de (gemeentelijke en evt. provinciale) subsidie voor instandhouding of restauratie van monumenten.
- Voor (her)invulling van de monumentale of anderszins cultuurhistorisch beschermde kerkgebouwen zijn de volgende speerpunten van belang:
 - o Erkenning en bescherming (zowel door de juridische aanduiding en bescherming via regels en vergunning en handhaving, als door subsidiemogelijkheden voor instandhouding).
 - o Behoud door ontwikkeling:
 - Functioneel gebruik van monumenten is de beste garantie voor instandhouding daarvan. Om een monument functioneel bruikbaar te maken en houden zullen echter altijd aanpassingen noodzakelijk zijn. Aanpassingen zijn in principe geen probleem, mits daarbij de monumentale waarden worden gerespecteerd. Ieder monument heeft zijn eigen specifieke waarden. Op basis van de meest karakteristieke onderdelen kan een nieuwe ontwikkeling worden ingezet.

- Om te voorkomen dat monumentale waarden verloren gaan bij restauratie en wijzigingen aan het monument, dienen deze voorafgaande aan de verbouwing of restauratie in beeld te worden gebracht (Denk aan een bouwhistorisch onderzoek met waardenstelling en evt. een herbestemmings- en/of restauratievisie).
- Op het dieper niveau van onderdelen geldt *“behoud gaat voor vernieuwen”*: De historische bouwmaterialen, structuren, constructiewijzen en interieurdelen vertegenwoordigen een belangrijke monumentale en historische waarde. Door de aanwezigheid hiervan is de geschiedenis en ontwikkeling van het monument duidelijk afleesbaar. Vervangen of wijzigen van de bestaande constructies, structuren, materialen, details en indien van toepassing waardevolle interieuronderdelen gaan ten koste van de authenticiteit. Deze waarde dient zoveel mogelijk te worden gerespecteerd, opdat de geschiedenis en ontwikkeling van het ambachtelijke bouwen alsmede het dagelijks gebruik van een monument afleesbaar zijn en blijven. Door vervanging gaat deze afleesbaarheid voorgoed verloren. Om deze reden moeten deze onderdelen zoveel mogelijk worden gerespecteerd en behouden.

Wonen

Structuurvisie Wonen Zuid Limburg (Provincie Limburg)

In de structuurvisie Wonen Zuid-Limburg worden door provincie Limburg twee punten benoemd i.r.t. kerkgebouwen:

- Voor veel functies hebben we in Zuid-Limburg bij een krimpende bevolking voldoende ruimte, in toenemende mate zelfs te veel. Denk aan te veel (plannen voor) woningen, winkels, kantoren, bedrijventerreinen. Maar ook kerken, sportaccommodaties en gemeenschapshuizen verliezen steeds vaker hun functie. Hierdoor ontstaat leegstand van gebouwen en terreinen, hetgeen de economische vitaliteit en leefbaarheid niet ten goede komt. (p. 19)
- Daarnaast kan er – los van bijzondere doelgroepen – op kleine schaal sprake zijn van vraag naar bijzondere woonvormen. Te denken valt aan (...) wonen in een kerk of kasteel (p. 52)

Transformatievisie westelijke Mijnstreek (regionaal)

De gemeente Sittard-Geleen heeft samen met de andere drie gemeenten Beek, Stein en Beekdaalen in de Westelijke Mijnstreek een transformatievisie opgesteld. Op hoofdlijnen is de transformatievisie gebaseerd op de vier pijlers cultuurhistorische identiteit, landschap, voorzieningen en woningvoorraad. De transformatie van de regio streeft er naar om deze vier pijlers verder kwalitatief te versterken. Op hoofdlijnen zijn de volgende zaken relevant voor het religieus erfgoed:

- De ambitie is om erfgoed met nieuwe functies te activeren als ontmoetingsplaatsen voor de dorpskernen of wijken.
 - Een mogelijkheid is om markante gebouwen, zoals kerken, te herbestemmen tot een dorpspunt met kleinschalige, mobiele diensten zoals boodschappenservice, krantenwinkel, zorgpunt of café. Zo wordt historisch erfgoed een levendige ontmoetingsplek in het dorp.
- Bouwopgaven moeten zich focussen op inbreiding, als dit niet mogelijk is dan pas kijken naar mogelijke uitbreiding (nieuwbouw).
- De huidige woningvoorraad in de gemeente moet een kwalitatieve upgrade krijgen. De huidige woningtypen sluiten niet aan op de toekomstige vraag. Er is vooral behoefte aan *‘nultredenwoningen’* voor ouderen.

Woonvisie Sittard-Geleen 2016 – 2020: ‘Goed wonen in Sittard-Geleen’

De Woonvisie Sittard-Geleen 2016-2020 richt zich op het woonbeleid voor die periode, inclusief toekomstperspectieven voor 2040. Het benadrukt ambities en prioriteiten binnen de woningmarkt in lijn met beleidskaders, met aandacht voor sociale, particuliere huur- en koopsectoren en vereist samenwerking voor uitvoering.

- Wenselijkheid woningtoevoeging wordt eerst lokaal getoetst en daarna op sub-regionaal en regionaal beleid getoetst.
- Daarbij wordt gestreefd naar de levensloopbestendigheid van woningtoevoegingen.
- *‘De nadruk op transformatie en herbestemming van bestaand (leegstaand) bezit biedt extra kansen voor de realisatie van onderscheidende woonvormen in waardevolle gebouwen zoals monumenten, in het bijzonder in de kernen.’*
- *‘Nieuwe ontwikkelingen in eerste instantie in bestaande monumentale en beeldbepalende gebouwen’.*

Woondeal Limburg 2023: ‘Wonen in Limburg bereikbaar voor iedereen!’

Begin 2023 is de woondeal gesloten voor het versnellen van de woningbouw in Limburg. De bouwopgave in Limburg omvat bouwen, verbouwen, en onttrekken met focus op landschap, leefbaarheid, en duurzaamheid. Limburg ambieert minimaal 26.550 nieuwe woningen met groeipotentie. De Woondeal intensificeert samenwerking, gericht op alle Limburgse inwoners en nieuwkomers.

- Via diverse stimuleringsregelingen wordt onderzocht hoe woningbouwplannen versneld kunnen worden, met o.a. specifieke aandacht voor het herbestemmen van (monumentale) gebouwen.
- Onder andere de herbestemming van de Sint Jozefkerk in Stein wordt als een van de ‘sleutelprojecten’ benoemd.

Accommodatiebeleid

Duurzame accommodaties 2020

Na een constructief gesprek met de beleidsmedewerker accommodatiebeleid en op basis van het beleid ‘duurzame accommodaties (2020)’ zijn de volgende kaders benoemd:

- Elke kern heeft een centrale gemeenschapsaccommodatie, strategisch verdeeld.
- Als binnen een buurt behoefte is aan een aanpassing van een bestaande gemeenschapsvoorziening moet gekeken worden naar eventueel vrijkomend (maatschappelijk) vastgoed in de buurt. Daarbij is het onderzoeken of een kerkgebouw (deels) geschikt kan worden gemaakt een realistische optie die onderzocht kan worden.

Toerisme

Ruimte vol verwondering Zuid-Lus (provincie)

De provincie heeft beleid op het gebied van toerisme in relatie tot religieus erfgoed. Een van de voorbeelden hiervan is de ‘Route vol verwondering’. Deze fietsroute is opgezet door de provincie Limburg, binnen het programma ‘Visit Zuid-Limburg’. Deze fietsroute leidt o.a. langs de oude Sint Salviuskerk in Limbricht, de Basiliek OLV van het Heilige Hart, de Sint Janskluis in Geleen en de Gemmakapel in Sittard. Mogelijk kan deze route verder worden verrijkt met kerkgebouwen aan of nabij de route.

Beleidsnota archeologie en monumenten gemeente Sittard-Geleen 2012

In de beleidsnota archeologie en monumenten wordt ook gesproken over het toeristisch potentieel van monumenten. De volgende zaken worden benoemd in relatie tot toerisme.

Beleving van monumenten:

- Veel van het erfgoed in Sittard-Geleen heeft een intrinsieke belevingswaarde. Het is mooi of interessant om naar te kijken. Het erfgoed geeft atmosfeer en sfeer aan een plek; deze plek heeft er een eigen karakter door.
- Door effectief om te gaan met *'behoud door ontwikkeling'* versterken we de uitstraling van de stad (dorp, kern of plek).
- Het beleven van de uitstraling van de monumentale gebouwen is er voor iedereen in Sittard-Geleen, en draagt bij aan de identiteit en historie van de plek.
- Met *citymarketing* wil de gemeente dit sterker onder de aandacht brengen.
- Ontsluiting van de historie gebeurt door het Erfgoedcentrum, de lokale historische verenigingen en bijvoorbeeld openstellingen op de Open Monumentendagen.

04 Visie op de toekomst

In dit hoofdstuk worden belangrijke thema's gepresenteerd met betrekking tot de visie op de toekomst van kerkgebouwen van de Rooms-Katholieke geloofsgemeenschappen. De betrokken partijen bij deze visie omvatten kerkgenootschappen, belanghebbenden, verenigingen, deskundigen en overheden die nauw met elkaar samenwerken. De informatie die in dit hoofdstuk wordt gepresenteerd, is hoofdzakelijk afkomstig van de kerkeigenaren omdat zij een cruciale rol spelen in het behoud en de eventuele herbestemming van deze waardevolle historische en culturele gebouwen, inclusief hun (religieuze) functie.

Daarnaast hebben er in Buchten, Obbicht en Sittard (centrum en enkele buurtkerken) omgevingsdialogen plaatsgevonden, waarin de zienswijzen van de aanwezigen zijn samengevat en in dit hoofdstuk worden opgenomen. Tijdens de dialoogsessies hebben betrokken partijen, waaronder vertegenwoordigers van kerkgenootschappen, belanghebbenden, verenigingen en andere betrokkenen, openhartig en constructief gediscussieerd over de toekomst van de kerkgebouwen. Er is veel aandacht besteed aan het delen van verschillende perspectieven en inzichten met betrekking tot het behoud van de religieuze functie van de kerken en mogelijke herbestemmingsmogelijkheden. Het centrale belang ligt bij het behoud van het religieus erfgoed en het bevorderen van duurzaam gebruik, met als streven een toekomst waarin deze kerkgebouwen een blijvende en betekenisvolle rol blijven vervullen in de gemeenschappen.

04-1 Algemeen

Tijdens de eerste projectgroep met kerkeigenaren zijn vijf punten besproken om de visie van de parochies te vormen. Een groot deel van de kerkeigenaren heeft deelgenomen aan de projectgroepen, met uitzondering van de in hoofdstuk 02-5 benoemde kerkeigenaren.

- Bespreekpunt 1: welke rol heeft uw parochie/ geloofsgemeenschap binnen uw lokale gemeenschap?
- Bespreekpunt 2: hoe ziet de toekomst van uw parochie/ geloofsgemeenschap eruit?
- Bespreekpunt 3: Wat verwacht u als resultaat van de kerkenvisie?

Uit de bespreking van de bespreekpunten was in brede zin consensus. Hieruit kan een algemene lijn worden getrokken van een gezamenlijke visie die voor alle geloofsgemeenschappen (tot op zekere hoogte) geldt.

Bespreekpunt 1: Rol binnen de lokale gemeenschap

Het bespreekpunt draait om de rol van de parochie binnen de lokale gemeenschap en maatschappij en de uitdagingen en kansen voor kerkeigenaren. Verschillende thema's komen naar voren:

Meerledige maatschappelijk bindende functie in de gemeenschap

Kerkeigenaren erkennen dat de rol van hun parochie meerledig is. Naast het verspreiden van het geloof, vervult de kerk een cruciale rol bij speciale vieringen en activiteiten binnen de gemeenschap. Het belangrijkste is het verbinden en samenkomen van de gemeenschap, waarbij de kerk fungeert als een centrale ontmoetingsplaats.

Figuur 04.1 De deken van Sittard als thema voor carnavalswagen in Sittard.

Belangrijke rol voor geestelijke(n)

Een centraal aspect dat kerkeigenaren benadrukken, is de cruciale rol van de pastoor of priester bij het versterken van de gemeenschapsbinding. Een actieve en betrokken geestelijke die zich midden in het dagelijks leven van de parochieleden plaatst, kan aanzienlijk bijdragen aan het opbouwen van het vertrouwen en het vergroten van de betrokkenheid van gelovigen. Het gaat niet alleen om religieuze leiding, maar ook om een aanwezigheid die de zorgen en vreugde van de gemeenschap deelt. Zo'n geestelijke kan bruggen bouwen tussen het spirituele en het alledaagse, waardoor de kerk een warme en gastvrije omgeving wordt waar mensen zich begrepen en gesteund voelen.

Samenwerking en Jeugdparticipatie

Kerkeigenaren erkennen dat nauwe samenwerking met lokale scholen, verenigingen en evenementen de betekenis van de parochie in de bredere maatschappij vergroot. Het actief betrekken van jongeren vormt een bijzondere uitdaging. Het vraagt om proactieve stappen, zoals het actief benaderen van jongeren en hen verantwoordelijkheden geven binnen de parochie. Dit kan variëren van het deelnemen aan liturgische diensten tot het helpen organiseren van gemeenschapsactiviteiten. Het gaat erom een omgeving te creëren waarin jongeren zich gewaardeerd voelen en een zinvolle rol kunnen spelen in het behoud van de parochiegemeenschap.

Rol van kerk anders voor stadskerk en buurtkerk

Het onderscheid tussen stadskerken (centrum) en buurtkerken heeft invloed op hoe de parochie zich verhoudt tot de bredere gemeenschap. Stadskerken fungeren vaak als centrale knooppunten voor grootschalige vieringen en evenementen, terwijl buurtkerken meer verweven zijn met de lokale dorpsgemeenschap. Dit heeft gevolgen voor de interactie met omwonenden en verenigingen. Buurtkerken kunnen een meer intieme en vertrouwde omgeving bieden, terwijl stadskerken de potentie hebben om een grotere rol te spelen bij stadsevenementen. Het behoud van de lokale identiteit en het begrijpen van deze dynamiek zijn van vitaal belang om de rol van de parochie effectief te vervullen.

Kerkeigenaren staan voor de uitdaging om deze thema's in balans te brengen en zo een betekenisvolle en relevante rol voor hun parochies te behouden binnen de steeds veranderende sociale en maatschappelijke context.

Bespreekpunt 2: Toekomst van de parochie

De toekomst van de parochie staat centraal in deze discussie, waarbij verschillende perspectieven en uitdagingen worden belicht.

Realistisch kijken naar exploitatie en toekomst

De zorg voor de financiële exploitatie van parochies blijkt een voortdurende uitdaging. Kerkeigenaren worstelen om de exploitatie rond te krijgen, wat leidt tot creatieve oplossingen zoals nevenbestemming van delen van de kerkgebouwen. Het zoeken naar her- of nevenbestemmingen wordt aangemoedigd om de duurzaamheid van de parochie te waarborgen. Kerkeigenaren realiseren zich dat door de ontkerkelijking geen behoefte meer is aan het huidige aantal kerkgebouwen. Parochies streven er naar om de kerntaak *'het uitdragen van het geloof'* in iedere buurt, wijk of dorp te blijven uitdragen, met of zonder fysiek kerkgebouw.

Potentieel van kerktorens en onderhoudslasten

Het onderhouden van kerktorens wordt door kerkeigenaren als een ongewenste financiële last ervaren. Er is de wens om de torens te benutten voor extra inkomsten, zoals zendinstallaties. Sommigen zien

potentie in de overname van kerktorens door de gemeente, vooral voor toeristische doeleinden. Echter, dit idee heeft specifieke beperkingen en is niet universeel op alle kerkgebouwen toepasbaar.

Terugloop van Vrijwilligers

De sterke daling van actieve vrijwilligers in bepaalde parochies en het mogelijke verlies van het kenmerkende dorpskarakter door veranderende samenstelling van de wijken door nieuwbouw, benadrukt de dringende behoefte aan proactieve maatregelen. Het delen van succesvolle ervaringen en effectieve strategieën tussen verschillende parochies kan een veelbelovende aanpak zijn om deze uitdaging aan te pakken. Het uitwisselen van ideeën die hebben geleid tot betrokkenheid en participatie, zoals het ontwikkelen van eigentijdse vrijwilligerskansen die aansluiten bij de behoeften en interesses van jongere generaties, kan een vruchtbare samenwerkingsdynamiek creëren. Door collectief te leren en te groeien, kunnen parochies gezamenlijk methoden ontwikkelen om nieuwe vrijwilligers aan te trekken en het unieke gemeenschapskarakter te behouden, waardoor ze veerkrachtiger worden voor de toekomst.

Betrokkenheid en tradities in ere houden

Veel mensen, zoals bewoners, verenigingen en parochianen, voelen zich verbonden met de kerk. Vooral wanneer we samen met elkaar speciale tradities vieren, ontstaat er een sterke band tussen deze groepen en een gevoel van samen zijn. Het is erg belangrijk om dit nu en in de toekomst te behouden, want zo kunnen tradities in stand worden gehouden en het geloof relevant blijven in een veranderende maatschappij. Ook is er de oproep dat de kerk flexibeler wordt als het gaat om bijzondere vieringen, bijvoorbeeld bij uitvaarten, zodat er een gastvrije sfeer ontstaat en er meer mogelijk is. Dit kan helpen om de kerk aan te haken bij behoeften van de gemeenschap.

Verwevenheid geloof & tradities: Krombroodwerpen

Op halfvastenzondag worden witte broodjes in de vorm van een halve maan, gebakken door lokale bakkers, 's morgens ten overstaan van het vaandel van het Comité, in de kerk gezegend. Na de mis maakt iedereen zich klaar voor de stoet, met meerdere Sittardse (culturele) verenigingen naar de Kollenberg. Aan het eind van de stoet rijdt het Comité met de eregast in een huifkar en daarna sluiten toeschouwers die hebben staan kijken aan. Na aankomst worden vanaf de top 6.000 krombroodjes uitgeworpen naar de jeugd die zich verzameld heeft. Voor de kleinsten en voor degenen die de berg niet op kunnen worden ook aan de voet van de berg broodjes uitgeworpen. Elk jaar vraagt het Comité een andere eregast om te helpen bij het uitwerpen van de krombroodjes. Na afloop is er een kleinschalig familiefeest met muziek en spel voor de kinderen onderaan de Kollenberg. Bron: Immaterieel erfgoed Nederland, 2023

Figuur 04.2 Verwevenheid geloof bij tradities in Sittard, bijvoorbeeld het 'Krombroodwerpen'

Strategische overwegingen voor de toekomst

Binnen een van de gesprekken over de toekomst komt een interessante visie naar voren waarin het vergelijk wordt gemaakt met 'Consumer Market Areas', waarbij een zakelijke en strategische benadering wordt gehanteerd om het behoud van kerkgebouwen te evalueren en indien nodig, te herpositioneren. Deze benadering impliceert een kritische evaluatie van het aantal kerkgebouwen in relatie tot de geloofsgemeenschap en suggereert dat een vermindering ervan, met oog voor een verminderde onderlinge concurrentie, kan bijdragen aan een duurzamere toekomst. Tegelijkertijd wordt erkend dat het stimuleren van betrokkenheid en het aantrekken van een breder publiek essentieel is voor de toekomst. Kerkeigenaren moeten zich richten op het vergroten van het eigen 'marktaandeel'.

De toekomst van de parochie vraagt om inventiviteit, aanpassingsvermogen en samenwerking om het religieuze erfgoed te behouden en tegelijkertijd een betekenisvolle rol te spelen in de evoluerende behoeften van de gemeenschap.

Bespreekpunt 3: Verwachtingen van kerkenvisie

De verwachtingen omtrent de resultaten van de kerkenvisie worden divers belicht, met nadruk op verschillende cruciale thema's.

De kerkenvisie als instrument voor actie en behoud

Een perspectief dat naar voren komt, is dat de kerkenvisie fungeert als een kapstok om urgente zaken aan te kaarten. Het biedt een kader om de aandacht te vestigen op belangrijke kwesties en helpt om na te denken over concrete stappen voor het behoud en de toekomst van de kerken en hun gemeenschappen.

Sommige parochies hebben specifieke tijdslijnen voor ogen en willen voortvarend te werk gaan. De kerkenvisie wordt door de kerkeigenaren gezien als een leidraad voor het zelf bepalen van prioriteiten en het initiëren van actie. Het streeft ernaar om de kerkelijke gemeenschappen in staat te stellen enkele van de uitdagingen op korte termijn aan te pakken en zo een solide basis te leggen voor een duurzame toekomst. De kerkeigenaren zien het dan ook als toegevoegde waarde dat door de kerkenvisie ook de gemeente op de hoogte is van enkele gebouwelijke urgenties.

Terugkeer van belangstelling en waardering

Voor sommigen vertegenwoordigt de kerkenvisie een positieve ontwikkeling doordat het de kerk opnieuw in de schijnwerpers van de gemeente plaatst. Het creëert een hernieuwde belangstelling en waardering voor de culturele, historische en sociale waarde van de kerkgebouwen, wat kan bijdragen aan hun behoud en een grotere gemeenschapsbetrokkenheid.

Inzicht in cijfers

Het gebruik van interactieve tools, zoals de interactieve kaarten die zijn gepresenteerd, worden door sommige kerkeigenaren op prijs gesteld. Dit biedt parochies de mogelijkheid om visueel inzicht te krijgen in de opgaven en uitdagingen. Het dient als een nuttig hulpmiddel om beter te begrijpen hoe de kerkenvisie kan worden toegepast en om prioriteiten te stellen.

Kerkelijk contactpersoon bij de gemeente

De inzet van de gemeente voor de kerkenvisie wordt door kerkeigenaren met tevredenheid begroet. De opgestarte dialoog tussen de gemeente en de parochies wordt als belangrijk beschouwd. Een directe communicatielijn met de gemeente wordt als essentieel beschouwd door de parochies en ze benadrukken het belang van een "vast aanspreekpunt" binnen de gemeentelijke structuur. Dit zou hen ondersteunen bij specifieke vragen met betrekking tot vergunningen, subsidies en andere erfgoedkwesties. Momenteel ervaren de kerkeigenaren onduidelijkheid over wie binnen de gemeentelijke organisatie benaderd dient te worden.

Opzetten periodiek overleg gemeente en kerkeigenaren

Een gestructureerd en regelmatig overleg tussen de gemeente en kerkeigenaren, bijvoorbeeld op kwartaal- of halfjaarbasis, draagt bij in het toekomstige traject na het voltooien van de kerkenvisie. Kerkeigenaren benadrukken hun wens om een duurzame dialoog te behouden om de punten in de visie om te zetten naar concrete acties. Het behouden van de dynamiek die voortkwam uit het opstellen van de kerkenvisie is van essentieel belang voor het succesvol realiseren van de gestelde doelen. Door regelmatig overleg kunnen kerkeigenaren delen waar ze momenteel aan werken en welke stappen ze ondernemen om de visie daadwerkelijk te implementeren. Dit overleg biedt ook een waardevolle gelegenheid om het beleid, de visie en de plannen van de kerkeigenaren samen te brengen en af te stemmen op gemeentelijke (beleids)strategieën en (dorps)visies, wat bijdraagt aan een gecoördineerde en samenhangende aanpak. Door deze vruchtbare samenwerking tussen de gemeente en kerkeigenaren

worden gewerkt aan een duurzame toekomst voor de religieuze gebouwen, waarbij de culturele en historische waarde intact blijft.

04-2 Omgevingsdialoog Sittard

Tijdens de omgevingsdialoog in Sittard zijn belanghebbenden van diverse kerkgebouwen samengekomen om te spreken over de toekomst van één van de kerkgebouwen. De parochies hebben personen voorgedragen, die vervolgens zijn uitgenodigd door RO groep. Op deze avond is gesproken met de betrokkenen over de volgende kerkgebouwen:

- Sint Petruskerk (Sittard-Centrum)
- Sint Michielskerk (Sittard-Centrum)
- OLV Geboortekerk (Broeksittard)
- Heilig Hartkerk (Overhoven)
- Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

Tijdens de omgevingsdialoog over de kerken in Sittard zijn er onder de aanwezigen ideeën opgehaald met betrekking tot de volgende thema's:

- Rol binnen de gemeenschap
- Gebruik
- Gebouw/ Plek
- (Financiële) middelen
- Toekomst

Raadpleeg bijlage 4 voor de uitgebreide uitwerking van de omgevingsdialoog. In deze paragraaf wordt per parochie een beknopte samenvatting gegeven van de opgehaalde informatie. Onderstaand zijn ideeën en opvattingen die door aanwezigen zijn aangedragen.

Sint Petruskerk & Sint Michielskerk (Sittard-centrum)

- Rol binnen de gemeenschap: De Sint Petruskerk en Sint Michielskerk in Sittard spelen een cruciale verbindende rol binnen de lokale gemeenschap. Ze zijn niet alleen plekken voor geloof, maar bieden ook mogelijkheden voor verdere ontwikkeling, zoals religieus toerisme en kunsttentoonstellingen. Deze kerken hebben een essentiële rol bij bijzondere vieringen, waaronder Sint Joep en Sint Rosa. De betrokkenheid van geestelijken is van cruciaal belang voor de vitaliteit van de kerken en het is noodzakelijk dat de priester zich verbonden voelt met de gemeenschap en maatschappij. Ondanks deze belangrijke rol is er wel een zichtbare afname in betrokkenheid van bestuursleden, vrijwilligers, bezoekers en gemeenschapsleden bij de kerken. Deze trend is uitdagend om te keren en het initiëren en behouden van nieuwe initiatieven en tradities wordt bemoeilijkt door de afname van betrokkenheid.
- Gebouw/ Plek: De Sint Petruskerk, Michielskerk en Basiliek bevinden zich binnen een beperkte afstand van elkaar in het centrum van Sittard. Elke kerk heeft haar eigen unieke uitstraling en betekenis, waarbij de Petruskerk wordt beschouwd als hoofdkerk. De Michielskerk zou potentieel nauwer kunnen samenwerken met scholen in de omgeving. Er wordt gedacht aan activiteiten om kinderen te betrekken. Hoewel kwaliteit voorrang krijgt boven kwantiteit, blijft het een uitdaging om zowel het aantal vrijwilligers en geestelijken als de gebouwen zelf effectief te onderhouden, vooral gezien de beperkte beschikbare middelen.
- Gebruik: Het behoud van de religieuze functie van de Sint Petruskerk blijft een prioriteit. Effectieve promotie en marketing van de kerkgebouwen, waaronder het overwegen van wandelroutes en het openstellen van kerktorens, zijn cruciaal om een breder publiek aan te spreken.

Een herinrichting van de Sint Michielskerk met stoelen in plaats van banken biedt potentie voor een veelzijdig gebruik. Deze aanpassing zou de ideale setting kunnen creëren voor concerten van lokale verenigingen, singer-songwriters en bands, waarbij de bijzondere atmosfeer en de akoestiek van de kerk tot hun recht komen. Het introduceren van digitale betaalmogelijkheden, zoals een digitale kaarsenbak, kan bijdragen aan inkomstengeneratie, met name in de Sint Michielskerk. Verder kan het verkennen van horecamogelijkheden binnen de context van herbestemming een interessante optie zijn.

- Toekomst: De focus ligt op het stimuleren van religieus toerisme en het vinden van duurzame oplossingen voor energiegebruik. Terwijl de Sint Petruskerk haar rol als hoofdkerk van Sittard behoudt, wordt er nagedacht over de toekomstige bestemming van de Michielskerk, met mogelijke herbestemmingsopties zoals horeca. Door aanvullende inkomstenbronnen te verkennen en slimme kostenbeheersing toe te passen, wordt beoogd de centrumkerken op verantwoorde wijze voor te bereiden op de toekomst.
- Middelen: Om de toekomst van de kerken te waarborgen, worden verschillende opties overwogen om financiële middelen te genereren. Dit omvat het exploiteren van de toren van de Petruskerk, waarbij de opbrengsten kunnen bijdragen aan het onderhoud. Een bewustere omgang met energiekosten is eveneens noodzakelijk voor de langdurige levensvatbaarheid van de kerkgebouwen, met aandacht voor duurzame oplossingen.

O.L.V. Geboortekerk (Broeksittard)

- Rol binnen de gemeenschap: De O.L.V. Geboortekerk in Broeksittard heeft een bredere betekenis dan enkel religieus. Het fungeert als een dienstbaar gebouw voor de lokale gemeenschap, maar het aantal kerkgangers neemt af en daarmee verandert ook de rol van de kerk. De kerk moet openstaan voor zowel religieuze activiteiten als andere evenementen die de gemeenschap ten goede kunnen komen.
- Gebouw/Plek: Het kerkgebouw is te groot voor het huidige aantal kerkgangers en staat bovendien een groot deel van de week leeg. Multifunctioneel gebruik wordt aangemoedigd, waarbij zelfs herbestemming van een deel van het gebouw als mogelijkheid wordt benoemd. Mogelijke opties omvatten het vestigen van een uitvaartorganisatie, het schrappen van kerkbanken en vervangen door stoelen voor concerten en het verkennen van diverse andere nevenbestemmingen.
- Gebruik: De O.L.V. Geboortekerk in Broeksittard heeft een bredere betekenis dan enkel religieus. Naast haar religieuze functie, staat de kerk open voor diverse activiteiten die ten dienste staan van de gemeenschap. Gezien de afnemende kerkgangers, wordt multifunctioneel gebruik sterk aangemoedigd.
- Toekomst: De kerk in Broeksittard staat voor uitdagingen vanwege haar omvang. Overwegingen voor de toekomst variëren van volledige herbestemming tot het creëren van nevenbestemmingen, zoals kwalitatieve woonruimte voor ouderen, een Urnenhof met uitvaartorganisatie, of een cluster van zorggerelateerde faciliteiten. Duurzaamheid wordt ook besproken, inclusief mogelijkheden voor zonnepanelen op het dak.
- Middelen: Het verduurzamen van het gebouw, bijvoorbeeld via infrarood-warmtepanelen, wordt gezien als een manier om energiekosten te drukken. Bovendien kunnen inkomsten gegenereerd worden door de verhuur of verkoop van de aangrenzende pastorie. Duurzaamheid en slimme financiële keuzes spelen een belangrijke rol in het bepalen van de toekomst van de O.L.V. Geboortekerk in Broeksittard.

Heilig Hart van Jezuskerk (Overhoven)

- Rol binnen de gemeenschap: De Heilig Hartkerk in Overhoven speelt een belangrijke verbindende rol binnen de gemeenschap, fungerend als zowel religieus centrum als ontmoetingsplaats. Hoewel

het initiatieven neemt om kinderen en ouders te betrekken, blijkt het moeilijk om jongeren aan te trekken. De vitaliteit van de parochie is mede afhankelijk van inspirerende priesters. Het naastgelegen gemeenschapshuis 'Oos Kaar', vervult een essentiële rol als ontmoetingsplek.

- Gebouw/ plek: Het behoud van de Heilig Hartkerk is van groot belang voor Overhoven, zelfs als de religieuze functie verandert. Het is een Rijksmonument en moet bewaard blijven. Als de religieuze functie niet haalbaar is, moet tijdig nagedacht worden over een andere bestemming. De parochie heeft plannen om het gemeenschapshuis te verkopen of te verhuren aan een horeca-uitbater.
- Gebruik: De Heilig Hartkerk biedt diverse gebruiksmogelijkheden. Overwogen wordt om het gebouw te verdelen, waarbij een deel als gebedsruimte kan dienen. Commerciële bestemmingen worden ook besproken, zoals een uitvaartruimte. Verder wordt gedacht aan een 'markthal' met streekproducten, het verwelkomen van wandelaars van het Pieterpad en activiteiten gerelateerd aan Jacques Schreurs (priester, dichter en schrijver, geboren in Sittard).
- Toekomst: Het herbestemmen van 'Oos Kaar' en het realiseren van een haalbare visie voor het kerkgebouw is belangrijk. Het kerkgebouw moet in goede staat blijven en leegstand moet voorkomen worden. Een geschikte bestemming vereist een 'totaal concept' passend binnen de maatschappelijke context van Overhoven. Een volledige herbestemming is in de toekomst denkbaar. Volgens de aanwezigen kan op termijn één hoofdkerk voor alle parochianen in Sittard voldoende kunnen zijn.
- Middelen: Meer middelen genereren is essentieel. De verhuur van vastgoed wordt gezien als een manier om stabiele inkomsten te genereren en een reserve voor onderhoud op te bouwen, mits de investeringen het ook rechtvaardigen.

Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

Voor de omgevingsdialoog m.b.t. de Sint Pauluskerk was er weinig belangstelling. Dit heeft geresulteerd in beperkte uitkomsten tijdens de omgevingsdialoog. De beperkte aanwezigheid heeft het vergaren van waardevolle inzichten en perspectieven belemmerd, waardoor de resultaten van de omgevingsdialoog beperkter zijn dan bij de andere kerken.

- Rol binnen de gemeenschap: -
- Gebouw/Plek: -
- Gebruik: De Sint Pauluskerk in Limbrichterveld heeft een beperkt gebruik vanwege het kleine aantal parochianen. Hoewel het gebouw gemakkelijk te onderhouden is en lage energiekosten heeft, wordt het weinig gebruikt vanwege het beperkte aantal kerkgangers. Volgens de aanwezigen is er potentie om het gebouw multifunctioneel in te zetten, bijvoorbeeld als gemeenschapshuis. Bovendien kan een samenwerking met het nabijgelegen 'Pitboel-theater', dat zich in de voormalige noodkerk van Limbrichterveld bevindt, mogelijkheden bieden voor grotere optredens of repetities.
- Toekomst: De Sint Pauluskerk in Limbrichterveld staat voor een uitdagende toekomst, gezien het huidige aantal vrijwilligers. Over 5 tot 10 jaar wordt verwacht dat er geen vrijwilligers en waarschijnlijk ook geen parochianen meer zullen zijn. Deze realiteit vereist een voorbereiding op de toekomst. Ondanks dit vooruitzicht geven betrokkenen uit Overhoven aan dat ze niet snel zouden overstappen naar de kerk in Limbrichterveld vanwege hun sterke band met hun huidige gebouw en omgeving. Een aantal aanwezigen oppert de mogelijkheid zijn om Sittard meer te profileren als de 'Stad van Humor', met de kerk in Limbrichterveld als een mogelijke locatie voor de ontwikkeling van een concept rondom dit thema. Dit is mede vanwege de geschiktheid van het gebouw voor dergelijke doeleinden.
- Middelen: -

04-3 Omgevingsdialoog Obbicht & Buchten

In het kader van de kerkenvisie hebben de parochiecomités van Obbicht en Buchten, die deel uitmaken van de fusieparochie Maria Moeder van Barmhartigheid, besloten om een omgevingsdialoog te organiseren. Ze hebben hun eigen plannen gepresenteerd aan de lokale gemeenschap en zijn in gesprek gegaan met de betrokkenen. In Buchten heeft het parochiecomité een technisch onderzoek laten uitvoeren om te beoordelen of het kerkgebouw gesplitst kan worden, en de resultaten wezen uit dat dit mogelijk is. In Obbicht bestond de wens om de kerk meer te gebruiken voor culturele en andere activiteiten, met speciale aandacht voor repetities van grote muziekkorpsen. Nadat deze plannen nader waren uitgewerkt, hebben de comités een omgevingsdialoog geïnitieerd om deze plannen uit te leggen aan belanghebbenden in de dorpen en om een open discussie over de plannen mogelijk te maken. Deze omgevingsdialogen hebben plaatsgevonden in zowel Obbicht als Buchten.

Binnen de context van de dialoog werden de bestaande plannen voor de twee kerkgebouwen uiteengezet en werd een platform geboden voor discussie en het delen van denkrichtingen met betrekking tot het toekomstige gebruik van de kerkgebouwen. De inbreng van de betrokkenen werd zeer gewaardeerd en hun bijdragen draagt substantieel bij aan het vormgeven van de toekomstvisie en het behoud van het waardevolle culturele erfgoed.

In deze paragraaf de voornaamste conclusies van de dialoogavonden. De volledige uitwerking is te vinden in bijlage 5 (Obbicht) en bijlage 6 (Buchten).

Samenvatting Omgevingsdialoog Sint Willibrorduskerk, Obbicht

Er is consensus onder de aanwezigen dat het behoud van de kerk als religieus gebouw essentieel is, maar dat er ook meer gebruik van gemaakt moet worden om toekomstbestendig te zijn. Verschillende mogelijkheden, zoals nevengebruik en het realiseren van extra voorzieningen, worden besproken. De harmonieën willen het gebruik voortzetten en er is interesse om het kerkgebouw vaker te gebruiken voor grote evenementen, wat tegemoetkomt aan de behoeften van het dorp. De basisschool ziet kansen voor tentoonstellingen en andere activiteiten en er wordt gedacht aan het onderzoeken van sportactiviteiten in het kerkgebouw. Het kerkbestuur is dankbaar voor de waardevolle input en voelt zich gesteund in het vergroten van het nevengebruik. Concrete plannen moeten nog verder uitgewerkt worden. Het streven is om een gedragen plan te ontwikkelen, waarbij het waardevolle erfgoed van de Willibrorduskerk behouden blijft voor de gemeenschap.

Samenvatting omgevingsdialoog Sint Catharinakerk, Buchten

De dialoog over de plannen voor de Catharinakerk in Buchten heeft waardevolle inzichten opgeleverd. Het uitgangspunt van de parochie is het behoud van de religieuze functie met een gedeeltelijke herbestemming van het gebouw. Het onderzoeken van mogelijkheden om de kerkgebouwen toekomstbestendig te maken met behoud van een kleinere religieuze functie is daarom een belangrijk streven van de parochie. Er is een voorkeursoptie aangegeven waarover de parochie input van de omgeving heeft gevraagd.

De besproken mogelijke invullingen variëren van kinderopvang en een dagbestedingsruimte voor ouderen tot een servicepunt van een bank, kantoorruimte of logistiek. Het behoud van de glas-inloodramen, het orgel en de renovatie van het dak zijn belangrijke aandachtspunten. Verdere feedback en aanvullingen worden verwelkomd.

Het waarborgen van cultureel erfgoed is een belangrijk aspect bij het plannen van de toekomst van de Catharinakerk. Het behoud van de glas-in-loodramen en het verplaatsen van het orgel zijn zaken die nog verder moeten worden uitgewerkt in de plannen.

Om een weloverwogen beslissing te nemen over de invulling van de commerciële ruimte in de kerk, is een grondig marktonderzoek naar de vraag van cruciaal belang. Bovendien moet het dringende dakonderhoud aan het kerkgebouw worden aangepakt in samenhang met de renovatie voor de nieuwe nevenbestemming en verduurzaming. Hierbij kunnen subsidies mogelijk een bijdrage leveren.

05 Overige geloofsgemeenschappen

Dit hoofdstuk presenteert de visie op de toekomst van kerkgebouwen van andere geloofsgemeenschappen. De informatie die in dit hoofdstuk wordt gedeeld, is voornamelijk afkomstig van de kerkeigenaren, aangezien zij een cruciale rol spelen in het behoud en de eventuele herbestemming van deze historische en culturele gebouwen, met inbegrip van hun religieuze functie. Het toekomstperspectief van de protestantse gemeente Maas- en Beekdal zal eerst worden beschreven, gevolgd door het toekomstperspectief van het Apostolisch Genootschap.

De Nieuw-Apostolische Kerk (NAK) is niet opgenomen in de kerkenvisie omdat zij hun kerkgebouw aan het begin van het kerkenvisieproces hebben afgestoten. De Molukse Evangelische Gemeenschappen en de Moslingemeenschappen zijn niet in dit hoofdstuk opgenomen, omdat ondanks herhaalde inspanningen om contact te leggen, er geen succesvolle communicatie tot stand is gekomen.

05-1 Toekomstperspectief Protestantse gemeente Maas- en Beekdal

Een protestants kerkgebouw is niet gewijd en geldt meer, anders dan voor een katholieke kerk, als een functioneel gebouw waar *'het Woord van God'* wordt verkondigd. Hoewel protestantse kerkgebouwen verhuurd kunnen worden voor niet-religieuze activiteiten, lopen opvattingen over wat men daarvoor gepast vindt in de praktijk uiteen. De protestantse kerk opereert zelfstandig, de gemeenschappen beslissen zelf over herbestemmen, nevenbestemmen of afstoten. Procedures, activiteiten en rituelen voor het buiten gebruik stellen van het kerkgebouw kunnen per genootschap verschillen. In de praktijk valt het de geloofsgemeenschappen zwaar om afstand te doen van de als heilige plaats geconstrueerde gebouwen. De omzetting van de kerkgebouwen gebeurt dan ook met zorg.

De Protestantse Gemeente Maas- en Beekdal

De Protestantse Gemeente Maas- en Beekdal (PGMBD) is ontstaan uit een fusie van de protestantse gemeenten in Geleen, Beek en Urmond (ruim dertig jaar geleden) en een samengaan in Sittard en Grevenbicht (elf jaar geleden). De PGMBD heeft zes kerkgebouwen in bezit, dan wel (deels) in gebruik. Het gaat om:

- Gemeente Stein: Protestantse kerk Urmond
- Gemeente Sittard-Geleen: Johanneskerk Sittard, Ontmoetingskerk Geleen, Gruizenkerkje Sittard en Podiumkerkje Grevenbicht.
- Gemeente Beek: Protestantse kerk Beek.

Enkel de kerkgebouwen in Sittard-Geleen vallen onder de scope van deze kerkenvisie. De gebouwen worden (deels) gebruikt voor kerkdiensten, verhuurd voor gepaste activiteiten, of zijn (deels) herbestemd. De Gruizenkerk en de bijbehorende vakwerkhuisjes in Sittard en het Podiumkerkje in Grevenbicht zijn ondergebracht in beheersstichtingen, die de kerken zelfstandig met een neutraal of positief resultaat moeten laten opereren. De Ontmoetingskerk in Geleen is meerjarig verhuurd aan stichting Vluchtelingenwerk, en hier vinden sinds 1 januari 2021 geen diensten meer plaats. De Johanneskerk in Sittard is sinds januari 2021 de centrale kerk van de PGMBD, waar de regelmatige zondagse diensten worden gehouden. Moeilijke stappen zijn daarmee al voor een deel gezet. De gemeenschappen willen nu graag inhoudelijk aandacht geven aan vernieuwing. Meewerken aan de kerkenvisie wordt daarom gezien als mogelijkheid voor de burgerlijke gemeenten om zicht te krijgen op

de huidige stand van zaken van de kerkgebouwen. De gesprekspartners hopen dat de kerkenvisie uitmondt in een kader waarop de PGMBD kan acteren voor de toekomst.

Uitgangspunten PGMBD in het kader van de kerkenvisie/toekomstvisie

Voor deze kerkenvisie is gesproken met de voorzitter van de Kerkenraad, de scribe en met de voorzitter van het college van kerkrentmeesters, allen van de Protestantse Gemeente Maas- en Beekdal. De uitgangspunten voor de toekomst zijn:

- De PGMBD wil een huis bieden waar men samenkomt, een huis voor de omgeving met aandacht voor de mensen. Vitaliteit in de toekomst staat daarbij voorop.
- Er is een maximale inzet om alle gemeenteleden betrokken te houden. Communicatie met alle (actieve) leden is essentieel.
- Men wil graag in kansen denken. Samenwerken geeft positieve energie.
- De werkgroep die zich bezighield met het kiezen van de centrale kerk van de PGMBD heeft erkend dat het ontwikkelen van objectieve criteria niet goed mogelijk was omdat belangrijke gevoelsaspecten niet in meetbare criteria te vatten waren.
- Binnen de diaconie kunnen het grootste deel van de activiteiten worden voortgezet. Meer activiteiten zijn niet nodig, maar moeten slimmer worden ingezet. Men zoekt met name naar verbetering van de communicatie.
- Er is geen onderzoek uitgevoerd naar duurzaamheid van de Ontmoetingskerk (Sittard) en de Johanneskerk (Geleen), bijvoorbeeld voor wat nodig is voor energieneutraliteit. Ook is niet verkend hoe de gebouwen aangepast, uitgebreid of gemoderniseerd kunnen worden. Evenmin zijn de benodigde investeringen bekend.
- Een algemene zorg is het teruglopend aantal vrijwilligers en de oplopende leeftijd van de vrijwilligers.

Figuur 05.1 Knuffelmis voor jeugdigen in de Johanneskerk in Sittard

Suggesties en wensen voor de toekomst in brede zin

Tijdens de gespreksrondes zijn toekomstwensen en -suggesties geuit die op verschillende aspecten betrekking hebben. Deze luiden als volgt:

- Aandacht voor mensen en kerkdiensten blijven het belangrijkste in de gebouwen. Plek van samenkomst: de kerk met een buurtfunctie. Er zijn al initiatieven die als goed voorbeeld dienen: de fanfare die de nieuwe predikant verwelkomt, een dienst tijdens koningsdag en dodenherdenking, openstelling tijdens de boekenmarkt, concerten waar veel buurtbewoners op afkomen. In de kleine kernen is dit vanwege de hechte gemeenschap eenvoudiger dan in Geleen of Sittard. Men wil actief zoeken naar meer passende voorbeelden.
- Plek van samenkomst: de kerk met een bovenlokale functie, activiteiten die op de bredere omgeving gericht zijn. Voorbeelden zijn het welkom heten van Oekraïense vluchtelingen, interreligieuze/ verbindende activiteiten en een proef van vier geloofsbijeenkomsten met de Eritrese Christelijke geloofsgemeenschap die misschien wordt voortgezet in de Ontmoetingskerk in Geleen.
- Inhoudelijk vernieuwen, jongeren trekken, binding na de kerkdienst terugbrengen, onlinebereikbaarheid invoeren/ vergroten.
- Intern wil men onderzoeken hoe betrokkenheid en verbondenheid versterkt kunnen worden door een nieuwe liturgie, waarin oude en nieuwe elementen samenkomen.
- De opties onderzoeken van de dienstwoning boven de Johanneskerk in Sittard.

- De PGMBD en het Apostolisch Genootschap in Sittard werken uitvoerig samen. Samen organiseren zij geregeld samen activiteiten in het kader van het Interreligieus Platform. In de toekomst zou het wellicht interessant zijn om mogelijkheden te verkennen om eventueel samen een gebouw te delen met de Apostolisch Gemeenschap in Sittard.
- Verkennen van actievere betrokkenheid door de gemeente bij lokaal bezinningstoerisme.
- Duurzaamheid - milieu: verkennen van opties, zoals waterstofverwarming en zonnepanelen (om energie te besparen).
- Duurzaamheid - sociaal: voor de zondagsdiensten wil men de bezoeker uit andere kernen een *'welkom thuis gevoel'* geven. Dit kan door herkenbare voorwerpen (uit bijvoorbeeld de Ontmoetingskerk, waar onlangs de reguliere diensten zijn gestopt) toe te passen, zodat nieuwe bezoekers (uit Geleen, Beek en Urmond) zich niet te gast, maar thuis voelen. Het verlagen van het plafond, voor een intiemere sfeer.
- De communicatie naar de gemeente is beperkt geweest door de coronacrisis. Iedereen wil graag bijdragen aan de communicatie om elkaar bij bloeiende kerkgebouwen en contacten met de burgerlijke gemeente te betrekken.

05-2 Toekomstperspectief Apostolisch Genootschap

Het Apostolisch Genootschap heeft als missie liefde te verspreiden in de samenleving door een liefdevolle levenswijze te bevorderen, geïnspireerd door een gevoel van verbondenheid met alles wat bestaat. Leden beschouwen zichzelf als religieus-humanisten en streven naar compassie, solidariteit en duurzaamheid. Het genootschap telt ongeveer 14,000 leden en financiert zichzelf met vrijwillige bijdragen, legaten en donaties. Het genootschap is actief betrokken bij het Interreligieus Platform Sittard-Geleen-Born.

Het kerkgebouw verkeert in goede staat en draagt het *'groene kerk'* certificaat. De kerk heeft lage exploitatiekosten. Het Apostolisch Genootschap is volledig eigenaar van het gebouw en maakt er momenteel hoofdzakelijk gebruik van. Het gebouw staat ter beschikking van andere gebruikers. Het Apostolisch Genootschap heeft hiervoor een verhuurbeleid. Het eventueel medegebruik moet passen binnen het eigen gebruik van het gebouw. Daarnaast koestert het genootschap de wens om het gebouw toegankelijk te maken voor een breder publiek, waaronder andere geloofsgemeenschappen en gemeenschapsactiviteiten. Het doel is om het gebouw breder en multifunctioneel te benutten, waarbij het Apostolisch Genootschap openstaat voor het delen van de ruimtes, vooral de grote zaal en diverse kleinere (vergader)ruimten, met andere geïnteresseerde partijen.

06 Afwegingskader

De toekomst van een kerkgebouw is een multidisciplinair thema. Verschillende belangen, emotie en aspecten zijn van belang, die niet zo makkelijk te vatten zijn in kaders. Om richting te geven aan de scenario's (hoofdstuk 7) is een afwegingskader opgesteld. Dit kader geeft op basis van bureaustudie en een bezoek aan de kerkgebouwen op hoofdlijnen een waardering aan alle kerkgebouwen in de gemeente. In dit hoofdstuk wordt het afwegingskader eerst beschreven en daarna toegepast op de kerkgebouwen in de gemeente Sittard-Geleen.

06-1 Afwegingskader kerkgebouwen

Voor de kerkenvisie wordt gebruik gemaakt van de waarderingsmethodiek van kerkgebouwen door H. Wesselink (2018)³. De methode van Wesselink bouwt voort op verschillende door de erfgoedinstantie RCE, wetenschappers en overheden ontworpen waarderingsmethodieken voor gebouwde monumenten, zoals onder andere de *'handreiking voor het herbestemmen van vrijkomende kerkgebouwen'* (RCE, 2011). Voor de kerkenvisie biedt de methode een solide basis voor het op hoofdlijnen waarderen van de kerkgebouwen.

De methodiek van Wesselink benoemt waarden van een kerkgebouw op een zo objectief mogelijke wijze en verschaft inzicht in de diverse waarden en de waardering ervan ten opzichte van andere kerkgebouwen. De waardering vormt het vertrekpunt voor het uitwerken van de scenario's in hoofdstuk 7. Het zorgt voor een categorisering van de waarden van de kerkgebouwen in de gemeente. De systematiek benoemt vier waarderingsaspecten, namelijk:

1. Architectuur: typologie, materiaalgebruik en bouwperiode
2. Interieur: Uitstraling, inventaris en samenhang
3. Stedenbouw: Ensemble gebouw, beeldbepalend, samenhang met dorp, wijk of stad
4. Cultuurhistorie (kerkenhistorie): Historie, religie en culturele waarde

Deze 4 aspecten zijn onderverdeeld in enkele sub-criteria die objectief beoordeeld kunnen worden, zie figuur.

1. Architectuur			2. Interieur		
1a. Typologie Betekenis van gebouw. Belang in oeuvre architect.	1b. Materiaalgebruik Bijzonder materiaalgebruik, detaillering.	1c. Bouwperiode Herkenbaar-, gaaf- en zeldzaamheid. Voorbeeld voor (bouw)periode	2a. Uitstraling Belevens sacrale ruimte, esthetische waarde. Uitstraling en gaafheid	2b. Inventaris Kunstobjecten en andere inventaris, zeldzaamheid, bouwperiode	2c. Samenhang Samenhang ensemble, samenhang interieur en exterieur.
3. Stedenbouw			4. Cultuurhistorie (kerkhistorie)		
3a. Ensemble gebouwen Samenhang van hoofd- en bijgebouwen.	3b. Beeldbepalend Zichtbaarheid wijde omgeving, identiteit voor omgeving.	3c. Samenhang dorp Verweven in de context van het dorp, draagt bij aan de samenhang.	4a. Historie Belang bouwhistorie, ouderdom en bijzonderheden	4b. Religie Belang in relatie tot denominatie, kenmerkend voor religie.	4c. Culturele waarde Belang voor gemeenschap, pelgrimages, bijzondere vieringen.

Tabel 06.1 Afwegingskader vier hoofdaspecten en de 12 sub-criteria (aanpassing en aanvulling op waarderingskader van Wesselink, 2018).

³ Proefschrift VU Amsterdam: *'Een sterke toren in het midden der stad'*, H.E. Wesselink (2018)

06-2 Beschrijving aspecten afwegingskader

1. Architectuur

1a. Typologie/ bouwstijl

Dit wordt bepaald door de mate waarin de gebouwtypologie van het gebouw uniek en/of gaaf is. Als de gebouwtypologie kenmerkend of zeldzaam is dan is dat extra gewaardeerd.

1b. Materiaalgebruik

De mate waarin sprake is van bijzonder materiaalgebruik, detailleringen of kunstwerken aan de buitenzijde. Unieke regionale (bouw)materialen (zoals mergel, Nivelsteiner zandsteen of Kunradersteen) worden daarbij extra gewaardeerd.

1c. bouwperiode

Het belang waarin het exterieur van het gebouw van waarde is in relatie tot de bouwperiode. Het gaat hier vooral om architectonische stijl en de ouderdom van het gebouw. Aspecten zoals de herkenbaarheid, gaafheid en zeldzaamheid van het exterieur worden beoordeeld.

2. Interieur

2a. Uitstraling

De esthetische kwaliteiten van het interieur worden beoordeeld. Onder andere uit zich dit in de belevenis van de sacrale ruimte en de uitstraling van het interieur.

2b. Inventaris

De mate waarin de inventaris van het kerkgebouw van waarde is. Hierbij kan gedacht worden aan doopvont, kerkbanken, orgel, preekstoel en andere kunstobjecten. Hierbij wordt gekeken of de inventaris uit dezelfde bouwperiode stamt of later is toegevoegd. Zeldzame inventaris wordt extra gewaardeerd.

2c. Samenhang

De mate van samenhang tussen ontwerp, exterieur en interieur. Verder wordt gekeken naar de samenhang van het totale interieurenssemble. Als de verschijningsvorm van het ensemble van interieur en exterieur een volledig geheel vormt wordt dit extra gewaardeerd.

3. Stedenbouw

3a. Ensemble gebouw(en)

De mate waarin het kerkgebouw, bijgebouwen en de ruimte rondom een geheel vormen. Hier wordt de samenhang tussen de gebouwen beoordeeld. Bijvoorbeeld als het gebouw volledig omringd is door een kerkhof.

3b. Beeldbepalend

De mate waarin het gebouw de identiteit van de omgeving bepaalt. Hier wordt onder andere beoordeeld in welke mate het gebouw beeldbepalend is en zichtbaar is vanuit de wijde omgeving.

3c. Samenhang met dorp, wijk of stad

De mate waarin het kerkgebouw verweven is in de (historische) context van de dorpskern, wijk of stad. Hier wordt onder andere ook gekeken naar de bijdrage van het gebouw in de ruimtelijke en visuele samenhang.

4. Cultuurhistorie (kerkhistorie)

4a. historie

De mate waarin de bouwhistorie van het gebouw van waarde is. Het gaat hier vooral om de waardering van bouwdelen van verschillende dateringen en de aansluiting als geheel. Hier wordt ook gekeken naar de ouderdom van het gebouw in relatie tot historische gebeurtenissen.

4b. Religie

Het belang van het kerkgebouw in relatie tot de religieuze denominatie. Hier wordt gekeken naar het (boven)regionale van de religieuze betekenis van het kerkgebouw. Dekenale kerken en kerken met een bovenregionale religieuze betekenis worden extra gewaardeerd.

4c. Culturele waarde

Het belang van het kerkgebouw voor de gemeenschap. De mate waarin de kerk bijdraagt aan de culturele waarde in het dorp of wijk. Hier wordt onder andere gekeken naar bijzondere vieringen in het kerkgebouw en andere culturele bijzonderheden zoals pelgrimages.

06-3 Toetsing afwegingskader per kerkgebouw

Onderstaand de toetsing van het afwegingskader voor elk specifiek kerkgebouw. Een grondige beschrijving van de overwegingen voor elk kerkgebouw, verdeeld over de vier thema's - architectuur, interieur, stedenbouw en cultuurhistorie (kerkhistorie), is gedocumenteerd in bijlage 7a. Deze bijlage biedt een diepgaand inzicht in de unieke eigenschappen van elk kerkgebouw en hun relatie tot de genoemde thema's.

Het volledige afwegingskader dat als leidraad dient voor deze evaluaties is beschikbaar in bijlage 7b. Voor een beknopt overzicht van de overwegingen per kerkgebouw, kunt u de samenvatting hieronder raadplegen.

Kerkgebouw	1. Architectuur	2. Interieur	3. Stedenbouw	4. Cultuurhistorie	
Basiliek O.L.V. van het heilige Hart, Sittard	5	5	5	5	Zeer Hoog
Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk, Sittard	5	5	4	4	Zeer Hoog
Sint Michielskerk, Sittard	4	4	4	5	Hoog
Marcellinus en Petruskerk, Oud-Geleen	4	4	4	4	Hoog
Gruizenkerkje, Sittard	4	4	5	3	Hoog
Sint Martinuskerk, Holtum	4	4	4	3	Hoog
Sint Martinuskerk, Born	4	4	4	4	Hoog
Sint Catharinakerk, Grevenbicht	3	4	4	4	Hoog
Nieuwe Sint Salviuskerk, Limbricht	4	3	4	3	Hoog/Gem.
Christus Koningkerk, Sittard-Leyenbroek	3	3	4	4	Hoog/Gem.
O.L.V. Tenhemelopnemingskerk, Einighausen	4	4	3	3	Hoog/Gem.
Podiumkerk, Grevenbicht	4	4	3	3	Gemiddeld
Sint Catharinakerk, Buchten	3	3	3	3	Gemiddeld
Heilig Hart van Jezuskerk, Sittard	3	3	4	3	Gemiddeld
Sint Augustinuskerk, Geleen-Centrum	3	3	3	3	Gemiddeld
Sint Pancratiuskerk, Munstergeleen	3	3	3	3	Gemiddeld
O.L.V. Geboortekerk, Broeksittard	3	4	3	2	Gemiddeld
OLV van Altijddurende Bijstandkerk, Geleen	3	3	3	3	Gemiddeld
Johanneskerk, Sittard	3	2	3	3	Gemiddeld
Christus Koningkerk, Geleen-Kluis	3	3	3	2	Gemiddeld
Sint Willibrorduskerk, Obbicht	3	2	3	3	Gemiddeld
Sint Nicolaaskerk, Guttecoven	2	2	2	3	Beperkt
Christus Hemelvaartkerk, Sittard-Vrangendael	2	2	2	3	Beperkt
Sint Pauluskerk, Sittard-Limbrichterveld	2	2	2	2	Beperkt
Gebouw van het Apostolisch Genootschap, Sittard	2	2	1	2	Beperkt

Figuur 06.1 Toetsing afwegingskader per kerkgebouw (zie bijlage 7a voor de uitgebreide beschrijvingen en bijlage 7b voor volledige overzicht)

07 Toekomstscenario's

In dit hoofdstuk worden enkele denkrichtingen voor toekomstig gebruik voor de kerkgebouwen in Sittard-Geleen beschreven. De scenario's die in dit hoofdstuk worden gepresenteerd, zijn geen concrete oplossingen voor leegstand of herbestemming van kerkgebouwen, maar bieden eerste aanknopingspunten voor de toekomst. Deze toekomstige mogelijkheden zijn ontstaan uit gesprekken met kerkeigenaren en omgevingsdialogen, waarbij een breed scala aan inzichten en ideeën is verzameld. De meeste inzichten en ideeën komen dan ook direct voort uit de gevoerde gesprekken.

Het is van belang op te merken dat na het opstellen van deze kerkenvisie, de eigenaren van de kerken de gelegenheid hebben om hun voorkeursscenario's verder uit te werken. Tevens bestaat de mogelijkheid om af te stemmen met de gemeente om te bekijken of deze (voorkeurs)scenario's overeenstemmen met de bredere gemeentelijke visie en beleid. Daarnaast hebben de Rooms-Katholieke kerkeigenaren een verplichting van het bisdom Roermond om vóór 1 augustus 2024 een toekomstvisie te schetsen voor de komende 5, 10 en 20 jaar over de kerkgebouwen. Hierbij kan nauw overleg plaatsvinden met de gemeente, waarbij mogelijk beschikbare subsidies kunnen worden ingezet ter ondersteuning van verdere planontwikkeling.

Voor de uitwerking van de bouwstenen voor scenario's wordt voortgebouwd op het afwegingskader uit hoofdstuk 6. Aan dit afwegingskader worden enkele beleidsstrategieën gekoppeld en vanuit de beleidsstrategie en een beschrijving van de mogelijkheden zal op basis van de verzamelde input een aantal richtinggevendende scenario's worden beschreven. Deze scenario's zullen helpen om een helder beeld te krijgen van mogelijke toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot de kerkgebouwen.

07-1 Mogelijkheden voor kerkgebouwen

Als het gaat over de toekomst van een kerkgebouw, zijn er op hoofdlijnen zes mogelijkheden. De eerste mogelijkheden, met behoud van de religieuze functie, zijn:

1. Een volledige religieuze functie: het kerkgebouw behoudt volledig zijn monofunctionele religieuze functie. Voorzien wordt dat het gebouw ook in de toekomst nog met hoofdzakelijk religieus gebruik behouden zal blijven.
2. Een religieuze functie met nevenfuncties: het kerkgebouw behoudt zijn religieuze (hoofd)functie. Voor de tijden dat het kerkgebouw leeg staat wordt er gekeken hoe er met respect voor de geloofsfunctie een breder medegebruik in het gebouw kan worden toegelaten.
3. Een gedeeltelijke religieuze functie met nevenbestemmen van een deel van het gebouw: een deel van het kerkgebouw blijft ter beschikking van de religieuze functie, de rest van het gebouw krijgt een nevenbestemming.

Behoudt het gebouw geen religieuze functie meer dan komen er andere scenario's in beeld. Het betekent dat het kerkgebouw aan de eredienst onttrokken moet worden.

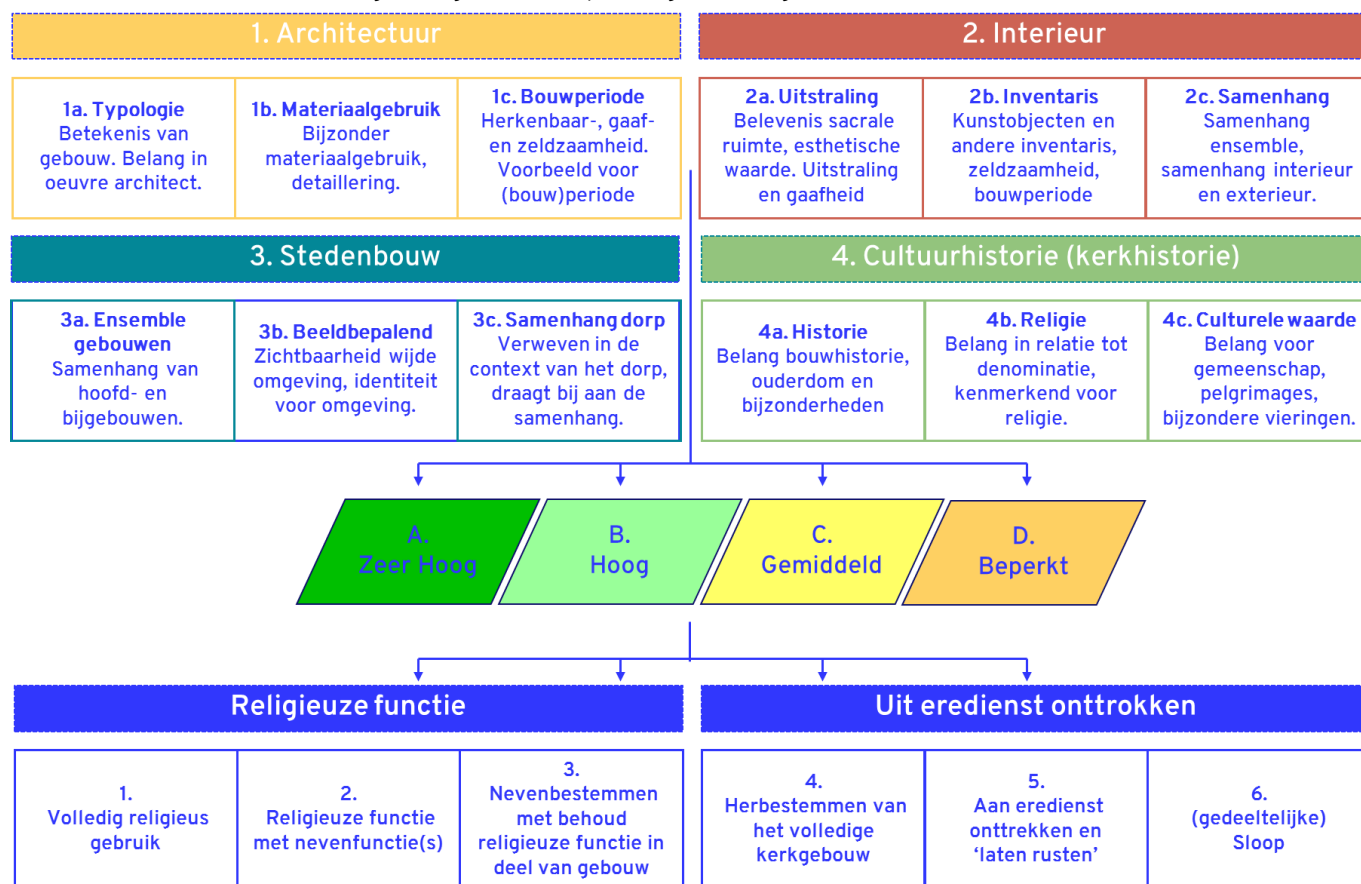
4. Herbestemmen van het kerkgebouw: alternatief voor het slopen van het gebouw is het zoeken naar een nieuwe bestemming voor het kerkgebouw. Ongeveer één op de vijf kerkgebouwen in Nederland zijn herbestemd. Hiermee zijn er voldoende voorbeelden van succesvolle herbestemmingen van kerkgebouwen.
5. Aan de eredienst onttrekken en 'laten rusten': Een andere optie is om niets meer met het gebouw te doen en na onttrekking aan de eredienst het gebouw te 'laten rusten'. Bij (rijks)monumentale kerkgebouwen rust er nog een zorgplicht bij de gebouweigenaar om het noodzakelijke onderhoud aan het gebouw uit te blijven voeren. Het 'laten rusten' kan een

mogelijkheid zijn als er niet direct een nieuwe bestemming voor het gebouw kan worden gevonden. Geadviseerd wordt om actief een nieuwe bestemming te zoeken.

6. (Gedeeltelijke) sloop van het kerkgebouw: Een laatste, vaak niet wenselijke optie, is het (gedeeltelijk) slopen van het kerkgebouw. In het verleden zijn al een aantal kerkgebouwen gesloopt. Door de monumentale status van veel kerkgebouwen is er een steeds grotere bescherming tegen het slopen van kerkgebouwen. Daar waar kerkgebouwen niet monumentaal zijn en de wens vanuit de kerkeigenaar is om tot sloop over te gaan, is dit een haalbaar scenario.

07-2 Handelingskader scenario's op basis van waarderingen

De doelstelling van de beoordeling in hoofdstuk 6 is het geven van richting aan de afweging om te komen tot toekomstscenario's voor kerkgebouwen. Het biedt een verkennend inzicht in de afweging van de waarden van een kerkgebouw die gekoesterd moeten worden. Wesselink (2018) verbindt aan de afweging van kerkgebouwen 4 categorieën met 'beleidsstrategieën'. Schematisch is dit weergegeven in figuur 07.1 en verder omschreven in tabel 07.1. Deze voorstellen voor beleidsstrategieën zijn gekoppeld aan de 6 mogelijkheden die kerkeigenaren hebben van 'behoud in religieus gebruik' tot 'sloop'. De afweging van de waarden (uit H.6) zullen als richtinggevend instrumentarium gebruikt worden voor het beschrijven van toekomstscenario voor de kerkgebouwen in de gemeente Sittard-Geleen. Een belangrijke nuance die kan worden aangebracht, is dat een gebouw dat lage scores behaalt op de 'gebouwelijke aspecten' niet noodzakelijkerwijs als niet meer 'vitaal' kan worden beschouwd. De gebouwen met lagere beoordelingen zijn vaak geloofshuizen van nieuwe geloofsgemeenschappen die desondanks een vitale geloofsgemeenschap vertegenwoordigen.

Figuur 07.1 Opties toekomstige bestemmingsmogelijkheden kerkgebouwen.

Waardering (zie h.6)	Voorgestelde beleidsstrategie op basis van afwegingskader (Wesselink, 2018)	Optie bestemmings- mogelijkheden (uit figuur 07.1)
A. Zeer Hoog	Behoud is het uitgangspunt; functie voor de eredienst; passend nevengebruik	Optie 1 of 2
B. Hoog	Functie voor de eredienst; nevenbestemming; passende (gedeeltelijke) herbestemming.	Optie 1, 2 of 3
C. Gemiddeld	(Beperkte) functie voor de eredienst; nevenbestemming; verschillende wijzigingen mogelijk; (gedeeltelijke) sloop indien nodig	Optie 2, 3, 4, 5 of 6
D. Beperkt	(Beperkte) functie voor de eredienst; nevenbestemming; herbestemming; (gedeeltelijke) sloop indien nodig	Optie 3, 4, 5 of 6

Tabel 07.1 Handelingskader scenario's op basis van beleidsstrategieën uit afwegingskader hoofdstuk 6

07-3 Inspiratiekaart her-, nevenbestemmen en nevengebruik

RO groep heeft een inspiratiekaart ontwikkeld voor her-, nevenbestemmen en nevengebruik van kerkgebouwen. Deze inspiratiekaart geeft inzicht in voorbeelden van het anders bestemmen of (deels) anders gebruiken van kerkgebouwen. Hierin staan voorbeelden van opties 2, 3, 4, 5 en 6 uit figuur 07.1. Op basis van de inspiratiekaart kunnen kerkbesturen in een volgende stap, als herbestemmen of nevengebruik ter sprake komt, gericht zoeken naar oplossingen voor een toekomstbestendige duurzame invulling van de kerkgebouwen. Als ondersteunend middel is de inspiratiekaart tijdens de tweede ronde, projectgroep overleggen met de kerkbesturen gebruikt om denkrichtingen bij de kerkgebouwen uit te werken. De inspiratiekaart is te bereiken via onderstaande link of door het scannen van de QR-code: https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1e3qgjGY2fC59q3_aM0vCar150-1epcTF&usp=sharing

Figuur 07.2 Voorbeeld uit inspiratiekaart nevengebruik, her- en nevenbestemmen van kerkgebouwen. De verschillende kleuren geven verschillende nieuwe gebruiksfuncties aan, zie legenda.

07-4 Richtinggevende toekomstscenario's per kerkgebouw

In deze paragraaf wordt een blik geworpen op de toekomst van verschillende kerkgebouwen, waarbij voor elk individueel gebouw richtinggevende toekomstscenario's zijn uitgewerkt. De scenario's worden in grote lijnen gebaseerd op de visie van de kerkeigenaren en de opgehaalde ideeën van de omgevingsdialogen. De toekomst van religieuze monumenten en gebouwen staat vaak centraal in maatschappelijke discussies, waarbij erfgoed en cultureel behoud een belangrijke rol spelen. Het richt zich op het onderzoeken van de verschillende mogelijke scenario's die voor elk kerkgebouw zijn ontwikkeld, waarbij zowel de uitdagingen als de kansen worden belicht. Door deze scenario's te verkennen, kan een beter begrip worden verkregen voor de richting waarin het religieuze, historische en culturele erfgoed zich in de toekomst zou kunnen ontwikkelen. Voor de kerkeigenaren die ervoor kozen om niet deel te nemen aan dit onderzoek, worden voornamelijk algemene denkrichtingen per kerkgebouw verkend.

Voor de in deze paragraaf geschetste scenario's geldt dat het essentieel is om de verschillende mogelijkheden zorgvuldig te overwegen, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften en wensen van de gemeenschap, beleidsvisies gemeente Sittard-Geleen, de beschikbare middelen en de toekomstvisie van de parochie. Een combinatie van verschillende scenario's kan worden overwogen om een evenwicht te vinden tussen religieus, cultureel, maatschappelijk en ander gebruik van de kerk. Op deze manier kan een duurzame en relevante rol worden behouden in de gemeenschap, terwijl de unieke waarde van het kerkgebouw wordt gekoesterd en versterkt.

Kerkeigenaren die richtinggevende scenario's graag verder uitwerken kunnen overwegen om gebruik te maken van de rijkssubsidie 'subsidieregeling Stimulering Herbestemming Monumenten (en Verduurzamingsonderzoek)', zie bijlage 2. Deze subsidie, voor het uitwerken van plannen voor verduurzaming, her- of nevenbestemmen, is jaarlijks aan te vragen in de periode oktober - november door de kerkeigenaar of samen met de gemeente.

Samenwerkende parochies Sittard

Op moment van schrijven werken negen parochies in Sittard (en Munstergeleen) nauw samen. Binnen dit samenwerkingsverband zijn er momenteel twee kerkgebouwen in transitie: de Christus Hemelvaartskerk in Vrangendaal en de Sint Pancratiuskerk in Munstergeleen. Deze kerkgebouwen ondergaan veranderingen. Er worden plannen ontwikkeld om een deel van deze kerkgebouwen een nevenbestemming te geven, met het behoud van de religieuze functie. De Basiliek OLV van het Heilig Hart in Sittard, heeft een bijzondere status binnen dit geheel. Voor deze drie kerkgebouwen zullen in dit rapport de scenario's op hoofdlijnen worden uitgewerkt. De overige zes kerkgebouwen zullen uitvoeriger worden beschreven.

Basiliek O.L.V. van het Heilige Hart, Sittard

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'zeer hoog' beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om de kerk te behouden, wellicht met nevengebruik of een andere nevenfunctie, zodat het huidige gebruik kan worden voortgezet. De Basiliek is bovenal een belangrijke bedevaartkerk. De kerk is geen parochiekerk. De kerk trekt jaarlijks veel bedevaarders. De kerk is nog in gebruik voor religieuze doeleinden: voor de zondagsmis, religieuze feestdagen (jaarfeest, Oktoberfeest) en andere bijzondere vieringen. Door de aartsbroederschap worden er rondleidingen verzorgd. Naast de Basiliek is er nog een kantoor, winkel en vergaderruimte. Mensen kunnen aan de muur van een de kerk een tegel kopen met hun naam er op.

De Basiliek verkeert in goede staat van onderhoud, mede dankzij het zorgvuldige beheer door de bestuur van aartsbroederschap. Voor de aartsbroederschap staat behoud van de pelgrimage en religieuze functie centraal, waarbij ook de mogelijkheid tot incidenteel nevengebruik wordt overwogen. De beschreven scenario's houden rekening met deze prioriteit en streven naar respect voor de Basiliek. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

Dit scenario omvat de convergentie van twee essentiële elementen: het versterken van de positie van de Basiliek in Sittard als een vooraanstaand pelgrimsoord en het behoud van haar religieuze functie en betekenis. In het huidige kader:

- Faciliteren van Pelgrimstoerisme: De basiliek blijft fungeren als een vitaal pelgrimsoord, waarbij pelgrimstoerisme wordt aangemoedigd en gefaciliteerd. Speciale pelgrimspaden en -routes worden verder ontwikkeld, waardoor pelgrims naar de basiliek worden geleid en hen de mogelijkheid bieden om andere historische en religieuze locaties in de regio te verkennen.
- Pelgrimsinformatiecentrum: Het nabijgelegen pelgrimsinformatiecentrum blijft actief, waar pelgrims en toeristen up-to-date informatie kunnen vinden over routes, accommodaties en culturele activiteiten. Het fungeert als een centraal startpunt voor pelgrimstochten en blijft voorzien in pelgrimsstempels en souvenirs.
- Behoud van de Religieuze Functie en Koesteren van Religieus Gebruik: In aanvulling op de ontwikkeling als pelgrimsoord, blijft de basiliek trouw aan haar religieuze roeping en koestert zij het religieuze gebruik. Regelmatige erediensten, vieringen en ondersteuning van de lokale geloofsgemeenschap blijven een kernfocus.
- Pelgrimsaccommodaties: Het voortzetten van de ontwikkeling en het beheer van pelgrimsaccommodaties in de nabijheid van de basiliek en de herbestemde kloosters behoudt zijn prioriteit, waardoor pelgrims een comfortabel verblijf kunnen ervaren tijdens hun pelgrimstocht.

- Pelgrimsevenementen en Samenwerking: Geplande pelgrimsevenementen, zoals pelgrimsmissen, meditatiesessies en geleide rondleidingen, worden voortgezet. Er blijft een nauwe samenwerking bestaan met de omliggende (herbestemde) kloosters, waardoor pelgrims de mogelijkheid krijgen om een volledige en verrijkende ervaring te beleven.

Dit scenario belicht de synergie tussen het uitbouwen van de basiliek als een vooraanstaand pelgrimsoord en het eerbiedigen van haar religieuze identiteit. Het streeft naar een evenwichtige benadering waarbij zowel spiritueel als cultureel toerisme worden bevorderd, terwijl het de gemeenschap en het erfgoed van de regio blijft versterken.

Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk, Sittard-centrum

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'zeer hoog' beoordeeld, zoals vermeld in Hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om de kerk te behouden, wellicht met nevengebruik of een andere nevenfunctie, zodat het huidige gebruik kan worden voortgezet. De Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waarbij regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. Daarnaast wordt het kerkgebouw incidenteel gebruikt voor exposities en concerten, waardoor het ook een culturele rol speelt in de gemeenschap. Als dekenale kerk is het de belangrijkste kerk en bovendien de oudste.

De Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk verkeert in goede staat van onderhoud, mede dankzij het zorgvuldige beheer door de parochie. Voor de parochie staat behoud van de religieuze functie met mogelijk op termijn ontwikkeling tot 'hoofdkerk' centraal, waarbij ook de mogelijkheid tot incidenteel nevengebruik wordt overwogen. De beschreven scenario's houden rekening met deze prioriteit en streven naar respect voor de dekenale kerk. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

Dit scenario verkent verschillende opties en mogelijkheden om de rol van de Sint Petruskerk in Sittard te versterken en aan te passen aan de behoeften van de gemeenschap, met het behoud van zijn status als religieuze hoofdkerk. Tegelijkertijd wordt overwogen om diensten en activiteiten van buurtkerken geleidelijk te integreren in de Sint Petruskerk, mits dit past bij de behoeften van de geloofsgemeenschap. Daarnaast wordt gekeken naar de ontwikkeling van de kerktoeren als een potentiële toeristische trekpleister. Dit scenario omvat verschillende denkrichtingen die zorgvuldig worden overwogen:

Optie 1: Centralisatie van Erediensten

- De mogelijkheid om de Sint Petruskerk te positioneren als de centrale locatie voor religieuze erediensten in Sittard.
- Overweging om diensten van buurtkerken geleidelijk te centraliseren in de Sint Petruskerk, mits dit wordt gesteund door de geloofsgemeenschap.
- Het ontwikkelen van een coördinatieschema om diensten en vieringen van verschillende kerken te integreren in de Sint Petruskerk.

Optie 2: Nevenactiviteiten en Gemeenschapsbetrokkenheid

- Mogelijkheid om de Sint Petruskerk actief te betrekken bij de bredere gemeenschap door het organiseren van nevenactiviteiten, zoals culturele evenementen, educatieve programma's en workshops.

- Overweging om een deel van de kerkruimte te benutten voor tijdelijke exposities die de lokale kunst, cultuur en geschiedenis belichten, als aanvulling op het bestaande museum/schatkamer.
- Samenwerking met lokale organisaties en scholen om educatieve programma's aan te bieden in de kerk, met als doel een beter begrip van de geschiedenis en betekenis van de kerk voor Sittard te bevorderen.
- De kerk beschikbaar stellen voor culturele evenementen, zoals concerten, kunsttentoonstellingen en ambachtelijke markten om een gevarieerd publiek aan te trekken.

Optie 3: Toerisme in de Kerktoren

- De kerktoren van de Sint Petruskerk ontwikkelen tot een potentiële toeristische attractie.
- Overwegen om bezoekers de mogelijkheid te bieden om de hoogste kerktoren van Limburg te laten beklimmen en te genieten van een panoramisch uitzicht over Sittard.
- Onderzoeken of de kerktoren kan dienen als locatie voor een permanente tentoonstelling die de geschiedenis van de kerk en de stad Sittard belicht.
- Het inrichten van een toeristisch informatiecentrum in de kerktoren om bezoekers te voorzien van informatie over de stad en zijn bezienswaardigheden.

Dit scenario benadrukt de verscheidenheid aan opties en mogelijkheden om de Sint Petruskerk een relevante en veelzijdige rol te laten spelen in zowel de religieuze als de bredere gemeenschap, terwijl het tegelijkertijd de culturele en toeristische aantrekkingskracht van de kerktoren benut. De keuze voor een specifieke richting kan afhangen van de behoeften en voorkeuren van de lokale gemeenschap en de beschikbare middelen.

Sint Michielskerk, Sittard-centrum

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'hoog' beoordeeld, zoals vermeld in Hoofdstuk 6 en bijlage 7 van het rapport. Op basis van deze beoordeling wordt geconcludeerd dat het meest logische scenario is om de Sint Michielskerk te behouden, mogelijk in combinatie met nevengebruik of een andere nevenfunctie, zodat het huidige gebruik kan worden voortgezet. De kerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. De kerk heeft een belangrijke rol bij enkele bijzondere vieringen en tradities, met name rondom Sint Rosa.

Gezien de nabijheid van de Basiliek, de Petruskerk en de Michielskerk binnen een straal van nog geen 500 meter van elkaar, is het noodzakelijk kritisch te overwegen of een van deze kerkgebouwen een andere bestemming dient te krijgen, waarbij de Michielskerk als de meest voor de hand liggende keuze naar voren komt. Deze besluitvorming dient echter zorgvuldig te gebeuren, rekening houdend met de gemeenschapswensen, erfgoedoverwegingen en de toekomstige behoeften van het stadscentrum, terwijl de religieuze en culturele waarden van de andere kerken behouden blijven.

De Sint Michielskerk verkeert in goede staat van onderhoud, mede dankzij het zorgvuldige beheer door de parochie. De beschreven scenario's komen voort uit de omgevingsdialoog, houden rekening met de randvoorwaarden en streven naar respect voor de liturgische functie. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

Scenario 1: Behoud van de Sint Michielskerk met Nevenactiviteiten

In dit scenario wordt de Sint Michielskerk behouden als kerkgebouw en tegelijkertijd worden er nevenactiviteiten ontwikkeld om de kerk levendig te houden en financiële middelen te genereren.

- Digitale Betalingsopties: Om extra inkomsten te genereren en het gemak voor bezoekers te vergroten, kunnen digitale betalingsopties worden geïmplementeerd. Hierdoor kunnen bezoekers eenvoudig donaties doen, kaarsen aansteken of toegangsprijzen voor evenementen betalen.
- Concerten en Evenementen: De Sint Michielskerk kan worden omgevormd tot een cultureel centrum waar regelmatig concerten, lezingen, kunsttentoonstellingen en andere evenementen worden gehouden. Door de uitstekende akoestiek en sfeervolle omgeving kan de kerk aantrekkelijk zijn voor zowel lokale artiesten als bezoekers van buiten de stad.
- Behoud van Centrale Rol in Sint Rosaverering: De Sint Michielskerk kan haar centrale rol behouden in de vieringen rondom Sint Rosa. Dit omvat het organiseren van speciale diensten en evenementen ter ere van Sint Rosa, waardoor de historische betekenis van de kerk wordt benadrukt en het religieuze erfgoed wordt bewaard.
- Betrokkenheid van de Gemeenschap: Het is van essentieel belang om de lokale gemeenschap actief te betrekken bij de nevenactiviteiten van de kerk. Vrijwilligers kunnen worden geworven om evenementen te organiseren en de kerk te ondersteunen. Dit bevordert betrokkenheid en een gevoel van eigenaarschap binnen de gemeenschap.
- Betrekken van Scholen: Het is mogelijk om scholen actief te betrekken bij de Sint Michielskerk door educatieve programma's en activiteiten aan te bieden. Dit kan variëren van geschiedenislessen over de kerk tot kunstworkshops die plaatsvinden in de kerkelijke omgeving. Door scholen te betrekken, kan de kerk een waardevolle bron van educatie worden en een sterke band opbouwen met de jongere generatie.

Scenario 2: Herbestemming van de Sint Michielskerk met Gelegenheid voor Religieuze Vieringen

Dit scenario betreft de herbestemming van de Sint Michielskerk naar een volledig andere functie, zoals horeca, terwijl er toch ruimte blijft voor religieuze vieringen op speciale momenten.

- Ontmoetingsplek: De Sint Michielskerk heeft het potentieel om te dienen als een veelzijdige ontmoetingsplek in Sittard. Het zou kunnen evolueren tot een plek waar mensen samenkomen, mogelijk met gastronomische elementen die passen bij het historische karakter van het gebouw. Dit zou de kerk kunnen transformeren tot een nieuwe, aantrekkelijke bestemming voor zowel de lokale gemeenschap als toeristen, waar ze kunnen genieten van een unieke sfeer en diverse activiteiten.
- Culturele bestemming: Daarnaast kan de Sint Michielskerk worden gebruikt als een culturele locatie waar verschillende evenementen en activiteiten plaatsvinden. Dit omvat kunsttentoonstellingen, lezingen, concerten en theatervoorstellingen. Het bieden van een platform voor lokale artiesten en culturele evenementen kan bijdragen aan de culturele levendigheid van de stad.
- Behoud van de Dagkapel: de kapel binnen de Sint Michielskerk aan de voorzijde kan mogelijk behouden blijven als een aparte ruimte voor stille en gebed. Zo kan men gebruik blijven maken van de centrale ligging aan de markt in Sittard en de sterke toeloop blijven faciliteren.
- Religieuze Gebruiksmogelijkheid: Hoewel de kerk een nieuwe permanente functie krijgt, kan overwogen worden om afspraken te maken om op specifieke momenten van het jaar, zoals Sint Rosaverering en andere belangrijke vieringen, de kerk tijdelijk als gebedsruimte te gebruiken. Dit zou maximaal vier keer per jaar kunnen plaatsvinden om de religieuze traditie voort te zetten.

- Samenwerking met Erfgoedorganisaties: Het is raadzaam om samen te werken met erfgoedorganisaties om ervoor te zorgen dat de herbestemming van de kerk geen afbreuk doet aan het historische karakter ervan en om de unieke elementen te behouden.

De keuze tussen deze scenario's zal afhangen van de lokale behoeften, financiële middelen en de visie van de betrokken gemeenschap. Het is belangrijk om zorgvuldig te overwegen welke richting het meest geschikt is voor het behoud van zowel de culturele als religieuze waarde van de Sint Michielskerk.

O.L.V. Geboortekerk, Broeksittard

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als '*gemiddeld*' beoordeeld, zoals vermeld in Hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. De kerk fungeert als een levendig centrum voor kerkgangers en andere verenigingen uit de omgeving, wat het behoud ervan van groot belang maakt. Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

In de omgevingsdialoog rondom de O.L.V. Geboortekerk in Broeksittard zijn diverse denkrichtingen naar voren gekomen. Deze dialoog heeft de bredere betekenis van de kerk in de gemeenschap van Broeksittard belicht, waarbij het duidelijk is geworden dat het gebouw meer te bieden heeft dan enkel een religieuze functie. Het aantal kerkgangers is afgenomen en daarmee verandert de rol van de kerk in de gemeenschap. In deze context hebben verschillende ideeën zich ontwikkeld om de O.L.V. Geboortekerk aan te passen aan de veranderende behoeften en wensen van de samenleving. De hieronder besproken toekomstscenario's weerspiegelen de diverse perspectieven die naar voren zijn gekomen tijdens de omgevingsdialoog, waarbij zorgvuldig is afgewogen hoe het gebouw op een waardevolle en duurzame manier kan worden ingezet om de relevantie ervan voor de gemeenschap te behouden.

Optie 1: Multifunctioneel Cultureel Centrum:

Transformeer de OLV Geboortekerk tot een multifunctioneel cultureel centrum dat dient als een ontmoetingsplek voor de gemeenschap. Behoud een deel van de kerk voor religieuze diensten, maar maak het grootste deel van het gebouw beschikbaar voor diverse culturele en maatschappelijke activiteiten. Dit kan onder andere zijn:

- Concerten en optredens in de kerkruimte.
- Kunsttentoonstellingen en culturele evenementen.
- Workshops, lezingen en educatieve activiteiten.
- Ruimte voor lokale verenigingen en gemeenschapsbijeenkomsten.
- Een café of restaurant met lokale gerechten en evenementen.

Door de kerk op deze manier te gebruiken, wordt het een bruisend cultureel centrum dat zowel de lokale bevolking als bezoekers aantrekt en tegelijkertijd de religieuze betekenis behoudt.

Optie 2: Zorg- en Welzijnscluster:

Herbestem de OLV Geboortekerk tot een zorg- en welzijnscluster voor de gemeenschap. Dit kan omvatten:

- De oprichting van een hospice voor palliatieve zorg.
- Een huisartsenpraktijk en andere zorggerelateerde voorzieningen.

- Ruimtes voor fysiotherapie, psychologische diensten en welzijnsactiviteiten.
- Mogelijk zelfs enkele seniorenwoningen in het gebouw voor ouderen die dicht bij voorzieningen willen wonen.

Dit scenario benut de ruimte van de kerk voor een zeer waardevolle en noodzakelijke maatschappelijke functie en kan ook een natuurlijke verbinding hebben met de religieuze geschiedenis van het gebouw.

Optie 3: Duurzaamheid en Gemeenschapscentrum:

Maak van de OLV Geboortekerk een duurzaam gemeenschapscentrum dat milieuvriendelijk en energiezuinig is. Overweeg de volgende stappen:

- Verbeter de energie-efficiëntie van het gebouw door isolatie, zonnepanelen en andere groene technologieën te installeren.
- Stel het gebouw open voor educatieve programma's over duurzaamheid en milieubewustzijn.
- Organiseer gemeenschapstuinen of groenprojecten rondom de kerk.
- Biedt ruimte aan lokale boerenmarkten en ambachtelijke evenementen met een focus op duurzame producten.

Dit scenario draagt bij aan zowel de duurzaamheid van de gemeenschap als aan bewustwording en educatie over milieukwesties.

Het uiteindelijke scenario kan een combinatie zijn van deze denkrichtingen, afhankelijk van de behoeften en wensen van de lokale gemeenschap, evenals de beschikbare middelen. Het is belangrijk om een zorgvuldige haalbaarheidsstudie uit te voeren en de gemeenschap actief te betrekken bij het besluitvormingsproces om ervoor te zorgen dat het gekozen toekomstscenario het best aansluit bij de behoeften en de relevantie van de kerk voor de gemeenschap behoudt.

Sint Pauluskerk, Sittard-Limbrichterveld

Huidig gebruik

Het gebouw is als 'beperkt' gewaardeerd, wat impliceert dat een toekomstbestendige herbestemming gezocht moet worden en (gedeeltelijke) sloop een reëel scenario kan zijn. De Sint Pauluskerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden.

De Sint Pauluskerk verkeert in goede staat van onderhoud. Voor de parochie staat een toekomstbestendige invulling centraal. Het kerkgebouw is door zijn beperkte omvang en energiezuinigheid laag in onderhouds- en exploitatielasten. De beschreven scenario's houden rekening met de randvoorwaarden en streven naar respect voor de liturgische functie. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

In de context van een omgevingsdialoog rondom de Sint Pauluskerk in Limbrichterveld, worden hieronder drie scenario's besproken die gericht zijn op een volledige herbestemming van het kerkgebouw:

Optie 1: Behoud Sint Pauluskerk als modern gebedshuis

De Sint Pauluskerk in Limbrichterveld blijft behouden als een modern en gastvrij gebedshuis, waarbij het interieur wordt gemoderniseerd om flexibel nevengebruik mogelijk te maken. Dit scenario omvat de volgende elementen:

- Modern en flexibel interieur: De traditionele kerkbanken worden vervangen door stoelen, waardoor de ruimte snel kan worden aangepast aan verschillende activiteiten, zoals

gebedsdiensten, gemeenschapsbijeenkomsten, lezingen, workshops en culturele evenementen. Hierdoor wordt de kerk een veelzijdige locatie.

- Multimediafaciliteiten voor diverse toepassingen: De multimediafaciliteiten worden uitgebreid en gemoderniseerd, zodat ze kunnen worden gebruikt voor religieuze diensten, maar ook voor lezingen, workshops en culturele voorstellingen.
- Ruimte voor Lezingen en workshops: De kerk wordt beschikbaar gesteld voor lezingen, workshops en educatieve programma's. Hierdoor kan de kerk dienen als een inspirerende plek voor leren en kennisdeling, wat de gemeenschap ten goede komt.
- Samenwerking met gemeenschapsorganisaties: De kerk gaat nauwe samenwerkingen aan met lokale gemeenschapsorganisaties, kunstenaars, docenten en sprekers om een breed scala aan evenementen te organiseren. Dit vergroot de betrokkenheid van de gemeenschap en maakt de kerk tot een dynamisch centrum voor culturele en educatieve activiteiten.

Dit scenario behoudt de Sint Pauluskerk als een modern en inclusief gebedshuis, terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt voor diverse activiteiten en evenementen. De kerk wordt een veelzijdige en inspirerende locatie die de lokale gemeenschap en bezoekers aantrekt, terwijl het historische karakter behouden blijft.

Optie 2: Cultureel Centrum en 'Stad van Humor'

Transformeer de Sint Pauluskerk tot een veelzijdig cultureel centrum dat tevens fungeert als de kern van de 'Stad van Humor' Sittard. Dit concept omvat:

- Gemeenschapsbijeenkomsten en sociale evenementen.
- Culturele exposities, workshops, lezingen en educatieve programma's.
- Het gebruik van de kerk als podium voor comedy-voorstellingen, cabaret en culturele evenementen mogelijk in samenwerking met het 'Pitboel theater'.
- De oprichting van een tentoonstelling of museum dat gewijd is aan Toon Hermans, Jacques Schreurs en/ of de rijke geschiedenis van humor in Sittard.
- Ruimte voor kunsttentoonstellingen, workshops en educatieve programma's gerelateerd aan humor.
- Een humoristisch café waar bezoekers kunnen genieten van stand-up comedy en lichte amusement.
- De mogelijkheid om in en rondom de kerk humor gerelateerde evenementen te organiseren, zoals humorfestivals en comedy-wedstrijden.

Dit scenario maakt van de Sint Pauluskerk het epicentrum van humor en cultuur in Sittard, trekt zowel lokale als regionale bezoekers aan en versterkt de identiteit van de stad als de 'Stad van Humor'. Deze herbestemming zou niet alleen de kerk nieuw leven inblazen, maar ook bijdragen aan de culturele identiteit van Sittard als 'Stad van Humor'.

Optie 3: Sint Pauluskerk als veelzijdige buurthub

Dit scenario streeft naar een veelzijdig gebruik van de Sint Pauluskerk in Limbrichterveld, waarbij het als een centrale hub fungeert voor de gemeenschap met een combinatie van functies:

- Gemeenschapscentrum: De kerk wordt een bruisend gemeenschapscentrum waar buurtbewoners samenkomen voor diverse activiteiten, zoals culturele evenementen, workshops, vergaderingen en sociale bijeenkomsten. Het interieur wordt flexibel ingericht met stoelen in plaats van kerkbanken om ruimte te bieden voor verschillende evenementen.
- Zorgfuncties: De kerk wordt een zorghub waar verschillende zorggerelateerde voorzieningen worden gehuisvest, zoals een huisartsenpraktijk, fysiotherapie, thuiszorg en ouderenzorg. Hierdoor wordt gezondheidszorg gemakkelijk toegankelijk voor de lokale bevolking.
- Café en Ontmoetingsruimte: Gezien de korte afstand tot het winkelcentrum, kan een deel van de kerk worden omgebouwd tot een ruimte voor lokale ondernemers. In de kerk wordt een café

of ontmoetingsruimte gevestigd waar bewoners kunnen genieten van een kopje koffie, een praatje kunnen maken en sociale contacten kunnen onderhouden.

- **Evenementen en Cultuur:** De kerk blijft dienen als een locatie voor culturele evenementen, concerten en uitvoeringen, waardoor de culturele identiteit van Limbrichterveld wordt versterkt.

Dit scenario biedt een holistische benadering van gemeenschapsbetrokkenheid en -voorzieningen, waarbij de Sint Pauluskerk fungeert als een veelzijdig centrum dat de behoeften van de buurtbewoners op meerdere fronten vervult. Het creëert een levendige en ondersteunende omgeving die zowel de lokale economie als de kwaliteit van leven bevordert.

Optie 4: Sloop en Vervangende Woningbouw:

In dit scenario wordt de Sint Pauluskerk in Limbrichterveld gesloopt en wordt de locatie herontwikkeld voor woningbouw. Dit gebeurt wanneer er geen actieve kerkelijke betrokkenheid meer is. De vrijgekomen ruimte wordt benut voor nieuwe woonvoorzieningen die voldoen aan de behoeften van de lokale bevolking. Dit kan bijdragen aan het oplossen van huisvestingsproblemen en het creëren van een nieuw wooncomplex in de buurt.

Deze geschetste denkrichtingen weerspiegelen de diverse perspectieven en ideeën die naar voren zijn gekomen in de omgevingsdialoog. Het is van groot belang om de lokale gemeenschap actief bij toekomstige uitwerkingen te betrekken en zorgvuldige haalbaarheidsstudies uit te voeren om een duurzaam gebruik van de Sint Pauluskerk te waarborgen en de betrokkenheid van de gemeenschap te behouden.

Christus Hemelvaartkerk, Sittard-Vrangendael

Huidig gebruik

Het gebouw is als 'beperkt' gewaardeerd, wat impliceert dat een toekomstbestendige herbestemming gezocht moet worden en (gedeeltelijke) sloop een reëel scenario kan zijn. De Christus Hemelvaartkerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. Daarnaast vinden er regelmatig orgelconcerten plaats op het Rijksmonumentale orgel in het kerkgebouw.

De Christus Hemelvaartkerk verkeert in redelijke staat van onderhoud. Voor de parochie staat een toekomstbestendige invulling centraal. Het kerkgebouw is door zijn beperkte omvang en energiezuinigheid laag in onderhouds- en exploitatielasten. De beschreven scenario's houden rekening met de randvoorwaarden en streven naar respect voor de liturgische functie. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

De parochie Vrangendael heeft toekomstscenario's onderzocht en beschreven in hun eigen toekomstvisie. Eén van de overwegingen betreft de mogelijke transformatie van het kerkgebouw tot zorgwoningen, terwijl een gedeelte van het gebouw als kleinere kerkruimte voor diaconale activiteiten behouden zou blijven. Een andere denkrichting is de verkoop van twee parochiewoningen om financiële stabiliteit te waarborgen en pastorale ondersteuning te behouden. Het definitieve plan zal afhankelijk zijn van verschillende factoren, waaronder de goedkeuring van het bisdom, het verkrijgen van gemeentelijke vergunningen en de betrokkenheid van de gemeenschap.

Nb.: Het is van belang om te vermelden dat in augustus 2023 is gebleken dat deze oorspronkelijke plannen niet haalbaar zijn gebleken. De parochie bevindt zich momenteel in een fase waarin zij alternatieve

scenario's overweegt, met als doel om de kerkruimte te verkleinen en toch de religieuze functie te behouden. Dit proces zal verdere afstemming en inspanning vereisen om tot een passende oplossing te komen.

Heilig Hart van Jezuskerk, Sittard-Overhoven

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'gemiddeld' beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. De kerk fungeert als een levendig centrum voor kerkgangers en andere verenigingen uit de omgeving, wat het behoud ervan van belang maakt.

Het naastgelegen gemeenschapshuis 'Oos Kaar' behoort tot het eigendom van de parochie. Vanaf oktober 2023 staat 'Oos Kaar' echter leeg, en er wordt actief gezocht naar alternatieve manieren om deze ruimte te benutten. Daarnaast zijn er aanvullende voorzieningen zoals een parochiezaal en een parochiekantoor, terwijl de parochie zelf niet over een pastorie beschikt. Aan de kerk grenst tevens een klooster waarvan de zusters regelmatig gebruikmaken van de kerkfaciliteiten.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

De voorgestelde scenario's voor de Heilig Hart van Jezuskerk in Overhoven zijn het resultaat van een zorgvuldige omgevingsdialoog waarbij de gemeenschap actief betrokken was. Hoewel het duidelijk is dat het traditionele religieuze gebruik van de kerk in de toekomst wellicht afneemt, is het streven om het gebouw zorgvuldig te behouden en een waardevolle rol te laten spelen in de lokale gemeenschap. In deze context worden hieronder drie scenario's gepresenteerd die verschillende benaderingen verkennen om dit doel te bereiken.

Optie 1: Behoud van Religieuze Functie met Multifunctioneel Gebruik

In dit scenario blijft de Heilig Hart van Jezuskerk in Overhoven zijn religieuze functie behouden, maar wordt het ook opengesteld voor multifunctioneel gebruik. De kerk blijft een plaats van eredienst en spirituele activiteiten voor de lokale parochianen, maar om financiële stabiliteit te waarborgen en de gemeenschap actiever te betrekken, worden delen van het gebouw herbestemd.

- **Multifunctioneel Gebruik:** Delen van de kerk kunnen worden aangepast om ruimte te bieden voor culturele evenementen, tentoonstellingen en lezingen. Hierdoor wordt de kerk een centrum voor culturele en gemeenschapsactiviteiten die de betrokkenheid van de gemeenschap vergroten en nieuwe doelgroepen aantrekken.
- **Commerciële Functies:** Het scenario overweegt ook het gebruik van commerciële functies, zoals uitvaartdiensten, in het kerkgebouw. Dit kan een stabiele inkomstenbron creëren en de kerk een rol geven bij belangrijke levensgebeurtenissen, naast de religieuze diensten.
- **Bewaren van Cultureel Erfgoed:** Het behoud van het historische en culturele erfgoed van de kerk staat centraal in dit scenario en eventuele aanpassingen zullen zorgvuldig worden uitgevoerd om het unieke karakter van het gebouw te behouden.

Optie 2: Herbestemming tot Woonruimte met Commerciële Integratie

Dit scenario richt zich op het behoud van het kerkgebouw zelf, maar met een volledig nieuwe bestemming. De Heilig Hart van Jezuskerk wordt omgebouwd tot een wooncomplex, waarbij de

kerkruimte wordt getransformeerd tot woningen. Tegelijkertijd wordt nagedacht over commerciële integratie.

- Woonruimte: De kerkruimte wordt aangepast om verschillende woningen te huisvesten. Dit draagt bij aan het oplossen van huisvestingsproblemen in de gemeenschap.
- Commerciële Functies: Er wordt gekeken naar de integratie van commerciële functies, zoals horeca, uitvaartdiensten, of een markthal, om een stabiele inkomstenbron te creëren en de levensvatbaarheid van het gebouw te waarborgen.
- Historisch Bewustzijn: Het behoud van het kerkgebouw als historisch monument blijft een prioriteit en eventuele aanpassingen worden zorgvuldig uitgevoerd om de architecturale en culturele waarde van het gebouw te behouden.

Optie 3: Religieus Erfgoed met Toeristische en Culturele Focus:

Dit scenario behoudt de Heilig Hart van Jezuskerk als cultureel en religieus erfgoed en legt de nadruk op toeristische en culturele ontwikkeling.

- Toeristische attractie: De kerk wordt getransformeerd tot een toeristische attractie met tentoonstellingen, lezingen en activiteiten die verband houden met lokale geschiedenis en kunst. Het wordt een trekpleister voor wandelaars en cultuurliefhebbers.
- Samenwerking met toeristische Initiatieven: Er wordt samengewerkt met toeristische initiatieven zoals het Pieterpad om bezoekers aan te trekken en economische voordelen te genereren voor de gemeenschap.
- Culturele ontwikkeling: Dit scenario biedt mogelijkheden voor culturele ontwikkeling in Overhoven, waarbij de kerk een centrale rol speelt in het vieren van de lokale cultuur en geschiedenis.
- Historisch erfgoed bewaren: Het behoud van het kerkgebouw als historisch monument staat centraal en eventuele aanpassingen worden zorgvuldig uitgevoerd om de erfgoedwaarde van het gebouw te behouden.

In conclusie benadrukken deze scenario's het belang van het behoud van de Heilig Hart van Jezuskerk in Overhoven, zij het met verschillende benaderingen. Of het nu gaat om het behoud van religieuze functies met multifunctioneel gebruik, herbestemming tot woonruimte met commerciële integratie, of de ontwikkeling als toeristische en culturele attractie, elk scenario erkent de waarde van het historische gebouw en streeft naar een duurzame toekomst voor de gemeenschap.

Christus Koningkerk, Sittard-Leijenbroek

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw (in samenhang met kloostercomplex) is als *'hoog/ gemiddeld'* beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. De kerk is onderdeel van een kloostercomplex. Dit kloostercomplex is in gebruik door een uitvaartondernemer, kindpartners van MIK & PIW groep en door basisschool Leijenbroek. Daarnaast is er in het complex nog een kloosterkapel de *'Andreaskapel'*, deze is recentelijk grondig gerestaureerd.

Het kerkgebouw is momenteel te ruim voor het aantal kerkgangers dat het ontvangt, een situatie die veel andere kerken delen. De nabijheid van de gerestaureerde *Andreaskapel* biedt een mogelijkheid om een kleinere gebedsruimte te benutten. Dit opent de deur naar overwegingen omtrent een volledige herbestemming van de Christus Koningkerk.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

De toekomstige mogelijkheden voor de Christus Koningkerk in Leijenbroek kunnen zowel de kerkruimte als de Andreaskapel omvatten, waarbij er tactvolle keuzes gemaakt moeten worden om het meeste uit beide ruimtes te halen, rekening houdend met het afnemende aantal kerkgangers. Hier zijn enkele denkrichtingen:

- Optimaliseren van de Andreaskapel: De Andreaskapel biedt een gouden kans om een passende maat te vinden voor de behoeften van de gemeenschap. Deze kleinere ruimte kan worden gebruikt als een intiemere gebedsruimte. Het kan dienen als een rustige plek voor persoonlijke reflectie en kleinere religieuze bijeenkomsten. Hierbij kan de historische waarde van de kapel worden behouden en versterkt.
- Herbestemming van de kerkruimte: De grote kerkruimte van de Christus Koningkerk kan worden herbestemd om multifunctioneel gebruik mogelijk te maken. Een mogelijke benadering is het vervangen van de kerkbanken door stoelen, waardoor de ruimte flexibeler wordt. Hierdoor kan de kerk worden gebruikt voor verschillende doeleinden, zoals culturele evenementen, lezingen, workshops en concerten. Echter, een permanente herbestemming waarbij het kerkgebouw niet langer voor erediensten wordt gebruikt, kan wellicht een aantrekkelijkere optie zijn.
- Commercieel permanente herbestemming: Een aanvullende denkrichting voor de toekomst van de Christus Koningkerk in Leijenbroek is het herbestemmen van de kerkruimte naar een commerciële permanente bestemming. Hierbij kunnen verschillende functies nader worden onderzocht om het gebouw duurzaam en relevant te houden, enkele denkrichtingen kunnen zijn: horeca, cultuur en evenementencentrum, winkels, kantoor of co-workingruimte, uitbreiding van uitvaartonderneming, zorgfuncties en andere (semi)commerciële mogelijkheden.
- Combinatie van ruimtes: Een andere benadering is om de Christus Koningkerk en de Andreaskapel in combinatie te gebruiken. De kapel kan dienen als een aanvulling op de kerk voor kleinere en meer intieme diensten, terwijl de kerkruimte wordt gereserveerd voor grotere bijeenkomsten en evenementen. Deze synergie tussen de twee ruimtes kan de betrokkenheid van de gemeenschap vergroten en de flexibiliteit van de faciliteiten maximaliseren.
- Herbestemming voor gemeenschapsfuncties: Naast religieuze en culturele functies kunnen beide ruimtes worden herbestemd voor gemeenschapsdoeleinden. Dit kan onder andere betekenen dat de kerk en de kapel worden omgevormd tot ontmoetingsplaatsen voor lokale groepen, zoals jeugdactiviteiten, sociale programma's of educatieve initiatieven. Hierbij wordt het gebouw een centraal punt in de buurt waar mensen samenkomen en elkaar ondersteunen.

In elk van deze denkrichtingen is het van essentieel belang om de historische en culturele waarde van de Christus Koningkerk en de Andreaskapel te behouden en te versterken. Tegelijkertijd moet er aandacht zijn voor duurzaam gebruik dat aansluit bij de behoeften van de lokale gemeenschap en de uitdagingen van afnemende kerkgangers. Door strategisch te kiezen hoe beide ruimtes worden benut, kan de Christus Koningkerk haar relevantie behouden en dienen als een waardevolle bron van inspiratie en gemeenschap in de toekomst.

Sint Pancratiuskerk, Munstergeleen

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'gemiddeld' beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. Aan de kerk vast ligt een pastorie, deze is eigendom van de parochie. De parochie overweegt de gebedsruimte te verkleinen vanwege de omvang van het kerkgebouw en is op zoek naar een geschikte bestemming voor de overige ruimte.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

Een veelbelovende denkrichting voor de toekomstige bestemming van de Sint Pancratiuskerk in Munstergeleen is ontstaan doordat het naastgelegen gemeenschapshuis toe is aan vernieuwing en dat er gesprekken lopen met de kerk om het gemeenschapshuis in het kerkgebouw te huisvesten. Een eerste verkenning met een architect heeft een positief resultaat opgeleverd, waardoor de plannen voor het huisvesten van het gemeenschapshuis in de kerk, met behoud van een gebedsruimte in een deel van de kerk, nu verder worden uitgewerkt.

Het verder uitwerken van deze plannen met betrokkenheid van de architect biedt een veelbelovende toekomst voor de Sint Pancratiuskerk in Munstergeleen. Deze benadering houdt rekening met zowel de historische waarde van het kerkgebouw als de moderne behoeften van de gemeenschap, wat resulteert in een duurzame en betekenisvolle invulling voor de kerk.

Het is van groot belang om te realiseren dat, ondanks de veelbelovende plannen om het gemeenschapshuis in de Sint Pancratiuskerk in Munstergeleen te vestigen, het niet slagen van deze plannen potentieel gevolgen kan hebben voor de toekomst van de kerk. Leegstand zou niet alleen verwaarlozing en financiële lasten met zich mee kunnen brengen, maar zou ook afbreuk kunnen doen aan de historische en culturele waarde van dit gebouw. Daarom is het van het grootste belang dat de inspanningen voortgezet worden om deze plannen te realiseren en alternatieve benaderingen te overwegen, met als doel ervoor te zorgen dat de Sint Pancratiuskerk een vitaal en betekenisvol onderdeel van de gemeenschap blijft.

Integrale visie op kerkgebouwen van samenwerkende parochies Sittard

De integrale visie op de kerkgebouwen in Sittard kenmerkt zich door een vooruitziende aanpak om deze historische gebouwen te behouden en aan te passen aan de veranderende behoeften van de gemeenschap. Binnen deze visie neemt de Sint Petruskerk een steeds grotere rol als hoofdkerk in, waarbij het als stabiele thuisbasis voor geloof in Sittard fungeert. Tegelijkertijd wordt de toekomstige invulling van de Sint Michielskerk zorgvuldig overwogen, met volledig respect voor de waardevolle rol die het nog altijd speelt in bijzondere vieringen, zoals de Sint Rosa, in Sittard.

Figuur 07.3 Integrale visie op kerkgebouwen in Sittard

De buurtkerken bevinden zich momenteel aan het begin van een transitieperiode, waarin hoogstwaarschijnlijk geleidelijk een deel of allemaal een andere her- of nevenbestemming zullen krijgen. Hierbij staat het behoud van deze gebouwen voor de gemeenschap voorop. Denkrichtingen zijn geschetst om deze ontwikkelingen te ondersteunen en ervoor te zorgen dat de kerkgebouwen waardevolle ontmoetingsplaatsen blijven, afgestemd op de behoeften van de lokale samenleving. Deze visie weerspiegelt een streven naar duurzaam behoud van erfgoed en een voortdurende betrokkenheid van de kerken in het welzijn van de gemeenschap.

Fusieparochie Maria Moeder van Barmhartigheid (Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht)

Per 2023 fuseerden de vijf afzonderlijke parochies van Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht tot één en vormden samen de *'Parochie Maria Moeder van Barmhartigheid'*. Deze samensmelting was het resultaat van intensieve samenwerking. Het beleidsplan voor de periode 2016-2025, dat in 2017 werd opgesteld na uitgebreid overleg met parochianen, legde op hoofdlijnen vast dat het bestuur zich zal inspannen om alle vijf de kerkgebouwen open te houden. Dit uitgangspunt vormt het vertrekpunt voor het ontwikkelen van diverse scenario's. Voor twee van deze kerken, Buchten en Obbicht, hebben in het kader van deze kerkvisie omgevingsdialogen plaatsgevonden, waarbij de parochie nevengebruik met behoud van de religieuze functie onderzoekt. Voor de overige drie kerkgebouwen worden op hoofdlijnen enkele denkrichtingen uitgewerkt.

Sint Martinuskerk, Born

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als *'hoog'* beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. De kerk fungeert als parochiekerk en levendig centrum voor kerkgangers en andere verenigingen uit de omgeving, wat het behoud ervan van groot belang maakt. Naast de kerk ligt een pastorie, deze is eigendom van de parochie en daaronder ligt het parochiekantoor.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. De H. Martinuskerk is een Rijksmonument, inhoudende dat de Stimuleringsregeling instandhouding Monumenten (kortweg SIM) van toepassing is. De parochie draagt zelf 10% van de onderhoudskosten.

Denkrichting toekomstig gebruik

De Sint Martinuskerk is aangewezen als parochiekerk. De hoofdkerk van de parochie kan uitgroeien tot het centrale punt voor belangrijke religieuze evenementen en vieringen in de bredere regio. Hieronder worden enkele van deze denkrichtingen beschreven

- Voortzetting Religieus Gebruik met Multifunctioneel Aspect: De Sint Martinuskerk kan zich richten op het voortzetten van religieuze diensten en vieringen, waaronder regelmatige erediensten, missen en religieuze vieringen. Hierbij kan overwogen worden om enkele kerkbanken door stoelen te vervangen om een deel van de kerk multifunctioneel te gebruiken voor andere activiteiten of tentoonstellingen. Dit biedt de mogelijkheid om de ruimte te benutten voor gemeenschapsbijeenkomsten, culturele evenementen of educatieve initiatieven, terwijl de kerk nog steeds haar religieuze functie behoudt. De kerk kan ook religieuze educatie en activiteiten voor jongeren en volwassenen aanbieden om de betrokkenheid te vergroten en de band tussen de parochianen te versterken.
- Culturele Evenementen en Historische Waarde: Naast religieuze functies kan de Sint Martinuskerk ook dienen als locatie voor culturele evenementen en vieringen. Dit zou de historische en culturele waarde van het gebouw benadrukken en het tot een centraal punt maken voor zowel religieuze als culturele activiteiten in Born. Concerten, exposities, lezingen en andere culturele evenementen kunnen hier plaatsvinden.

- Gemeenschapscentrum: De kerk kan fungeren als een gemeenschapscentrum waar lokale verenigingen en groepen samenkomen voor vergaderingen, bijeenkomsten en activiteiten. Hierdoor wordt de kerk een ontmoetingsplaats voor de bredere gemeenschap en kan ze een centrale rol spelen in het sociale weefsel van Born.
- Toeristische en Educatieve Bestemming: Gezien de historische waarde van de Sint Martinuskerk, kan deze worden gepromoot als een toeristische bestemming en educatieve locatie. Rondleidingen en educatieve programma's kunnen bezoekers informeren over de geschiedenis, architectuur en kunst van de kerk, wat zowel het bewustzijn van erfgoed als inkomsten kan genereren.

Het is van cruciaal belang dat de parochie samen met de lokale gemeenschap en andere belanghebbenden de beste denkrichting bepaalt die past bij de behoeften en aspiraties van Born en de parochie als geheel. De toekomst van de Sint Martinuskerk als religieus en cultureel bolwerk hangt af van zorgvuldige planning en betrokkenheid van de gemeenschap.

Sint Catharinakerk, Buchten

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'gemiddeld' beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. De kerk fungeert als een centrum voor kerkgangers en andere verenigingen uit de omgeving, wat het behoud ervan van groot belang maakt. In 2023 heeft een eerste verkennend onderzoek plaatsgevonden om een deel van de kerk her te bestemmen. Voor de toekomstzekerheid van de kerk dient gezocht te worden naar gedeeltelijke nevenbestemming van het gebouw.

Het kerkgebouw is momenteel in een redelijke staat van onderhoud, voornamelijk het dak vergt op korte termijn groot onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

In 2023 heeft een vooronderzoek naar de nevenbestemmingsmogelijkheden van de Catharinakerk in Buchten plaatsgevonden, waaruit de 'doos-in-doos' constructie naar voren kwam als een oplossing om het gebouw toekomstbestendig te maken met behoud van een religieuze functie. In deze context worden verschillende denkrichtingen voor functies verkend, waarbij mogelijke gebruikers nauw zijn betrokken. De parochie streeft ernaar deze optie verder uit te werken en nodigt de gemeenschap uit om initiatieven aan te dragen over mogelijke invullingen van de 'doos' in de kerk. Onderstaande denkrichtingen zijn voornamelijk het resultaat van de dialoogavond.

Denkrichtingen en mogelijke gebruikers:

- Kinderopvang: Tijdens de omgevingsdialoog is gesuggereerd dat de lokale kinderopvangorganisatie in Buchten op zoek is naar nieuwe ruimte. De kerk zou mogelijk geschikt kunnen zijn om deze behoefte te vervullen. Het oude schoolgebouw dat ze momenteel gebruiken, moeten ze binnenkort verlaten.
- Voorzieningen voor Ouderen: Gezien de demografie van Buchten, met een focus op vergrijzing, is er behoefte aan dagbesteding voor ouderen. De kerkruimte zou een geschikte locatie kunnen zijn voor activiteiten en voorzieningen gericht op ouderen.

- Servicepunt van een Bank: Een servicepunt van een bank, vooral gericht op ouderen in Buchten, wordt overwogen als een mogelijke invulling voor de commerciële ruimte in de kerk.
- Kantoorruimte: Gezien de aanwezigheid van veel logistieke bedrijven in de regio Buchten, zou de kerkruimte mogelijk kunnen dienen als kantoorruimte, waarbij een link met de logistieke sector kan worden gelegd.
- Markt voor streekproducten: De kerk kan dienen als gastheer voor een wekelijkse of maandelijkse markt voor streekproducten in de omliggende tuinen of binnen de kerk zelf. Dit trekt niet alleen lokale producenten aan, maar ook toeristen die geïnteresseerd zijn in authentieke streekproducten.
- Logistieke Ruimte: Gezien de lokale aanwezigheid van logistieke bedrijven, is er potentieel voor het gebruik van de ruimte voor logistieke doeleinden, zoals opslag of distributie.

De culturele waarde van het erfgoed staat hoog in het vaandel bij het plannen van de toekomst van de Sint Catharinakerk, waarbij het behoud van de glas-in-loodramen en het zorgvuldig verplaatsen van het orgel als prioriteiten worden behandeld.

Vervolgstappen

Om een weloverwogen beslissing te nemen over de invulling van de commerciële ruimte in de kerk, is een grondig marktonderzoek naar de vraag van cruciaal belang. Bovendien moet het dringende dakonderhoud aan het kerkgebouw worden geïntegreerd met de renovatie voor de businesscase van de nieuwe nevenbestemming en verduurzaming, waarbij mogelijke subsidiemogelijkheden worden onderzocht.

Sint Martinuskerk, Holtum

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als ‘hoog’ beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om de kerk te behouden, wellicht met nevengebruik of een andere nevenfunctie, zodat het huidige gebruik kan worden voortgezet.

Het kerkgebouw is momenteel in een redelijke tot goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers (Zie Born, Rijksmonumenten vallen onder de SIM). Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

De Sint Martinuskerk in Holtum heeft een intieme sfeer, die zich uitstekend leent voor kleinschalige activiteiten en evenementen. Er zijn verschillende denkrichtingen voor de toekomstige invulling van deze kerk, met als doel de kerk levendig te houden. Tegelijkertijd is het van belang om nevenactiviteiten te ontplooiën om de religieuze functie van de kerk voor de toekomst te borgen. Hier zijn enkele denkrichtingen:

- Intieme evenementenlocatie: De kerk kan worden omgevormd tot een intieme evenementenlocatie, ideaal voor kleine concerten, lezingen en culturele bijeenkomsten. Het vervangen van de kerkbanken door stoelen maakt het mogelijk om de ruimte flexibel in te richten en aan te passen aan de behoeften van verschillende evenementen. *(Noot: de kerk incl. inrichting is monumentaal, het priesterkoor biedt enkel ruimte voor een of enkele sprekers, een singer-songwriter, orgelconcerten zijn wel mogelijk, de toegang tot het oksaal is een enge wenteltrap).*
- Stichting voor nevengebruik: Het oprichten van een lokale stichting gericht op het initiëren en organiseren van nevengebruik van de kerk kan de sleutel zijn tot het realiseren van diverse

activiteiten. Deze stichting kan verantwoordelijk zijn voor het beheren van de kerkruimte en het coördineren van culturele en gemeenschapsevenementen. Een soortgelijk gebruik is al toegepast bij de oude Sint Salviuskerk in Limbricht

- Concerten en lezingen: Door regelmatig concerten en lezingen te organiseren, kan de Sint Martinuskerk een cultureel centrum worden dat zowel lokale als regionale artiesten en sprekers aantrekt. Dit zou niet alleen de kerk levendig houden, maar ook een bredere doelgroep aanspreken.
- Toerisme in combinatie met Kasteel Wolfrath: De kerk ligt in de nabijheid van Kasteel Wolfrath, een historische attractie in de regio. Het bevorderen van toerisme door de kerk te betrekken bij rondleidingen en culturele evenementen in samenwerking met het kasteel zou een interessante optie kunnen zijn.
- Cultuur en erfgoed: De Sint Martinuskerk kan worden gepositioneerd als een centrum voor cultuur en erfgoed, waar lokale geschiedenis en tradities worden gekoesterd. Het organiseren van tentoonstellingen en educatieve evenementen over de rijke geschiedenis van Holtum kan de gemeenschap verder verbinden.

Door deze denkrichtingen te verkennen en te combineren, kan de Sint Martinuskerk haar deuren openhouden voor de gemeenschap en tegelijkertijd een bijdrage leveren aan het behoud van het culturele erfgoed van Holtum. Het creëren van een veelzijdige en levendige ruimte is van cruciaal belang voor het voortbestaan van dit historische gebouw.

Sint Catharinakerk, Grevenbicht

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is als 'hoog' beoordeeld, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud (Rijksmonument valt onder de SIM). Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

Toekomstscenario's voor de Sint Catharinakerk in Grevenbicht kunnen diverse mogelijkheden omvatten waarbij de kerk een bredere rol speelt in de gemeenschap, naast enkel religieus gebruik. Hier zijn enkele denkrichtingen:

- Religie met een bredere rol voor de gemeenschap: De Sint Catharinakerk kan haar rol als spiritueel en sociaal centrum verdiepen door een sterkere nadruk te leggen op het dienen van de bredere gemeenschap. Dit betekent niet alleen het organiseren van traditionele religieuze diensten, maar ook het creëren van een gastvrije en inclusieve ruimte waar mensen samenkomen om te delen, te leren en te groeien. Deze aanpak omvat het aanbieden van spirituele activiteiten en evenementen die openstaan voor mensen van diverse geloofsachtergronden en overtuigingen. Hierdoor wordt de kerk een plaats van verbinding, dialoog en welzijn voor de hele gemeenschap.
- Benutten van extra ruimte: In diverse nevenruimten (zaaltje, sacristie, oksaal) kunnen lokale verenigingen, clubs en organisaties bijeenkomen voor vergaderingen, evenementen en activiteiten. Dit zorgt voor een nauwere band tussen de kerk en de bredere gemeenschap.

- Herinrichting van de kerkruimte: Enkele kerkbanken kunnen worden vervangen door stoelen om een flexibele indeling van de ruimte mogelijk te maken. Hierdoor kan de kerk gemakkelijker worden aangepast aan verschillende evenementen en activiteiten, zoals bruiloften en tentoonstellingen.
- Focus op toerisme: De Sint Catharinakerk kan zich strategisch positioneren als een centraal punt voor toerisme door nauw samen te werken met andere religieus historische gebouwen in de regio. Deze samenwerking kan resulteren in de ontwikkeling van een geloofsroutte die toeristen aantrekt door hen langs verschillende religieuze en historische bezienswaardigheden te leiden. Door zich te richten op het versterken van deze verbindingen met andere toeristische parels in de regio, kan de kerk een integraal onderdeel worden van een bredere toeristische ervaring. Dit zou niet alleen de kerk zelf promoten, maar ook bijdragen aan het behoud en de waardering van het religieuze erfgoed van de regio.

Deze denkrichtingen kunnen worden gecombineerd en aangepast aan de specifieke behoeften en doelstellingen van de gemeenschap in Grevenbicht. Het is belangrijk om de inbreng van lokale bewoners, kerkgangers en belanghebbenden te betrekken bij het ontwikkelen van de toekomstplannen voor de kerk, om ervoor te zorgen dat deze goed aansluiten bij de gemeenschap.

Sint Willibrorduskerk, Obbicht

Huidig gebruik

Het gebouw is als 'beperkt' gewaardeerd, wat impliceert dat een toekomstbestendige herbestemming gezocht moet worden. De Sint Willibrorduskerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. Dankzij de uitstekende akoestiek in het kerkgebouw heeft de kerk in de afgelopen jaren een groeiende rol aangenomen als repetitie- en evenementenlocatie voor diverse lokale verenigingen, waaronder muziekgezelschappen. De kerkbanken zijn verwijderd en vervangen door stoelen en voor het priesterkoor zijn podiumelementen en -verlichting aangeschaft. De parochie is van plan deze waardevolle functie verder te ontwikkelen en te versterken, waarbij ze streeft naar een verdere uitbreiding van de samenwerking met deze lokale gemeenschapsorganisaties.

De Sint Willibrorduskerk verkeert in redelijke staat van onderhoud. Voor de parochie staat behoud van de religieuze functie centraal. De beschreven scenario's houden rekening met de randvoorwaarden en streven naar respect voor de liturgische functie. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

Het kerkgebouw in Obbicht heeft zich de afgelopen jaren onderscheiden door zijn uitstekende akoestiek, wat heeft geleid tot het gebruik ervan als repetitieruimte voor lokale verenigingen en muziekgezelschappen. Bovendien heeft het gebouw dienst gedaan als locatie voor uiteenlopende evenementen, waaronder tentoonstellingen en schoolmusicals, die de lokale gemeenschap hebben verrijkt. In een streven naar een veelzijdiger en duurzamer gebruik van het kerkgebouw heeft er een omgevingsdialoog plaatsgevonden in Obbicht, waarin verschillende ideeën voor toekomstig gebruik zijn aangereikt. Hieronder worden enkele van deze ideeën besproken, die de kerk zou kunnen overwegen om het gebouw een nog prominentere rol te laten spelen in de lokale gemeenschap.

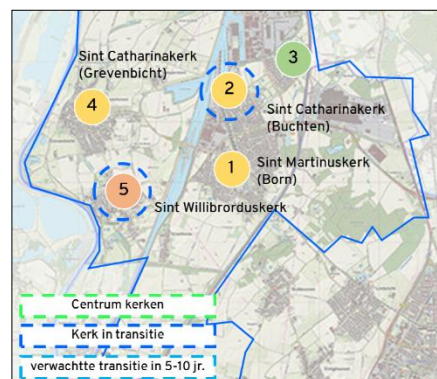
- Cultureel Centrum: De Willibrorduskerk kan worden getransformeerd tot een cultureel centrum waarin verschillende culturele activiteiten plaatsvinden, zoals concerten, tentoonstellingen, theatervoorstellingen en kunsttentoonstellingen. Dit zou de kerk een centrale culturele hub maken voor zowel de lokale gemeenschap als bezoekers.

- **Muzikale Ontmoetingsplaats:** De uitstekende akoestiek van de kerk kan worden benut door het te gebruiken als een plek voor muzikale repetities, optredens en muziekeducatie. Het toevoegen van horecavoorzieningen kan de aantrekkingskracht vergroten en de mogelijkheid bieden om muzikale evenementen te combineren met sociale bijeenkomsten.
- **Evenementenlocatie:** De Willibrorduskerk kan dienen als een grote evenementenlocatie voor de gemeenschap en verenigingen in de omgeving. Dit kan variëren van bruiloften en conferenties tot lokale festivals. Het is belangrijk om de impact op andere gemeenschapsgebouwen te onderzoeken en ervoor te zorgen dat er geen concurrentie is.
- **Dorpsactiviteiten:** De kerk kan worden gebruikt als centrale locatie voor grote dorpsactiviteiten, zoals festivals, kermissen, markten en culturele evenementen. Hierdoor krijgt de gemeenschap een centrale ontmoetingsplaats voor sociale bijeenkomsten en vieringen. Bovendien kan de kerk worden aangepast voor verschillende doeleinden, zoals het opzetten van podia, tentoonstellingsruimtes en zitplaatsen voor grootschalige evenementen.
- **Schoolactiviteiten:** Basisschool de Kingbeek kan de kerk gebruiken voor schoolactiviteiten zoals tentoonstellingen van kinderwerk, kerstvieringen en schoolmusicals. Dit biedt een inspirerende en ruime omgeving voor educatieve en culturele evenementen.
- **Sport en Welzijn:** Onderzoek de mogelijkheid om sport- en welzijnsactiviteiten aan te bieden in de kerk, zoals yogalessen, Zumba, judo of karate. Dit zou de kerk benutten voor lichamelijke en geestelijke gezondheid, en het kan de lokale gemeenschap aantrekken.
- **Gemeenschapsgericht:** Het is essentieel om de gemeenschap te blijven betrekken bij de verdere ontwikkeling van concrete plannen. Dit kan gebeuren door middel van enquêtes, bijeenkomsten en gesprekken om ervoor te zorgen dat de behoeften en zorgen van de lokale bevolking worden aangepakt en dat het plan wordt gedragen door de gemeenschap.

Het is belangrijk op te merken dat deze scenario's complementair kunnen zijn, afhankelijk van de behoeften en wensen van de gemeenschap. Concrete plannen moeten worden ontwikkeld in samenspraak met alle belanghebbenden, waarbij zorgen over concurrentie met andere voorzieningen in de omgeving zorgvuldig worden afgewogen. Het concurrentieaspect is op 21 juni 2023 in het Törpshoes in Obbicht besproken in een bijeenkomst onder leiding van het LVKK waar 150 dorpsgenoten aanwezig waren. Middels een enquête werd afgetast in hoeverre het Törpshoes, Harmoniezaal en kerk behouden moeten blijven c.q. een eigen doelgroep bedienen. De uitkomst van de enquête bevestigt dat alle drie de locaties een andere doelgroep hebben en daarmee bestaansrecht hebben en complementair aan elkaar zijn. Het behoud van de Willibrorduskerk als een waardevol centrum voor de gemeenschap lijkt een belangrijk doel te zijn.

Integrale visie op kerkgebouwen van Born, Buchten, Holtum, Grevenbicht en Obbicht

De integrale visie voor de kerkgebouwen van de fusieparochie Maria Moeder der Barmhartigheid heeft als centrale beleidsdoelstelling om alle kerkgebouwen open te houden. Dit beleid omvat het actief zoeken naar passend nevengebruik om de religieuze functie te behouden, zoals in Obbicht waar diverse gemeenschapsactiviteiten en herdenkingen plaatsvinden. In Buchten wordt (een deel van) het kerkgebouw herbestemd voor andere doeleinden. De opgedane kennis en ervaring in deze transitieprocessen zullen als leidraad dienen voor eventuele toekomstige herbestemmingen van andere kerkgebouwen binnen de parochie, met het behoud van erfgoed en gemeenschapsbelangen als uitgangspunt.

Figuur 07.4 Integrale visie op kerkgebouwen in Born e.o.

Integrale visie op kerkgebouwen van stadsparochie Heilige Marcellinus & Heilige Petrus

Bij aanvang van de kerkenvisie waren de fusieparochies in Geleen al actief bezig met het uitvoeren van concrete plannen voor de toekomst. Deze lopende initiatieven worden in de kerkenvisie opgenomen ter informatie, zodat ze als een al lopend en relevant onderdeel van het bredere perspectief worden beschouwd. Hierdoor blijft de kerkenvisie in lijn met de reeds ingezette ontwikkelingen binnen de parochie. De procesbeschrijving van het voortraject van de stadsparochie Marcellinus & Petrus is te vinden in bijlage 8.

In de afgelopen 15 jaar heeft de stadsparochie in Geleen ingrijpende keuzes gemaakt, waardoor het aantal kerkgebouwen is teruggebracht van 9 tot 4. Voor de toekomst is het plan om dit aantal verder te beperken tot slechts één of twee kerkgebouwen. De parochie heeft de ontwikkelingskaders voor de vrijkomende kerkgebouwen met de gemeente besproken. De Sint Augustinuskerk is de hoofdkerk, de heiligen Marcellinus & Petruskerk wil het cluster deels nevenbestemmen en de O.L.V. van altijdddurende bijstandkerk en Christuskoning wil de parochie volledig herbestemmen. Het uitgangspunt is dat herbestemming van de kerken die worden afgestoten de exploitatiekosten van de resterende kerkgebouwen duurzaam moeten dekken en dat een waardevaste herbestemming daarvoor een voorwaarde is. Deze vooruitstrevende visie en daadkrachtige uitvoering zorgen ervoor dat het kerkenbestand van de parochie in Geleen toekomstbestendig wordt gemaakt, met het welzijn van de parochianen als centrale focus.

Figuur 07.5 Integrale visie op kerkgebouwen in Geleen

Sint Augustinuskerk

- **Doel:** Handhaven als hoofdkerk voor religieus gebruik binnen de parochiegemeenschap.
- **Status:** Blijft behouden voor religieus gebruik.
- **Uitwerking:** De Sint Augustinuskerk blijft het centrum van de parochiegemeenschap voor religieuze diensten en activiteiten, en behoudt haar huidige functie als hoofdkerk.

Heiligen Marcellinus en Petruskerk

- **Doel:** Behoud van de religieuze functie met nevenbestemming van twee zijbeuken.
- **Status:** Herbestemmingsonderzoek aangevraagd bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in 2023, en het onderzoek is momenteel in uitvoering.
- **Uitwerking:** Het lopende herbestemmingsonderzoek, in samenwerking met de RCE, zal helpen bij het identificeren van geschikte nevenbestemmingen die de religieuze functie aanvullen.

O.L.V. van Altijddurende Bijstandkerk

- **Doel:** Volledige herontwikkeling van de kerk en onttrekking aan de eredienst.
- **Status:** Momenteel bevinden de plannen voor de herontwikkeling van het kerkgebouw zich in de fase van planvorming. De parochie voert een haalbaarheidsonderzoek uit om te onderzoeken welke nieuwe bestemming aan de kerk kan worden gegeven, waarbij het behoud van het kerkgebouw de voorkeur van het kerkbestuur heeft. Er wordt momenteel gewerkt aan het verder uitwerken van enkele ideeën door de parochie, met ondersteuning van de gemeente in dit proces. Een initiatiecoördinator vanuit de gemeente is actief betrokken om de parochie te assisteren bij het afstemmen van vraag en aanbod, rekening houdend met geldende wettelijke kaders en beleidsrichtlijnen. De parochie heeft in 2023 de dialoog geopend met de buurt, met omwonenden en lokale ondernemers wordt samengewerkt in de herbestemming van de kerk.
- **Uitwerking:** In de nabije toekomst zullen de parochie de herontwikkelingsplannen verder uitwerken, inclusief het opstellen van ruimtelijke en functionele kaders voor de nieuwe bestemming van de kerk.

Christus Koningkerk

- Doel: Volledige herontwikkeling van de kerk en onttrekking aan de eredienst.
- Status: Momenteel bevinden de plannen voor de herontwikkeling van het kerkgebouw zich in de fase van planvorming. De parochie voert een haalbaarheidsonderzoek uit om te onderzoeken welke nieuwe bestemming aan de kerk kan worden gegeven, waarbij het behoud van het kerkgebouw als uitgangspunt geldt. Er wordt momenteel gewerkt aan het verder uitwerken van enkele ideeën door de parochie, met ondersteuning van de gemeente in dit proces. Een initiatiecoördinator vanuit de gemeente is actief betrokken om de parochie te assisteren bij het afstemmen van vraag en aanbod, rekening houdend met geldende wettelijke kaders en beleidsrichtlijnen.
- Uitwerking: In de nabije toekomst zullen de parochie en de initiatiefcoördinator de herontwikkelingsplannen verder uitwerken, inclusief het opstellen van ruimtelijke en functionele kaders voor de nieuwe bestemming van de kerk.

Parochiecluster Limbricht, Guttecoven en Einighausen

Binnen het parochiecluster Limbricht zijn drie kerkgebouwen gevestigd in de plaatsen Limbricht, Einighausen en Guttecoven. De parochie heeft een eigen kerkenvisie ontwikkeld, waarvan de details te vinden zijn in bijlage 9. Het streven binnen het cluster is om alle kerkgebouwen open te houden, met een mogelijk perspectief op de lange termijn om toe te werken naar de aanwijzing van een hoofdkerk voor de zondagse diensten. Het is echter belangrijk op te merken dat Limbricht wordt beschouwd als de meest logische keuze voor de rol van hoofdkerk binnen het cluster. In dit rapport zullen enkele denkrichtingen op hoofdlijnen worden uitgewerkt, rekening houdend met deze overwegingen.

Nieuwe Sint Salviuskerk, Limbricht

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is in hoofdstuk 6 en bijlage 7 beoordeeld als 'hoog/ gemiddeld'. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. Het kerkgebouw heeft een belangrijke maatschappelijke verbindende rol binnen de gemeenschap. Bovendien bevindt zich naast het kerkgebouw een pastorie, waar de pastoor woont. Deze kerk zal zich mogelijk in de toekomst ontwikkelen tot hoofdkerk binnen het parochiecluster.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkangangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

Er zijn verschillende denkrichtingen voor het toekomstig gebruik van de Nieuwe Sint Salviuskerk in Limbricht:

- Religieus gebruik: Een mogelijke denkrichting is om de kerk te behouden voor religieuze diensten en vieringen. Dit zou kunnen inhouden dat de kerk wordt gemoderniseerd en aangepast aan de behoeften van de hedendaagse geloofsgemeenschap. Het behouden van de kerk als een plaats van aanbidding zou de historische en spirituele betekenis ervan behouden.
- Vervangen van enkele kerkbanken door stoelen: Een praktische overweging is om de traditionele kerkbanken te vervangen door flexibele stoelen. Hiermee kan de ruimte veelzijdiger worden gebruikt voor verschillende activiteiten, zoals lezingen, concerten of workshops.

- Toerisme: Het kerkgebouw kan worden gepromoot als een historische en culturele bezienswaardigheid voor toeristen, mogelijk in combinatie met de oude Sint Salviuskerk en Kasteel Limbricht. Een geïntegreerd arrangement zou kunnen bestaan uit rondleidingen, tentoonstellingen over de geschiedenis van de kerk en de lokale omgeving, en de mogelijkheid om de kerktoren te beklimmen voor een panoramisch uitzicht op de regio. Het is tevens belangrijk om samen te werken met lokale belanghebbenden en organisaties om het toeristische aanbod af te stemmen en een samenhangende ervaring voor bezoekers te creëren.

Het is belangrijk om de wensen en behoeften van de gemeenschap, evenals de historische waarde van de kerk, in overweging te nemen bij het bepalen van de meest geschikte toekomstige bestemming voor de Nieuwe Sint Salviuskerk in Limbricht.

O.L.V. Tenhemelopnemingkerk, Einighausen

Huidig gebruik

De waardering van het gebouw is in hoofdstuk 6 en bijlage 7 beoordeeld als 'hoog/ gemiddeld'. Dit impliceert dat het meest logische scenario is om te zoeken naar een toekomstbestendige her- of nevenbestemming van (een deel van) het kerkgebouw. Het kerkgebouw heeft een belangrijke maatschappelijke verbindende rol binnen de gemeenschap.

Het kerkgebouw is momenteel in een goede staat van onderhoud. Door de combinatie van teruglopende aantallen kerkgangers, beperkte overheidsbijdragen voor onderhoud en toenemende kosten zou het kerkgebouw op termijn mogelijk in verval kunnen raken. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan deze uitdagingen om de toekomstige staat van het gebouw te waarborgen.

Denkrichting toekomstig gebruik

Er zijn verschillende denkrichtingen mogelijk voor het toekomstige gebruik van de O.L.V. Tenhemelopnemingkerk in Einighausen, waarbij zorgvuldig wordt nagedacht over diverse aspecten, zoals religieus gebruik, cultureel erfgoed en toeristische aantrekkelijkheid:

- Religieus gebruik in beperktere vorm: De kerk kan een bescheiden rol blijven spelen in religieuze activiteiten, zoals wekelijkse missen, speciale vieringen en gebedsbijeenkomsten. Dit kan een belangrijke gemeenschapsfunctie behouden voor gelovigen in de omgeving, terwijl de kerk ook open kan blijven voor andere doeleinden.
- Promoten als trouwlocatie: De kerk kan worden gepromoot als een romantische en historische trouwlocatie. Bruiloften in een kerkelijke omgeving hebben een speciale charme en kunnen aantrekkelijk zijn voor koppels die op zoek zijn naar een unieke trouwlocatie. Hierbij moet rekening worden gehouden met het behoud van de kerkelijke sfeer en respect voor het religieuze karakter.
- Andere religieuze activiteiten: Naast reguliere erediensten kunnen er andere religieuze activiteiten worden georganiseerd, zoals spirituele retraites, meditatiebijeenkomsten of lezingen over religieuze geschiedenis. Hierdoor kan de kerk een breder scala aan gelovigen en geïnteresseerden aanspreken.
- Promoten als toeristische attractie/kerkelijk erfgoed: De kerk kan worden opgenomen in toeristische routes en gepromoot worden als onderdeel van het rijke kerkelijke erfgoed van de regio. Rondleidingen, tentoonstellingen en informatieve borden kunnen bezoekers informeren over de geschiedenis, architectuur en kunstwerken van de kerk.
- Herbestemmen voor multifunctioneel gebruik: De kerk kan mogelijk worden omgebouwd tot een multifunctionele ruimte die verschillende doeleinden dient, zoals concerten, culturele evenementen, kunsttentoonstellingen, lezingen of workshops. Dit vergroot de toegankelijkheid voor een breed publiek en draagt bij aan het behoud van het gebouw.

Het is belangrijk om deze denkrichtingen te bespreken met de betrokken gemeenschap, belanghebbenden en de Stichting Beheer Oude Sint Salviuskerk om consensus te bereiken en de beste koers voor de toekomst van de kerk te bepalen.

Sint Nicolaaskerk, Guttecoven

Huidig gebruik

Het gebouw is als 'beperkt' gewaardeerd, wat impliceert dat een toekomstbestendige herbestemming gezocht moet worden en (gedeeltelijke) sloop een reëel scenario kan zijn. De Sint Nicolaaskerk heeft hoofdzakelijk een religieuze functie, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. Echter, het gebouw heeft niet de typische uitstraling van een traditioneel kerkgebouw en is te groot voor de huidige behoeften van het teruglopende aantal kerkgangers.

Op termijn is het noodzakelijk om na te denken over mogelijke nevenbestemmingen of zelfs sloop van het gebouw. Het vinden van een passende herbestemming die zowel de historische waarde van het gebouw respecteert als tegemoetkomt aan de veranderende behoeften van de gemeenschap, kan een uitdaging zijn. Dit proces vereist zorgvuldig overleg met de betrokken gemeenschap en deskundigen om tot een weloverwogen beslissing te komen over de toekomst van de Sint Nicolaaskerk.

De Sint Nicolaaskerk verkeert in slechte tot redelijke staat van onderhoud. Groot onderhoud is op korte termijn noodzakelijk. De beschreven scenario's houden rekening met de randvoorwaarden en streven naar respect voor de liturgische functie. Hierbij wordt zorgvuldig afgewogen hoe de kerk een duurzame en relevante rol kan blijven spelen als historisch en cultureel centrum, terwijl de unieke religieuze identiteit behouden blijft.

Denkrichting toekomstig gebruik

In het geval van de Sint Nicolaaskerk staan er uitdagingen voor de deur, met name als gevolg van een gestaag afnemend aantal kerkgangers en de financiële lasten verbonden aan het behoud van dit niet-monumentale gebouw. In dit kader is het noodzakelijk om zakelijk te overwegen welke koers ingezet moet worden voor de toekomst van deze locatie. Hieronder worden drie mogelijke opties beschreven voor het toekomstige gebruik ervan.

- Behoud voor religieus gebruik: In deze denkrichting blijft de Sint Nicolaaskerk behouden voor religieus gebruik. Hoewel het aantal kerkgangers mogelijk afneemt, kan de kerk nog steeds diensten en vieringen blijven organiseren. Dit vereist echter mogelijk aanpassingen aan het gebouw om het onderhoud haalbaar te houden en om ruimte te bieden aan andere gemeenschapsactiviteiten. Het behoud van de kerk als religieuze plek kan belangrijk zijn voor de lokale geloofsgemeenschap en de historische en culturele waarde van het gebouw behouden.
- Volledige herbestemming met commerciële en maatschappelijke functies: In deze benadering wordt de Sint Nicolaaskerk volledig herbestemd voor een combinatie van commerciële en maatschappelijke functies. Het gebouw kan worden omgebouwd tot een multifunctioneel centrum waarin ruimte wordt geboden aan bijvoorbeeld culturele evenementen, tentoonstellingen, conferenties, kunstgalerijen of winkels met streekproducten. Tegelijkertijd kunnen maatschappelijke diensten zoals gemeenschapscentra, bibliotheekvoorzieningen of zelfs huisvesting worden overwogen. Deze benadering kan het gebouw nieuw leven inblazen en dienen als een centraal punt voor de lokale gemeenschap.
- Verkoop van het Gebouw 'As Is' met doel sloop en nieuwbouw: Als er geen haalbare toekomstplannen kunnen worden ontwikkeld voor de Sint Nicolaaskerk, kan de laatste optie zijn om het gebouw 'as is' te verkopen met als doel sloop en nieuwbouw. Hierbij wordt de nadruk gelegd op het hergebruik van de locatie voor moderne doeleinden die beter aansluiten

bij de behoeften van de gemeenschap. Dit kan bijvoorbeeld de ontwikkeling van huizen, openbare ruimten of commerciële gebouwen omvatten. Hoewel deze optie het verlies van het historische gebouw impliceert, kan het de meest praktische keuze zijn als er geen andere duurzame mogelijkheden zijn.

Het is belangrijk dat deze denkrichtingen worden besproken en geëvalueerd in samenwerking met de lokale gemeenschap en belanghebbenden om de best mogelijke beslissing te nemen voor de toekomst van de Sint Nicolaaskerk in Guttecoven.

Gebouw van het Apostolisch Genootschap

Huidig gebruik

Het gebouw is als 'beperkt' gewaardeerd, zoals vermeld in hoofdstuk 6 en bijlage 7 van het rapport. Deze waardering impliceert dat er een toekomstbestendige herbestemming gezocht zou kunnen worden, waarbij zowel behoud als (gedeeltelijke) sloop een scenario kan zijn. Het is belangrijk om op te merken dat het gebouw van het Apostolisch Genootschap een bovenregionale religieuze functie heeft, waar regelmatig religieuze diensten en vieringen plaatsvinden. Omdat het hier gaat om een kleine geloofsgemeenschap en het Apostolisch Genootschap tevreden is over het gebouw, is het behoud van het kerkgebouw het primaire doel. Dit betekent dat inspanningen moeten worden geleverd om het gebouw te behouden, zodat het zijn religieuze functie kan blijven vervullen en dienen als een belangrijk centrum voor de geloofsgemeenschap. Het gebouw verkeert in goede staat van onderhoud.

Denkrichting toekomstig gebruik

Er zijn verschillende denkrichtingen voor het toekomstig gebruik van de kerk, waarbij samenwerking en meervoudig gebruik van het gebouw centraal staan:

- Samenwerking met Gemeenschapsorganisaties: Het Apostolisch Genootschap kan samenwerken met lokale gemeenschapsorganisaties, zoals buurtverenigingen, culturele groepen en welzijnsorganisaties. Het gebouw kan worden gebruikt als ontmoetingsplaats voor diverse activiteiten, zoals workshops, lezingen en culturele evenementen.
- Meervoudig Gebruik van de Ruimten: Het benutten van alle beschikbare ruimten in het gebouw is essentieel voor een duurzaam gebruik. Vergaderruimten en andere kleine ruimten kunnen worden verhuurd aan lokale bedrijven, verenigingen of individuen voor vergaderingen, trainingen en evenementen.
- Verbinding met de Lokale Gemeenschap: Het gebouw kan fungeren als een centrum voor sociale en culturele activiteiten in de buurt. Door regelmatig open huis-evenementen, culturele uitwisselingen en buurtbijeenkomsten te organiseren, kan het gebouw een belangrijke rol spelen in het versterken van de banden binnen de lokale gemeenschap.
- Interreligieuze Samenwerking: Samenwerken met andere geloofsgemeenschappen kan resulteren in gedeeld gebruik van het gebouw voor interreligieuze evenementen, interculturele dialogen en gezamenlijke liefdadigheidsinspanningen. Dit bevordert begrip en respect tussen verschillende religieuze groepen.
- Educatieve Doeleinden: Het gebouw kan worden gebruikt voor educatieve programma's, zoals taallessen, kunstworkshops en muzieklessen. Dit draagt bij aan persoonlijke groei en gemeenschapsontwikkeling.

Het succes van deze denkrichtingen hangt af van een doordacht beheer- en samenwerkingsmodel, evenals een actieve betrokkenheid van de geloofsgemeenschap en de lokale gemeenschap. Door het gebouw op deze manieren te gebruiken, kan het gebouw van het Apostolisch Genootschap een levendig centrum worden dat niet alleen religieuze diensten aanbiedt, maar ook een positieve impact heeft op de bredere gemeenschap.

08 Conclusies & Aanbevelingen

08-1 Conclusies

In de gemeente Sittard-Geleen is een rijke diversiteit aan geloofsgemeenschappen te vinden, die elk onderdak vinden in karakteristieke gebedshuizen binnen de gemeentegrenzen. Deze geloofshuizen zijn niet slechts fysieke locaties; ze dragen elk een unieke identiteit en leveren een wezenlijke bijdrage aan de identiteit van de gemeente. Bovendien bepalen deze vaak markante geloofshuizen in sterke mate de identiteit van de verschillende wijken en dorpskernen.

De betrokken gemeenschappen spannen zich in om deze gebedshuizen te onderhouden en open te houden voor gelovigen en bezoekers. Ze worden vanuit verschillende perspectieven gewaardeerd, zoals religieus, historisch, stedenbouwkundig, toeristisch en cultureel, en vormen onmiskenbaar een essentieel onderdeel van de identiteit van de wijken en dorpskernen in de gemeente Sittard-Geleen als geheel.

Naast de diverse geloofsgemeenschappen heeft de gemeente enkele bijzondere vieringen en tradities die diepgeworteld zijn in de cultuur. De Sint Rosaverering en het Krombroodwerpen, naast talloze andere tradities, dragen wezenlijk bij aan de identiteit van de gemeenschap. Het zijn deze unieke rituelen die de gemeenschap haar eigenheid geven. Bovendien herbergt de gemeente enkele unieke kerkgebouwen, zoals de eerste Basiliek van Nederland, de Basiliek Onze-Lieve-Vrouw van het Heilige Hart. Daarnaast de Sint Petruskerk met de hoogste kerktoren van Limburg en de Sint Pauluskerk, die de meest recent gebouwde kerk in het bisdom Roermond is. Vooral de centrumkerken hebben daarnaast bovendien een groot toeristisch potentieel. De afgelopen jaren merken de centrumkerken een aanzienlijke toename van het aantal toeristen.

Niettemin komt het voortbestaan van deze kerken in gevaar door de afnemende kerkelijke betrokkenheid, wat zorgvuldige overwegingen en gezamenlijke inspanningen vereist om het unieke erfgoed te behouden voor toekomstige generaties, al dan niet met een religieuze functie. Tegelijkertijd valt op te merken dat maatschappelijke ontwikkelingen hebben geleid tot verminderde betrokkenheid bij religieuze gemeenschappen, met als gevolg dat enkele kerkgebouwen in het verleden hun deuren hebben moeten sluiten. Enkele van deze gebouwen in de gemeente hebben echter waardevolle herbestemmingen gekregen, zoals de Sint Gemmakerk in Sanderbout (omgevormd tot multifunctionele accommodatie) en de Sint Bernadettekerk in Baandert (omgevormd tot urnenhof/ uitvaartcentrum).

Een realistische en objectieve beoordeling wijst uit dat de meeste geloofshuizen te groot zijn voor het huidige aantal kerkgangers. Het zou, enkel kijkende naar het aantal kerkgangers, realistisch zijn om een aantal kerkgebouwen te sluiten om het huidige en toekomstige aantal kerkgangers te bedienen. Een aantal kerkeigenaren zijn hier ook actief mee bezig en hebben vergoederde plannen voor het her- of nevenbestemmen van kerkgebouwen. Andere kerkeigenaren willen hoofdzakelijk voor de korte termijn zoveel mogelijk kerkgebouwen openhouden. In deze kerkenvisie zijn verschillende denkrichtingen geschetst voor mogelijk toekomstig gebruik van de geloofshuizen in de gemeente Sittard-Geleen. Ongeacht welk scenario zich in de toekomst ontplooft, is het van essentieel belang om met uiterste zorgvuldigheid en respect te handelen. De kerkeigenaren en lokale (geloof)gemeenschappen hebben

namelijk decennialang toegewijd bijgedragen aan het openhouden van deze kerkgebouwen en het behoud van hun betekenis voor de gemeenschap.

Onlangs heeft het bisdom Roermond kerkeigenaren opgeroepen om te reflecteren op het toekomstperspectief van de Rooms-Katholieke kerkgebouwen. Elke parochiegemeenschap dient vóór 1 augustus 2024 een alomvattende pastorale visie en een functiebeschrijving voor de komende 5, 10 en 20 jaar te formuleren met betrekking tot de kerkgebouwen. Deze kerkenvisie kan voor kerkeigenaren dienen als waardevol hulpmiddel en leidraad bij deze inspanningen.

Het is van groot belang dat kerkeigenaren, de gemeente, de gemeenschap en andere belanghebbenden gezamenlijk streven naar een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen in de gemeente Sittard-Geleen. Betrokken partijen kunnen deze denkrichtingen actief verder onderzoeken op wenselijkheid en actief verder ontwikkelen en uitwerken in plannen, met als doel een toekomstbestendige ontwikkeling van de kerkgebouwen in de gemeente te realiseren. Door deze (monumentale) gebouwen te verbinden met een toekomstbestendige invulling, kan niet alleen het religieus erfgoed behouden blijven, maar kan ook de leefbaarheid voor alle inwoners van Sittard-Geleen worden versterkt.

De kerkenvisie markeert het begin van een proces en schetst mogelijke denkrichtingen voor het toekomstig gebruik van kerkgebouwen. Het is van cruciaal belang om te benadrukken dat de kerkenvisie niet het eindpunt moet vormen, maar juist het vertrekpunt voor verdere uitwerking en samenwerking. Dit vereist nauwe samenwerking met geloofsgemeenschappen in verschillende fasen van het proces en een toekomstgerichte aanpak gericht op het behoud van kerkgebouwen.

Kortom, het is van groot belang dat kerkeigenaren, de gemeente, de lokale gemeenschap en andere belanghebbenden samenwerken om een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen in Sittard-Geleen te garanderen. Door proactief te denken en de ideeën om te zetten in concrete plannen, kunnen we zorgen voor een toekomstbestendige ontwikkeling van deze monumenten. Dit zal niet alleen het erfgoed behouden, maar ook bijdragen aan de leefbaarheid voor alle inwoners van Sittard-Geleen. De kerkenvisie dient als leidraad voor deze gezamenlijke inspanningen en biedt een stevige basis voor de toekomst.

08-2 Aanbevelingen

Om het religieus erfgoed in de gemeente Sittard-Geleen te behouden en een duurzame toekomst te geven, zijn uit het kerkenvisie proces de volgende aanbevelingen voortgekomen:

1. Periodiek ‘kerkendialoog’ kerkeigenaren en gemeente: Om ervoor te zorgen dat ideeën en initiatieven met elkaar worden besproken, uitdagingen worden gedeeld en waar nodig ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, is het aan te raden om periodiek een ‘kerkendialoog’ te organiseren tussen kerkeigenaren en de gemeente. Een regelmatig overleg, bijvoorbeeld eens per kwartaal, biedt de gelegenheid om voortgang te bespreken, knelpunten aan te kaarten, nieuwe ontwikkelingen te delen en in lijn te brengen met gemeentelijke (beleid)strategieën en (gebied)visies. Dit zorgt voor een continue betrokkenheid van alle partijen en maakt het mogelijk om tijdig bij te sturen indien nodig. Zo verrast men elkaar niet met ontwikkelingen en kan er gewerkt worden aan win-win situaties.
2. Een vast aanspreekpunt voor kerkeigenaren bij de gemeente: Om de samenwerking tussen kerkeigenaren en de gemeente te versterken, is het raadzaam om binnen de gemeente een vast aanspreekpunt voor kerkeigenaren aan te stellen. Dit zal de samenwerking continuïteit bieden en kerkeigenaren een vertrouwd contactpunt binnen de gemeente geven. Het aanspreekpunt kan ondersteuning bieden bij het ontwikkelen van ideeën, uitwerken van

plannen en het aanvragen van (gemeentelijke) subsidies. Het is essentieel dat dit aanspreekpunt over voldoende expertise en begrip van de specifieke uitdagingen van kerkeigenaren beschikt. Met de verwachte toename in plannen voor kerkgebouwen in de komende jaren, zal de behoefte aan een coördinerende rol van de gemeente groter worden. Het is belangrijk op te merken dat kerkeigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen, financieel toetsen en uitvoeren van plannen, maar de gemeente speelt een onmisbare rol bij het ondersteunen van deze inspanningen.

3. Verankeren kerkenvisie in beleidsvelden: Religieus erfgoed is vaak onderbelicht in gemeentelijk beleid. Om ervoor te zorgen dat de kerkenvisie '*niet onder in een lade terechtkomt*' en ook daadwerkelijk wordt gebruikt, kan de gemeente ervoor kiezen om deze te verankeren in andere beleidslijnen, processen, of -visies zoals de omgevingsvisie en mogelijke woon- en wijkvisies. Op die manier wordt er bij het nemen van beslissingen over de ruimtelijke ordening en ontwikkeling van de wijken of dorpskernen rekening gehouden met de unieke waarde van de kerkgebouwen en hun rol in de lokale gemeenschap. De kerkgebouwen staan immers altijd midden in de kernen.
4. Subsidies uitwerken nevengebruik, her- en nevenbestemmingen: Voor kerkeigenaren die scenario's verder willen uitwerken en concretiseren voor nevengebruik, her- en nevenbestemmingen van de kerkgebouwen, is het van groot belang om gebruik te maken van subsidiemogelijkheden. Het verkrijgen van subsidies kan de financiële haalbaarheid van de plannen vergroten en de realisatie ervan ondersteunen. Vaak blijkt het op de juiste manier aanvragen van subsidies een harde noot om te kraken. In veel gevallen ontbreekt het kerkeigenaren aan de relevante en juiste kennis voor het correct aanvragen van subsidies. Door nauw samen te werken met de gemeente en relevante instanties, kunnen kerkeigenaren worden geholpen bij het op de juiste manier aanvragen van de beschikbare subsidies. Als dit dan op een ordentelijke en juiste manier verloopt, kunnen kerkeigenaren de subsidies benutten ten behoeve van hun plannen voor nevengebruik, her- en nevenbestemmen.
5. Uitvoering van de denkrichtingen: Deze kerkenvisie schetst denkrichtingen voor toekomstig gebruik, die een waardevolle basis bieden voor de toekomst van de kerkgebouwen. Als volgende stap wordt geadviseerd dat kerkeigenaren deze denkrichtingen zorgvuldig evalueren en overwegen om een voorkeursscenario gedetailleerd uit te laten werken. Dit omvat programmatische, ruimtelijke en financiële aspecten, waarbij een grondig haalbaarheidsonderzoek cruciaal is om realistische mogelijkheden en uitdagingen te identificeren. Vervolgens kan een solide actieplan worden opgesteld, waarbij diverse subsidies, zoals genoemd in aanbeveling 4, beschikbaar zijn om te benutten.
6. Verantwoordelijkheid van parochies om hun eigen visie te ontwikkelen: Parochies hebben tot 1 augustus 2024 de tijd om een volledige pastorale visie en een functiebeschrijving voor de kerkgebouwen op te stellen voor de komende 5, 10 en 20 jaar. Het is belangrijk dat de gemeente hier oog voor blijft houden. Het herijken van de kerkenvisie op basis van de pastorale visie en functiebeschrijvingen kan na 1 augustus 2024 worden overwogen. Het is belangrijk dat kerkeigenaren en gemeente in goed overleg blijven. Het voorstel is om in het perspectief van de kerkenvisie, en de mogelijke kerkendialoog (aanbeveling 1), te blijven praten over de toekomstige verwachtingen en plannen van de kerkeigenaren. Na 1 augustus 2024 is dan een goed moment om als gemeente en kerkeigenaren een kerkendialoog te houden over de ontwikkelde toekomstplannen.

7. Actualiseren kerkenvisie: De kerkenvisie voor de gemeente Sittard-Geleen vormt een belangrijke eerste stap in het streven naar een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen. Het is essentieel voor het behoud van het religieus erfgoed, dit proces voort te zetten, periodiek te evalueren en waar nodig bij te sturen. Daarom wordt geadviseerd om de kerkenvisie iedere 5 á 10 jaar te actualiseren, zodat deze blijft aansluiten bij de veranderende behoeften en ontwikkelingen van de parochies, gemeente en haar dorpskernen.

Het behoud van het religieus erfgoed in de gemeente Sittard-Geleen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Kerkeigenaren dragen de bouwkundige en financiële verantwoordelijkheid, terwijl de gemeente, zonder specifieke budgetten voor kerkgebouwen, haar steun vooral kan bieden in de vorm van kennis, expertise, en het gezamenlijk aanvragen van subsidies. Het is cruciaal om te beseffen dat niet elk kerkgebouw geschikt is voor zorgwoningen, gemeenschapsfuncties, of culturele doeleinden. Daarom is maatwerk van groot belang. Met de juiste aanpak en betrokkenheid kunnen de kerkgebouwen hun unieke rol behouden in het vormgeven van de identiteit en gemeenschapszin van de gemeente Sittard-Geleen.

Bijlage 1

Kerkenpaspoort

Zie afzonderlijk bijlagenboekje

Bijlage 2

Uitwerking

Subsidiemogelijkheden

Kerkeigenaren

Instandhouding Monumenten

Subsidieregeling instandhouding Monumenten (SIM-regeling)

Subsidieverstrekkers: RCE/ Rijksoverheid (40% - 60% van de kosten)

Aanvraagperiode: jaarlijks tussen 1 februari – 31 maart

Soort gebouw: Alle gebouwen met een Rijksmonumentale status.

Aanvrager: Eig/enaar van het gebouw

De instandhoudingssubsidie is bestemd voor reguliere onderhoudskosten op basis van een 6-jarig onderhoudsplan (in veel gevallen onderhoudsrapportages van de Monumentenwacht). Vanaf 2022 bedraagt het subsidiepercentage 40% voor eigenaren die hun rijksmonument bedrijfsmatig gebruiken. Belangrijk om hierbij te benoemen is dat per 2022 door deze wijziging ook kerkelijke dienstwoningen, pastorieën en kosterswoningen in aanmerking komen voor de SIM-regeling, mits rijksmonumentaal. Voor overige eigenaren en Professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM) blijft het subsidiepercentage 60%. In de Leidraad subsidiabele instandhoudingskosten (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0032075/2020-08-29#Bijlage>) staat aangegeven welke noodzakelijke werkzaamheden subsidiabel zijn onder de voorwaarde van sobere en doelmatige uitvoering.

“Klinkende rijksmonumenten” (orgels) komen soms ook in aanmerking voor de SIM-subsidie als ze een rijksmonumentale status hebben en onderdeel uitmaken van de volgende lijst:

<https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2019/01/01/orgellijst>

Onderzoek verduurzamen via de SIM-regeling (vanaf 2022 mogelijk)

Naast het meenemen van pastorieën en pastorale dienstwoningen is de SIM-regeling ook uitgebreid op een ander onderdeel uitgebreid; verduurzaming van Rijksmonumenten. De subsidie kan nu dus ook worden gebruikt voor het onderzoeken van de mogelijkheden voor verduurzaming van monumentale gebouwen.

Subsidieregeling Monulisa 2022-2023

Subsidieverstrekkers: Provincie Limburg (10% van de kosten) (max. €60.000,- per gebouw)

Aanvraagperiode: vanaf 14 maart tot 31 oktober 2023 (jaarlijks)

Soort gebouw: Alle gebouwen met een goedgekeurde SIM-subsidie

Aanvrager: Eigenaar van het gebouw

Dit is een subsidie die bedoeld is als aanvulling op de SIM-subsidie voor gebouweigenaren die onvoldoende financiële middelen genereren. Een bijzondere categorie van Rijksmonumenten zijn o.a. de gebouwen voor de openbare eredienst. Door dreigende leegstand en/of minder inkomsten dient aan deze categorie monumenten extra aandacht te worden gegeven. Ter voorkoming van restauratie wil de Provincie het behoud van deze categorie monumenten in de provincie ondersteunen door in dit kader voor normaal onderhoud een subsidie te verstrekken in aanvulling op een door het Rijk beschikte onderhoudssubsidie (SIM). Aanvragen kan dan ook alleen met een al goedgekeurde SIM-aanvraag.

Herbestemming/ duurzaamheid en verbeteren toegankelijkheid

Subsidieregeling stimulering herbestemming monumenten (& verduurzamingsonderzoek)

Subsidieverstrekkers: RCE, Rijksoverheid

Aanvraagperiode: tussen 1 oktober en 31 november (jaarlijks)

Soort gebouw: Rijksmonument, provinciaal monument, gemeentelijk monument of een 'monument' dat op grond van een van de regelingen nog niet is beschermd. Voor een niet-monumentaal gebouw dient een verklaring van burgemeester en wethouders bij de aanvraag te worden ingediend.

Aanvrager: Eigenaar van het gebouw of rechtspersonen die belang hebben bij de herbestemming, bv. gemeente (of gecoördineerd vanuit RO groep).

De herbestemmingssubsidie bevordert een duurzaam gebruik van monumenten en gebouwen met een cultuurhistorische waarde. Binnen de regeling kan subsidie worden aangevraagd voor het wind- en waterdicht houden van een gebouw dat leeg staat. Daarnaast is er subsidie mogelijk voor een onderzoek naar de haalbaarheid van herbestemming. Deze subsidie kan ook aangevuld worden met een bedrag voor een onderzoek naar verduurzaming.

De minister kan subsidie verstrekken ten behoeve van:

- a) Het doen instellen van een onderzoek naar de haalbaarheid van herbestemming van een monument,
- b) Het uitvoeren van een verduurzamingsonderzoek in aanvulling op een haalbaarheidsonderzoek,
- c) Het doen instellen van een interactief of procesgericht onderzoek naar de herbestemming van een monument.
- d) Het nemen van maatregelen om een (leegstaand) gebouw wind- en waterdicht te maken.

Uitleg b) Het doel van het verduurzamingsonderzoek is inzicht te verkrijgen in alle kansrijke energetische verduurzamingsmaatregelen met hun besparings- en kostenindicaties. Er ontstaat een gedetailleerd beeld van de mogelijkheden. Het resultaat is een indicatieve businesscase voor verduurzaming van het monument.

Het bedrag aan kosten van een onderzoek waarover subsidie kan worden verstrekt, bedraagt:

- a. Ten minste € 10.000 en ten hoogste € 25.000 per aanvraag voor een haalbaarheidsonderzoek of een interactief of procesgericht onderzoek; en
- b. Ten hoogste € 4.000 per aanvraag voor een verduurzamingsonderzoek.

Bij de subsidieverlening wordt bovendien een subsidiepercentage van 70% gehanteerd.

RO groep heeft ervaring met het uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken voor o.a. kerkgebouwen. RO groep zou het proces van aanvraag tot opleveringen kunnen mee begeleiden en voor één of meerdere kerkgebouwen een haalbaarheids- en/ of verduurzamingsonderzoek uitvoeren tijdens of na afronding van de kerkenvisie.

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/subsidie-herbestemming-monumenten>

Subsidie kerken 2022-2023

Subsidieverstrekker(s): Provincie Limburg

Aanvraagperiode: tot en met 31-12-2023 (uiterlijke aanvraag 15 december 2023)

Soort gebouw: Monumentale kerkgebouwen (ook mogelijk niet-monumentaal als ze door gemeente als "beeldbepalend" bestempeld worden).

Aanvrager: Eigenaar van het gebouw

Aanvullend: Deze subsidie geldt voor projecten die 'uitvoeringsgereed' zijn. Dus pas ná afronding van een haalbaarheidsonderzoek of een vergunningaanvraag (bijv. openstelling kerkgebouw door plaatsen van een glazenwand of hekwerk).

De Provincie Limburg onderscheidt zich van de rest van Nederland door haar omvangrijke religieuze erfgoed, waarbinnen de kerken een bijzondere categorie vormen. De Provincie Limburg wil de instandhouding van monumentale kerken door middel van restauratie en/of herbestemming daarom ondersteunen. Organisaties (stichtingen, verenigingen etc.) die eigenaar zijn van een monumentale kerk in de Nederlandse Provincie Limburg en plannen hebben op het gebied van restauratie en/of herbestemming kunnen subsidie aanvragen.

De Provincie Limburg wil monumentale kerken voor de toekomst bewaren. Daarom ondersteunt de Provincie de restauratie en/of de herbestemming van deze gebouwen, eventueel in combinatie met de verbetering van de duurzaamheid en/of de verbetering van de toegankelijkheid ervan. Hierbij is ook het betrekken van de lokale gemeenschap en het vertellen van het verhaal van het monument in zijn omgeving van belang.

Voorwaarden om een subsidie te kunnen krijgen zijn onder andere:

- Uw project heeft betrekking op een monumentale kerk in de Nederlandse provincie Limburg.
- Uw project heeft betrekking op de restauratie en/of herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, eventueel in combinatie met de verbetering van de duurzaamheid en/of de verbetering van de toegankelijkheid ervan.
- Indien het project betrekking heeft op restauratie van een kerk, of een deel daarvan, dan dient sprake te zijn van een urgente restauratieopgave aangetoond door een rapport van de Stichting Monumentenwacht Limburg.
- Indien het project betrekking heeft op herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, dient de kerk een maatschappelijke, niet op winst gerichte functie te krijgen.
- Het project dient uitvoeringsgereed te zijn, dat wil zeggen dat alle eventueel noodzakelijke (omgevings)vergunningen en/of toestemmingen zijn verleend - ten tijde van het indienen van de aanvraag - en dat binnen zes maanden na ontvangst van de subsidiebeschikking gestart kan worden met de feitelijke werkzaamheden.

Maximaal 50% van de totale subsidiabele kosten minimaal € 100.000,- en maximaal € 500.000,- per project. Projecten die tevens een bijdrage leveren aan de duurzaamheid van de kerk komen in aanmerking voor een maximaal subsidiebedrag van € 600.000,-.

<https://www.limburg.nl/@7869/subsidie-kerken-2022-2023/>

Subsidie monumenten 2022-2023

Subsidieverstrekker(s): Provincie Limburg

Aanvraagperiode: uiterlijk 31-10-2023

Soort gebouw: Monumenten die dringend gerestaureerd dienen te worden (kerkgebouw, pastorie, kapel e.a. pastorale gebouwen met monumentale status).

Aanvrager: Eigenaar van het gebouw

De Provincie Limburg wil zoveel mogelijk monumenten voor de toekomst behouden zodat ook toekomstige generaties kunnen opgroeien met en genieten van de rijke Limburgse geschiedenis. Daarom willen we de monumenten die dringend gerestaureerd moeten worden ondersteunen zodat eveneens een toekomstige economische, toeristische of maatschappelijke functie is gegarandeerd. Voor de restauratieprojecten is de maatschappelijke inbedding van belang voor honorering.

De restauratieregeling 2022-2023 kent nieuwe voorwaarden. Het maximale subsidie percentage is 30% en de maximale subsidie € 300.000. Nieuwe criteria zijn: het vertellen van het verhaal van het

monument én het betrekken van de lokale gemeenschap. Met toepassing van deze twee criteria willen wij alleen projecten ondersteunen die maatschappelijke ingebed zijn. Daar waar monumenten door hun gebruik aantoonbaar openbaar toegankelijkheid (zie begripsomschrijving in de regeling) zijn geldt een verhoogd subsidiepercentage (40%) en maximaal subsidiebedrag (€ 400.000). Hiermee willen we zoveel mogelijk Limburgers en bezoekers laten genieten van het monument. Tenslotte dient het monument na voltooiing van de restauratie een duurzame economische, toeristische en/of maatschappelijke functie te hebben.

De regeling is gericht op de restauratie van monumenten waarbij sprake is van een urgente restauratieopgave met als oogmerk dat de cultuurhistorische waarde van het monument behouden blijft. Hierbij is ook van belang het betrekken van de lokale gemeenschap en het vertellen van het verhaal van het monument in zijn omgeving.

Overige subsidies 'Roerende zaken'

Subsidie Erfgoed 2022-2023

Subsidieverstrekker(s): Provincie Limburg

Aanvraagperiode: uiterlijk 31-12-2023

Soort gebouw: Kerkgebouwen

Aanvrager: Eigenaar van het gebouw

Deze subsidieregeling hebben vooral betrekking op het in stand houden van tradities en het digitaal ontsluiten van erfgoed. De subsidie is onderverdeeld in 6 categorieën, waarvan de meeste niet relevant zijn. De mogelijk relevante categorieën zijn:

- Digitalisering van Limburgs erfgoed.
- Werving, behoud en/of deskundigheidsbevordering van erfgoedvrijwilligers.
- Het op een vernieuwende/ verrassende wijze onder de aandacht brengen van een onbekend, onderbelicht of verdwijnend aspect van Limburgs erfgoed.

Per subcategorie zijn er aanvullende subsidieregels en subsidiebedragen geformuleerd. Zie o.a. subsidiebijlage 4,5 en 6 voor de nadere regels:

<https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR675971/1#d117927926e320>

Bijlage 3

Handreiking toekomst
kerkgebouwen,
bisdom Roermond

Bijlage 4

Omgevingsdialoog

Sittard

Verslag omgevingsdialoog Sittard

De omgevingsdialoog in Sittard heeft op 13 juni 2023 plaatsgevonden. Tijdens de omgevingsdialoog in Sittard zijn belanghebbenden van diverse kerkgebouwen samengekomen om te spreken over de toekomst ervan. De parochies hebben enkele namen voorgedragen van betrokkenen, die vervolgens zijn uitgenodigd door RO groep. Op deze avond is gesproken over de volgende kerkgebouwen:

- Sint Petruskerk (Sittard-Centrum)
- Sint Michielskerk (Sittard-Centrum)
- OLV Geboortekerk (Broeksittard)
- Heilig Hartkerk (Overhoven)
- Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

Tijdens de dialoog werden verschillende thema's besproken en waardevolle informatie opgehaald. De volgende thema's zijn besproken:

- Rol binnen de gemeenschap
- Gebruik
- Gebouw/ Plek
- (Financiële) middelen
- Toekomst

Rol binnen de gemeenschap

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

- De kerk vervult een belangrijke verbindende rol binnen de lokale gemeenschap, niet alleen als ruimte voor geloof, maar ook met mogelijkheden voor verdere ontwikkeling. Er kan bijvoorbeeld ingespeeld worden op (religieus) toerisme, gebruikmakend van de prominente positie van de kerken en het tentoonstellen van kunst.
- De rol van de kerk is van groot belang bij bijzondere vieringen zoals doop, communie, vormsel, huwelijken en begrafenissen. Ook bij vieringen rondom feestdagen zoals Kerstmis, Palmzondag, Pasen, Sint Joep en Sint Rosa, speelt de kerk een centrale rol. Met name bij de grote vieringen ligt de nadruk op de 'centrale' kerken in Sittard.
- Het is essentieel dat de priester zich verbonden voelt met de gemeenschap en de maatschappij. De vitaliteit van de kerken hangt af van de betrokkenheid van de geestelijken.
- De rol van de kerk in de gemeenschap neemt af. Het is zichtbaar dat het aantal bestuursleden, vrijwilligers, bezoekers en betrokkenen bij de kerken afneemt. Deze trend is niet eenvoudig om te keren. Het is moeilijk om (nieuwe) initiatieven te ontplooien en soms is het een uitdaging om voldoende betrokkenen te werven om bepaalde tradities en vieringen in stand te houden.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

- De kerk heeft een bredere betekenis dan alleen de religieuze betekenis. Het is een gebouw dat ten dienste staat van de gemeenschap van Broeksittard.
- De kerk moet aansluiten bij de wensen van de maatschappij en de gemeenschap. Het aantal kerkgangers loopt terug en de behoefte aan een religieuze functie wordt kleiner. Hierdoor verandert de rol van de kerk in de gemeenschap.
- De kerk is een plek voor het geloof, maar staat ook open voor het organiseren van andere activiteiten.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

- De kerk speelt een belangrijke verbindende rol in de gemeenschap. Naast het vervullen van de spirituele behoeften, fungeert het kerkgebouw ook als een ontmoetingsplaats.
- Het is moeilijk om jongeren aan de kerk te binden. Er worden initiatieven genomen om kinderen (communicanten) en hun ouders te betrekken, maar dit blijkt lastig te zijn.
- De vitaliteit van de parochie hangt af van de priester of voorganger. Wanneer iemand actief betrokken is bij de lokale gemeenschap en op een inspirerende manier de diensten verzorgt, heeft dit direct invloed op het aantal kerkgangers.
- Naast de kerk en het klooster bevindt zich het gemeenschapshuis genaamd 'Oos Kaar'. Dit is een belangrijke ontmoetingsplek voor veel parochianen, waar ze contact met elkaar blijven onderhouden. Het is een plek die elke kerkganger kent en waar ze warme herinneringen aan hebben.
- De kerk van Overhoven is een actieve kerk met veel vrijwilligers en de parochie/ wijk is hecht. Er is veel sympathie voor en betrokkenheid bij o.a. de voetbalvereniging DVO, de Carnavalsvereniging CV de Narre en de Toneelclub en er wordt al vele jaren een kleurrijk en gratis wijkblad uitgegeven, 8x per jaar. Het aan de kerk grenzende parochiezaaltje wordt gebruikt door het kinderkoor, het dameskoor, het Gregoriaans koor (weet ik niet zeker) en de Stichting Leif en Leid (een stichting met als doel de sociale cohesie in de wijk Overhoven te behouden en te bevorderen).

Gebouw/ plek

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

- In het centrum van Sittard bevinden zich drie kerkgebouwen op een afstand van minder dan 200 meter van elkaar: de Petruskerk, Michielskerk en de Basiliek. Elk van deze kerken heeft een unieke uitstraling, betekenis en functie voor Sittard.
- In de Michielskerk kan mogelijk een sterkere verbinding worden gelegd met de scholen in Sittard. Er wordt gesproken over het betrekken van kinderen bij de kerk door middel van activiteiten zoals de 'zaterdagmiddagclub' en samenwerking met de MAVO.
- De Petruskerk, ook wel bekend als de 'grote kerk', wordt door beide partijen beschouwd als de hoofdkerk van Sittard. Deze dekenale kerk vervult een bijzondere religieuze functie voor de inwoners van Sittard. Het behoud van de religieuze functie van de Petruskerk is belangrijk en er wordt ook gedacht aan mogelijke nevengebruiken zoals kunst en exposities.
- Kwaliteit moet voorrang krijgen boven kwantiteit. Er moeten weloverwogen keuzes worden gemaakt met betrekking tot de toekomst van de (buurt)kerkgebouwen. Dit geldt zowel voor het aantal beschikbare vrijwilligers en geestelijken als voor het zorgvuldig onderhouden van de gebouwen. Als er ergens knelpunten ontstaan, moeten we ons hiervan bewust zijn en zorgvuldig nadenken over de toekomst.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

- Het gebouw is te groot voor het huidige aantal kerkgangers en het grootste deel van de week staat het leeg. Daarom wordt het sterk aangemoedigd om het gebouw multifunctioneel te gebruiken. Het serieus overwegen van het herbestemmen van een deel van het gebouw is noodzakelijk. Er moet nagedacht worden over de bredere mogelijkheden, naast het gebruik voor religieuze doeleinden.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

- Het kerkgebouw moet behouden blijven voor Overhoven. Het is een belangrijk gebouw voor de gemeenschap en de gemeenschap moet samenwerken om het te behouden. Het is nog onzeker of het in de toekomst een religieuze functie zal behouden, maar als Rijksmonument moet het gebouw bewaard blijven.
- De parochie en parochianen moeten er alles aan doen om te voorkomen dat het gebouw leeg komt te staan en verwaarloosd raakt. Als de religieuze functie niet langer haalbaar is, moet tijdig worden nagedacht over een andere bestemming.
- De parochie wil het gemeenschapshuis 'Oos Kaar' graag verkopen of verhuren aan een nieuwe horeca-uitbater. Het gebouw is verouderd en slecht onderhouden door de vorige uitbater. Het vereist aandacht en onderhoud om het op te knappen, maar de parochie beschikt zelf niet over voldoende middelen. Bovendien is er recentelijk gestart met de herbestemming van het 'Mariahof' tegenover de kerk, waar zorgwoningen worden gerealiseerd. Er wordt gesuggereerd dat de parochie contact moet opnemen met de projectontwikkelaar om te bespreken of de kerk integraal in de plannen kan worden opgenomen.
- Het kerkgebouw is te groot voor het huidige aantal kerkgangers. De gemeenschap en de kerk moeten nadenken over alternatieve invullingen van een deel van het gebouw. Mogelijk kan de dagkapel op termijn dienen als voldoende gebedsruimte.

Gebruik

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

- De Petruskerk moet haar religieuze functie behouden.
- Het is belangrijk om de kerkgebouwen in het centrum beter te profileren. Actieve 'PR' en marketing zijn nodig om de kerken onder een breed publiek bekendheid te geven. Er is gesproken over het organiseren van wandelroutes langs en door de kerken, evenals het openstellen van de kerktoeren van de Petruskerk. Er moet ook meer aandacht worden besteed aan religieus toerisme, zowel op het gebied van fiets- als wandeltoerisme.
- Het implementeren van digitale betaalmogelijkheden, zoals een digitale kaarsenbak, kan bijdragen aan het genereren van meer inkomsten, met name in de Michielskerk.
- Daarnaast wordt opgemerkt dat de Michielskerk het enige gebouw aan de markt van Sittard is zonder horeca-bestemming. Op termijn zou er een beslissing moeten worden genomen over een herbestemming van de Michielskerk, gezien de nabijheid van de Petruskerk en de Basiliek.
- Verder wordt geopperd dat de Michielskerk mogelijk geschikt kan zijn voor het vestigen van een permanente tentoonstelling over Toon Hermans.
- Op dit moment is in Sittard geen middelgrote zaal voor concerten. Als de banken in de kerk vervangen worden door stoelen zou dit mijns inziens ideaal zijn voor concerten van bijvoorbeeld lokale verenigingen. Op dit moment moeten ze al direct naar een veel te grote zaal van het Toon Hermans Theater of Forum theater. Deze zijn prima voor één groot concert per jaar, maar als men daarnaast nog kleinere concerten wil houden is dit erg moeilijk. De Michielskerk lijkt mij ook qua akoestiek ideaal voor. Ook concerten van singer-songwriters of bands zie ik best gebeuren in deze bijzondere atmosfeer.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

- Een voorgestelde optie is het vestigen van een uitvaartorganisatie in het kerkgebouw. Dit heeft een natuurlijke verbinding met de religieuze functie en een uitvaart kan gecombineerd worden met een dienst, waardoor er meer diensten en mogelijkheden ontstaan.
- Een andere mogelijkheid is het verwijderen van een aantal kerkbanken en deze vervangen door stoelen. Dit biedt meer mogelijkheden voor nevengebruik van het kerkgebouw, zoals concerten. Er wordt echter wel de kanttekening geplaatst of mensen wel naar andere activiteiten in de kerk zullen komen.
- Al het (neven)gebruik van de kerk is uiteindelijk maatwerk. Het is belangrijk dat er een behoefte aanwezig is om een toekomstbestendig gebruik te waarborgen.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

- Het kerkgebouw biedt verschillende kansen en mogelijkheden qua gebruik. We moeten ons niet beperken, maar juist denken in termen van kansen en mogelijkheden, in plaats van problemen en beperkingen. Op dit moment is het gebouw ongeveer 75% te groot voor het aantal kerkgangers.
- Mogelijk kunnen we de kerk 'opsplitsen' met een afscheiding, zodat ongeveer 25% van het gebouw als gebedsruimte kan dienen. Ook de dagkapel kan op termijn groot genoeg zijn voor het aantal kerkgangers.
- Het overgebleven deel van de kerk kan wellicht een commerciële bestemming krijgen om zo inkomsten te genereren. Er wordt gesproken over bijvoorbeeld het creëren van een uitvaartruimte in of bij de kerk.
- Daarnaast wordt voorgesteld om overleg te voeren met de projectontwikkelaar van het 'Mariahof' om te kijken of er mogelijkheden zijn om woningen of andere functies in het gebouw te integreren.
- Een andere optie die wordt genoemd, is het realiseren van een 'markthal' met streekproducten in het gebouw.
- Bovendien ligt de kerk aan de route van het Pieterpad. Misschien kunnen we meer doen met het toeristisch potentieel door wandelaars van het Pieterpad te verwelkomen. Ook wordt geopperd om activiteiten te organiseren rondom 'Jacques Schreurs' en de populariteit van 'dagboek van een Herdershond'. Jacques Schreurs heeft zijn uitvaart in Overhoven gehad en had sterke banden met de kerk. Er wordt gesuggereerd om een tijdelijke of permanente tentoonstelling, lezingen of toneelopvoeringen gerelateerd aan Schreurs in de kerk te organiseren.

Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

- Het gebruik van de Sint Pauluskerk is vrij beperkt. De kerk is klein, gemakkelijk te onderhouden en heeft lage energiekosten voor de parochie. Echter, door het beperkte aantal parochianen wordt het gebouw weinig gebruikt.
- Er bestaat de mogelijkheid om het gebouw op een meer multifunctionele manier te benutten, bijvoorbeeld als gemeenschapshuis.
- Bovendien kan er gekeken worden naar een mogelijke samenwerking met het nabijgelegen 'Pitboel-theater', dat zich bevindt in de voormalige noodkerk van Limbrichterveld. Voor grotere optredens of repetities zou de kerk in Limbrichterveld mogelijk geschikt zijn.

Toekomst

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

- Het stimuleren van (religieus) toerisme kan een boost geven aan zowel de centrumkerken als de Basiliek. Ook het tentoonstellen van kunst en exposities kan mogelijk bijdragen aan deze stimulans.
- Een ander belangrijk aandachtspunt is het energieverbruik. In de toekomst is het essentieel om op een slimme manier met energie om te gaan. Het verduurzamen van de kerkgebouwen is een mogelijke optie, mits dit technisch en financieel haalbaar is.
- Het behoud van de Petruskerk als 'hoofdkerk' voor Sittard is van groot belang, terwijl de Michielskerk mogelijk interessant kan zijn voor herbestemming op de lange termijn, vooral vanwege de locatie op de markt. Het verkennen van horeca (restaurant) als een van de mogelijke opties besproken.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

- De kerk is te groot en nevengebruik zou een oplossing kunnen zijn, maar er wordt ook gesproken over het volledig herbestemmen van het gebouw. Wonen wordt aangedragen als een van de opties, maar dan wel voor kwalitatief hoogstaande woningen, bijvoorbeeld voor ouderen.
- Een andere mogelijkheid is het realiseren van een Urnenhof in de kerk, naar het voorbeeld van de Bernadettekerk (Baandert). Dit kan mogelijk gecombineerd worden met een uitvaartorganisatie en het behoud van de religieuze functie in een deel van het gebouw.
- Een alternatieve optie is het creëren van een cluster van zorgfuncties, zoals een hospice, huisartsenpraktijk en andere zorggerelateerde voorzieningen.
- Bij een nevenbestemming is beschikbare ruimte, met name parkeergelegenheid, een belangrijk aandachtspunt.
- Ook wordt er gesproken over het toekomstbestendig maken van het gebouw door middel van verduurzaming. Het dak biedt mogelijkheden voor bijvoorbeeld de installatie van zonnepanelen, mits dit is toegestaan.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

- Het herbestemmen van gemeenschapshuis 'Oos Kaar' kan mogelijk financiële middelen genereren. Er wordt voorgesteld om te onderzoeken of deze locatie wellicht ontwikkeld kan worden tot woningen.
- Verder moeten we realistisch zijn en erkennen dat het kerkgebouw mogelijk in de toekomst niet altijd meer met een religieuze functie open zal blijven. Zolang het mogelijk is, moeten we ons inzetten om het te behouden. Maar qua visie moeten we breder denken. We moeten nadenken op het niveau van heel Sittard. Op termijn is waarschijnlijk slechts één hoofdkerk nodig voor alle parochianen in Sittard en dat zou de Petruskerk kunnen zijn. De aanwezigen geven aan bereid te zijn om naar deze kerk te reizen als de kerk in Overhoven zou sluiten. Aandachtspunt: Hoewel er over de bereidwilligheid werd gesproken om, als de kerk van Overhoven echt zijn religieuze functie zou verliezen, de Petruskerk te bezoeken als alternatief, heeft de Petruskerk toch een groot nadeel, al helemaal voor oudere bezoekers die wat minder mobiel zijn. In Overhoven kunnen ze voor de deur parkeren, in de binnenstad niet.
- Het is belangrijk om het kerkgebouw in goede staat achter te laten en leegstand te voorkomen. Zolang we het kerkgebouw maar goed kunnen onderhouden. Een geschikte bestemming voor de kerk vereist op termijn een 'totaal concept' dat past binnen de maatschappelijke context van Overhoven, waarbij kwaliteit boven kwantiteit gaat.
- De toekomst van gemeenschapshuis Oos Kaar is onzeker. Zelfs al wordt er een nieuwe uitbater gevonden, dan is het nog maar de vraag of deze het hoofd boven water kan houden. Als de kerk

haar huidige functie verliest en als er voor Oos Kaar geen uitbater wordt gevonden, of als de eventuele uitbater niet succesvol zal zijn, dan bestaat de mogelijkheid dat ook deze plek een andere bestemming krijgt, bijv. een woonbestemming. In dat geval is Overhoven beide grote ontmoetingscentra kwijt. Wat gebeurt er dan met de verenigingen en stichting Leif en Leid?

Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

- De Sint Pauluskerk in Limbrichterveld voorziet met het huidige aantal vrijwilligers een uitdagende toekomst. Over 5 tot 10 jaar zal er naar verwachting geen vrijwilligers meer zijn en waarschijnlijk ook geen parochianen meer. Met deze realiteit in gedachten moeten we ons voorbereiden op de toekomst. De aanwezigen uit Overhoven geven echter aan dat ze niet snel zouden verhuizen naar de kerk in Limbrichterveld, vanwege hun sterke band met het gebouw en de omgeving in Overhoven.
- Sittard kan zich wellicht meer profileren als de 'Stad van Humor', met bijvoorbeeld Toon Hermans als boegbeeld. De stad beschikt over diverse theaters, zoals het Pitboel Theater. De kerk in Limbrichterveld zou mogelijk een geschikte locatie kunnen zijn om een concept te ontwikkelen rondom de 'stad van humor', gezien de geschiktheid van het gebouw hiervoor.

Middelen

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

- Een van de ideeën om extra middelen te genereren is het exploiteren van de toren van de Petruskerk, waarbij de gegenereerde inkomsten kunnen bijdragen aan het onderhoud van de kerk.
- Het beheersen van energiekosten is een belangrijk aspect voor de toekomst van de kerkgebouwen. Het is algemeen begrepen dat het met de huidige energieprijzen niet rendabel is om de kerk constant te verwarmen. Er moet verstandig worden omgegaan met het energieverbruik, waarbij de temperatuur in de kerk soms iets lager kan zijn of de verwarming kan worden uitgeschakeld.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

- Een manier om de exploitatie van het gebouw te verbeteren, is door te overwegen het gebouw te verduurzamen. Er zijn bijvoorbeeld al een aantal infrarood-warmtepanelen aanwezig in de zijkapel.
- Bovendien kunnen er mogelijk middelen gegenereerd worden door de verhuur of verkoop van de naastgelegen pastorie.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

- Iedereen begrijpt dat met de huidige inkomsten het kerkgebouw niet elke keer verwarmd kan worden voor een dienst en dat er te weinig geld binnenkomt voor structureel onderhoud.
- Het is belangrijk dat de parochie middelen genereert voor de toekomst. Het verhuren van woningen wordt genoemd als een manier om een stabiele inkomstenstroom te creëren en een reserve op te bouwen voor het onderhoud van de gebouwen.

Samenvatting

Sint Petruskerk en Michielskerk (Sittard-centrum)

Uit de voorgaande punten kan geconcludeerd worden dat de kerken in Sittard een belangrijke rol spelen in de lokale gemeenschap. Naast hun religieuze functie kunnen ze zich ook richten op andere activiteiten, zoals het bevorderen van (religieus) toerisme en het tentoonstellen van kunst. De kerken vormen het centrale punt voor bijzondere vieringen en feestdagen, waarbij de 'centrale' kerken in Sittard een prominente rol vervullen. Het succes en de vitaliteit van de kerken hangen af van de betrokkenheid van de geestelijken en de gemeenschap. Helaas is er een zichtbare afname te zien in het

aantal bestuursleden, vrijwilligers, bezoekers en betrokkenen bij de kerken, waardoor het behouden van tradities en vieringen een uitdaging kan zijn. Het is belangrijk om bewust te zijn van deze tendens en na te denken over slimme oplossingen en initiatieven om de rol van de kerken in de gemeenschap te behouden en versterken. Toerisme, kunst, exposities, digitale kaarsenbakken en het exploiteren van de toren worden daar o.a. voor benoemd.

OLV Geboortekerk (Broeksittard)

In conclusie kan worden opgemerkt dat de kerk, nu de mogelijkheid heeft om een bredere betekenis te krijgen binnen de gemeenschap van Broeksittard. Gezien de daling in het aantal kerkgangers en veranderende behoeften, is het relevant om te overwegen het gebouw op een multifunctionele manier te benutten en na te denken over herbestemming van bepaalde delen ervan. Door de kerk open te stellen voor diverse activiteiten en rekening te houden met de verlangens van de maatschappij, kan het uitgroeien tot een waardevolle ontmoetingsplek voor de gemeenschap. Het is van cruciaal belang dat de behoeften en mogelijkheden zorgvuldig worden afgewogen om een duurzaam gebruik van het gebouw te waarborgen en de relevantie ervan voor de gemeenschap te behouden.

Heilig Hartkerk (Overhoven)

Samengevat kan worden geconcludeerd dat de kerk een belangrijke verbindende rol speelt in de gemeenschap en fungeert als een ontmoetingsplaats naast het vervullen van spirituele behoeften. Ondanks genomen initiatieven blijft het een uitdaging om jongeren aan de kerk te binden. De vitaliteit van de parochie is afhankelijk van de betrokkenheid en inspirerende diensten van de priester. Het gemeenschapshuis 'Oos Kaar' speelt een centrale rol als ontmoetingsplek voor parochianen, waar warme herinneringen aan worden gekoesterd.

Het behoud van het kerkgebouw in Overhoven is van groot belang en er worden verschillende mogelijkheden besproken om dit te realiseren. Herbestemming van het gebouw, het verkennen van commerciële functies en het benutten van het toeristisch potentieel worden overwogen. Daarnaast is het genereren van middelen essentieel voor de toekomst van de parochie en het onderhoud van het gebouw. Het verhuren van woningen wordt genoemd als een mogelijke manier om een stabiele inkomstenstroom te creëren en financiële middelen te genereren.

Mocht het uiteindelijk niet mogelijk zijn om de eredienst in Overhoven te behouden, dan tonen de aanwezigen bereidheid om naar de Petruskerk in Sittard te reizen, waardoor de spirituele behoeften van de parochianen kunnen worden voortgezet. Het is van belang om de kerk in goede staat achter te laten en leegstand te voorkomen, waarbij een passende bestemming gevonden moet worden die aansluit bij de maatschappelijke context van Overhoven. Hierbij is het principe "kwaliteit boven kwantiteit" leidend.

Sint Pauluskerk (Limbrichterveld)

In conclusie kan worden gesteld dat de Sint Pauluskerk in Limbrichterveld momenteel een beperkt gebruik kent, voornamelijk vanwege het kleine aantal parochianen. Ondanks deze beperkingen biedt het gebouw mogelijkheden voor een multifunctionele inzet, zoals de transformatie tot een gemeenschapshuis. Bovendien kan er een relatie worden gezocht met het nabijgelegen 'Pitboel-theater', dat mogelijk gebruik kan maken van de kerk voor grotere optredens of repetities. Deze ontwikkelingen kunnen bijdragen aan een verhoogd gebruik en een bredere betrokkenheid van de lokale gemeenschap bij de Sint Pauluskerk.

Bijlage 5

Omgevingsdialoog

Obbicht

Omgevingsdialoog Sint Willibrorduskerk te Obbicht

Aanwezigen

Ongeveer 25-30 personen vanuit dorpsverenigingen, dorpsbewoners, vrijwilligers van de parochie en andere belangstellenden.

Agenda

1. Inleiding kerkenvisie
2. Toelichten plannen kerkbestuur
3. Dialoog over plannen Willibrorduskerk, Obbicht
4. Afsluiting

Inleiding kerkenvisie

Een kerkenvisie is een instrument voor het waarborgen van een duurzame toekomst voor religieus erfgoed in Nederland. Met bijna 7.100 kerkgebouwen is ons land rijk aan betekenisvolle en cultureel waardevolle locaties die het hart van lokale gemeenschappen vormen. Echter, de toekomstbestendigheid van kerken staat onder druk door factoren zoals teruglopend kerkbezoek en financiële uitdagingen. In de afgelopen jaren hebben ruim 1.700 kerkgebouwen al een andere bestemming gekregen. Het is cruciaal om tijdig na te denken over een volwaardige en toekomstbestendige invulling van de kerkgebouwen. Het ministerie van OCW ondersteunt dit streven en biedt een subsidie aan gemeenten voor het opstellen van een integrale kerkenvisie.

Gemeente Sittard-Geleen neemt de uitdaging van de kerkenvisie actief ter hand en faciliteert het proces. Met een sterk besef van de waarde van religieus erfgoed en het belang van een duurzame toekomst voor kerkgebouwen, heeft de gemeente het voortouw genomen om strategisch na te denken over de toekomst van deze monumentale locaties. De inhoud van de kerkenvisie komt vooral voort uit het overleg met de kerkgemeenschappen in de gemeente. Met een transparante en verbindende overlegstructuur, waarin kerkeigenaren, burgerorganisaties, ondernemers, erfgoedorganisaties en andere betrokken partijen worden betrokken, zorgt de gemeente voor een gedragen toekomstperspectief.

De omgevingsdialoog is het moment waarop we in gesprek gaan met de omgeving over één of een aantal kerkgebouwen in de omgeving. De fusieparochie Maria Moeder der Barmhartigheid heeft al eerste plannen uitgewerkt voor het kerkgebouw in Obbicht. Op deze avond wil het parochiebestuur deze plannen graag aan u voorleggen en uw reactie hierop vragen.

Toelichten plannen kerkbestuur

Het kerkbestuur van de parochie Maria Moeder der Barmhartigheid heeft in 2016 in nauw overleg met de parochianen een beleidsplan voor de toekomst opgesteld. Het uitgangspunt van dit plan is dat de vijf parochiekerken (Born, Buchten, Obbicht, Grevenbicht en Holtum) uitnodigende ontmoetingsplaatsen zijn, waarbij het vieren van de liturgie centraal staat. Het is de intentie van de parochie om zich maximaal in te spannen om alle vijf de kerkgebouwen en begraafplaatsen zowel nu als in de toekomst open te houden. Dit vormt de randvoorwaarde waarmee de parochie aan de slag is gegaan. De parochie neemt ook deel aan de kerkenvisie die door de gemeente wordt opgesteld in samenwerking met de RO groep. In het kader van de kerkenvisie houden we vanavond dit omgevingsdialoog.

Vanwege jaarlijks toenemende financiële tekorten voelt de parochie zich genoodzaakt om te kijken naar het verduurzamen van de kerkgebouwen en waar mogelijk het faciliteren van multifunctioneel en gedeeld gebruik van de gebouwen. Het doel van de omgevingsdialoog is om draagvlak te creëren voor deze plannen.

De parochie heeft de wens om het gebruik van de Willibrorduskerk uit te breiden. Op dit moment wordt het gebouw al gebruikt voor andere activiteiten, zoals muziekuitvoeringen, tentoonstellingen en schoolmusicals. De parochie ziet mogelijkheden om een 'schouwburgmodel' verder te ontwikkelen voor het kerkgebouw. De vraag die de parochie stelt is: *"Wie ziet mogelijkheden voor gebruik van de kerk in Obbicht? En wie heeft behoefte aan een geschikte locatie?"*

Dialogoog over plannen Willibrorduskerk, Obbicht

- Er is consensus onder de aanwezigen dat de Willibrorduskerk in Obbicht behouden moet blijven als kerkgebouw, met religie als hoofdfunctie. Om dit te realiseren, moet het gebouw meer gebruikt worden dan alleen voor religieuze vieringen. Op dit moment wordt de kerk namelijk slechts eens in de 14 dagen gebruikt voor vieringen, wat niet voldoende is om de toekomstige zekerheid te waarborgen. De parochie benadrukt dat er binnen bepaalde kaders veel mogelijk is in het kerkgebouw, zolang het bijdraagt aan de leefbaarheid van het dorp. In scenario's van nevengebruik zal de parochie eigenaar blijven van het kerkgebouw.
- Het idee om appartementen in het kerkgebouw te realiseren wordt ook genoemd, maar de parochie geeft aan dat dit niet past binnen de beleidsvisie om alle kerkgebouwen open te houden. Het doel is juist om de kerk open te houden door aanvullend nevengebruik, waarbij het gebouw een belangrijke plek inneemt voor ontmoeting en samenkomen.
- Er wordt geopperd het kerkgebouw te gebruiken als herdenkingsgebouw t.b.v. niet-religieuze herdenkingen die tegenwoordig meer en meer hun beslag vinden. Daarmee zou de basissetting wat betreft inrichting in stand kunnen blijven ten behoeve van liturgie en bijvoorbeeld concert-uitvoeringen.
- Diverse harmonieën maken momenteel al gebruik van de Willibrorduskerk als locatie voor concerten en repetities. De akoestiek in het gebouw is goed en alle harmonieën willen het gebruik van het kerkgebouw voortzetten of zelfs uitbreiden. Om aan hun wensen te voldoen, zijn er enkele kleine aanpassingen nodig, zoals extra toiletten. Bovendien is er een sterke behoefte vanuit de muziekverenigingen om horecavoorzieningen in of naast het gebouw te hebben.
- In de context van Obbicht en omgeving wordt het kerkgebouw gezien als een geschikte locatie voor grote evenementen. Er is geen ander gebouw in de directe omgeving waar verenigingen terecht kunnen voor dergelijke evenementen; ze zouden dan naar Sittard of verder moeten uitwijken. Het kerkgebouw kan dus voorzien in de behoefte van het dorp. Er wordt echter opgemerkt dat het uitbreiden van het kerkgebouw niet ten koste mag gaan van andere voorzieningen in het dorp, zoals het gemeenschapshuis 't Törpshoes en de harmoniezaal. De invloed op deze voorzieningen moet nader onderzocht worden. De impact op andere gemeenschapsgebouwen in de omgeving dient nader onderzocht te worden.
- Basisschool de Kingbeek ziet mogelijkheden om meer activiteiten in het kerkgebouw te organiseren. De ruimte leent zich goed voor het tentoonstellen van werken van de kinderen en er wordt gedacht aan het houden van schoolmusicals, kerstvieringen en de jaarafsluiting in de kerk. De kerk is op korte afstand bereikbaar en in de nieuwbouw van de Kingbeek is niet voldoende ruimte aanwezig zoals in het kerkgebouw.
- Er wordt ook gesuggereerd om andere activiteiten in het kerkgebouw te laten plaatsvinden. Het idee om bijvoorbeeld sportactiviteiten zoals Yoga, Zumba, Judo of Karate te onderzoeken, wordt genoemd.
- Het kerkbestuur bedankt iedereen voor hun waardevolle bijdragen en voelt zich gesteund in hun ideeën om het nevengebruik van het kerkgebouw te vergroten. Ze benadrukken dat het op dit moment vooral gaat om het verzamelen van ideeën en dat concrete plannen in een later stadium verder zullen worden uitgewerkt. Ook de zorgen over mogelijke concurrentie met andere voorzieningen in de omgeving moeten hierin worden meegenomen, zodat er een gedragen plan kan worden ontwikkeld voor Obbicht en omgeving.

Omgevingsdialoog Sint Catharinakerk te Buchten

Aanwezigen

~ 25-30 personen vanuit dorpsverenigingen, dorpsbewoners, vrijwilligers van de parochie en andere belangstellenden.

Agenda

1. Inleiding kerkenvisie
2. Toelichten visie kerkbestuur
3. Toelichten plannen Catharinakerk door Satijnplus
4. Dialoog over plannen Catharinakerk
5. Afsluiting

Inleiding kerkenvisie

Een kerkenvisie is een instrument voor het waarborgen van een duurzame toekomst voor religieus erfgoed in Nederland. Met bijna 7.100 kerkgebouwen is ons land rijk aan betekenisvolle en cultureel waardevolle locaties die het hart van lokale gemeenschappen vormen. Echter, de toekomstbestendigheid van kerken staat onder druk door factoren zoals teruglopend kerkbezoek en financiële uitdagingen. In de afgelopen jaren hebben ruim 1.700 kerkgebouwen al een andere bestemming gekregen. Het is cruciaal om tijdig na te denken over een volwaardige en toekomstbestendige invulling van de kerkgebouwen. Het ministerie van OCW ondersteunt dit streven en biedt een subsidie aan gemeenten voor het opstellen van een integrale kerkenvisie.

Gemeente Sittard-Geleen neemt de uitdaging van de kerkenvisie actief ter hand en faciliteert het proces. Met een sterk besef van de waarde van religieus erfgoed en het belang van een duurzame toekomst voor kerkgebouwen, heeft de gemeente het voortouw genomen om strategisch na te denken over de toekomst van deze monumentale locaties. De inhoud van de kerkenvisie komt vooral voort uit het overleg met de kerkgemeenschappen in de gemeente. Met een transparante en verbindende overlegstructuur, waarin kerkeigenaren, burgerorganisaties, ondernemers, erfgoedorganisaties en andere betrokken partijen worden betrokken, zorgt de gemeente voor een gedragen toekomstperspectief.

De omgevingsdialoog is het moment waarop we in gesprek gaan met de omgeving over één of een aantal kerkgebouwen in de omgeving. De fusieparochie Maria Moeder der Barmhartigheid heeft al eerste plannen uitgewerkt voor het kerkgebouw in Buchten. Op deze avond wil het parochiebestuur deze plannen graag aan u voorleggen en uw reactie hierop vragen.

Toelichten plannen kerkbestuur

Het kerkbestuur van de parochie Maria Moeder der Barmhartigheid heeft in 2016 in nauw overleg met de parochianen een beleidsplan voor de toekomst opgesteld. Het uitgangspunt van dit plan is dat de vijf parochiekerken (Born, Buchten, Obbicht, Grevenbicht en Holtum) uitnodigende ontmoetingsplaatsen zijn, waarbij het vieren van de liturgie centraal staat. Het is de intentie van de parochie om zich maximaal in te spannen om alle vijf de kerkgebouwen en begraafplaatsen zowel nu als in de toekomst open te houden. Dit vormt de randvoorwaarde waarmee de parochie aan de slag is gegaan. De parochie neemt ook deel aan de kerkenvisie die door de gemeente wordt opgesteld in samenwerking met RO groep. In het kader van de kerkenvisie houden we vanavond dit omgevingsdialoog.

Vanwege jaarlijks toenemende financiële tekorten voelt de parochie zich genoodzaakt om te kijken naar het verduurzamen van de kerkgebouwen en waar mogelijk het faciliteren van multifunctioneel en gedeeld gebruik van de gebouwen. Het doel van de omgevingsdialoog is om draagvlak te creëren voor deze plannen.

De parochie wil graag een deel van de (nog) niet-monumentale Sint Catharinakerk anders nevenbestemmen. De parochie heeft voor het uitwerken van de plannen gebruik gemaakt van een nevenbestemmingssubsidie van de Rijksoverheid. Satijn Plus heeft het onderzoek uitgevoerd.

Toelichten plannen Catharinakerk door Satijn Plus

Satijn Plus is met de uitgangspunten van de parochie aan de slag gegaan om de haalbaarheid van een gedeeltelijke nevenbestemming van het kerkgebouw, met behoud van de religieuze functie, te onderzoeken. Satijn Plus heeft vier opties voor het splitsen van het kerkgebouw onderzocht en de voor- en nadelen van de opties afgewogen. In overleg met de parochie is daarna toegewerkt aan twee combi-opties, waarin het combineren van optie 2+4 uiteindelijk als voorkeursoptie is gekozen door de parochie. Bij deze optie blijven de belangrijkste religieuze objecten en ruimten in het kerkgebouw toegankelijk en behouden. In deze optie zal een 'doos' in het gebouw worden geplaatst. Er blijven in deze optie nog circa 148 zitplaatsen voor het kerkgebouw over. In de nieuwe ruimte kan tussen de 360 m² op 2 verdiepingen of 540 m² op 3 verdiepingen aan commerciële of maatschappelijke ruimte worden gecreëerd.

De parochie ziet kansen om deze optie verder uit te werken en wil graag met de omgeving in dialoog gaan over de opties en mogelijke invullingen van de 'doos' in de kerk. De vraag die de parochie stelt is: *"Wie ziet mogelijkheden in de kerk in Buchten? En wie zoekt er nog onderdak?"*

Dialoog over plannen Catharinakerk, Buchten

- Aanwezigen vragen zich af waarom er niet wordt gekeken naar het geven van een volledig andere bestemming aan het hele kerkgebouw, zoals het creëren van woningen voor ouderen. De parochie wil op dit moment echter alleen onderzoeken of en hoe de kerkgebouwen toekomstbestendig kunnen worden gemaakt met behoud van een religieuze functie.
- Er wordt gesuggereerd dat de kinderopvangorganisatie in Buchten op zoek is naar nieuwe ruimte en dat het kerkgebouw mogelijk geschikt kan zijn. Het oude schoolgebouw dat ze momenteel gebruiken, moeten ze binnenkort verlaten.
- De functie van de nieuwe ruimte in de kerk moet aansluiten bij de demografie van Buchten, vooral gericht op vergrijzing en voorzieningen voor ouderen. Er is behoefte aan een dagbestedingsruimte voor ouderen, waarvoor deze ruimte geschikt zou kunnen zijn.
- Men denkt ook aan een servicepunt van een bank, vooral voor ouderen in Buchten.
- Er moet worden gezocht naar een "commerciële drager" voor de ruimte in het kerkgebouw. Kinderopvang, kantoorruimte of logistiek worden genoemd als mogelijke kansen. Aangezien er in de regio Buchten veel logistieke bedrijven zijn, kan er mogelijk een link mee worden gelegd om de ruimte een invulling te geven.
- Men wil graag dat het kerkgebouw ruimer en dagelijks toegankelijk wordt gemaakt met een aanvullende bestemming. Bij de plannen moet goed worden gekeken naar een functie die synergie heeft met de kerk en religieuze functie. Het moet niet een kwestie zijn van "of - of", maar van "en - en". Zo moet het nog steeds mogelijk zijn om een uitvaartdienst te houden zonder verstoring.
- Het behoud van de glas-in-loodramen in het kerkgebouw wordt als belangrijk beschouwd. Verder wordt er gevraagd wat er met het orgel moet gebeuren in de voorkeursoptie. Hoewel de plannen nog niet ver genoeg zijn uitgewerkt, zal het orgel naar voren moeten worden geplaatst.
- Aanwezigen geven aan dat er een grondig marktonderzoek moet worden uitgevoerd naar de vraag naar de invulling van een commerciële ruimte in het kerkgebouw.
- De parochie benadrukt dat er dringend onderhoud nodig is aan het dak van het kerkgebouw. Dit willen ze graag samen aanpakken met de renovatie voor de nevenbestemming in het gebouw. In een verder onderzoek moet ook worden gekeken naar mogelijke subsidies die hieraan kunnen bijdragen.

Bijlage 7a: Toelichting per kerkgebouw

De kerkenvisie hanteert een waardering op hoofdlijnen. De methodiek van Wesselink wordt gebruikt om zo objectief mogelijk waarden van een kerkgebouw te benoemen en inzicht te verschaffen in de waardering en de waardering van een kerkgebouw ten opzichte van andere kerkgebouwen. Deze waardering dient als vertrekpunt voor het uitwerken van de scenario's in hoofdstuk 7 en zorgt voor een categorisering van de kerkgebouwen. De informatie in deze paragraaf en de afweging in bijlage 7 is zorgvuldig tot stand gekomen door een bezoek aan de kerkgebouwen, aangereikte informatie van de kerkeigenaren en informatie uit openbare bronnen^{4,5,6}. De informatie staat in veel gevallen in het informatiefundament in bijlage 1 beschreven.

Wegens een gebrek aan beschikbare informatie, de beperkte participatie en het ontbreken van de mogelijkheid om de kerkgebouwen te bezoeken, worden de Molukse evangelische kerkgebouwen en moskeeën in deze bijlage niet nader uitgewerkt.

1. Basiliek O.L.V. van het heilige Hart, Sittard

Architectuur

De basiliek van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart is een neogotische driebeukige kruisbasiliek met een vijfzijdig gesloten koor voorzien van een omgang en straalkapellen, samen met een imposante toren met spits en hoekspitsjes. De kerk, gebouwd tussen 1875 en 1877 naar ontwerp van Joh. Kayser, werd oorspronkelijk opgericht door de Zusters Ursulinen (Dochters van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart). In 1883 werd de kerk verheven tot de status van een Basilica Minor^{4,5,6}. Het was de eerste kerk in Nederland die tot Basiliek is verheven.

Interieur

Het interieur van de basiliek is opvallend en rijk versierd, met hoge gewelven en galerijen die het licht dempen en een bijna mysterieuze sfeer creëren. Het altaar en het koor worden verlicht door de vensters van de toren en de basiliek herbergt prachtige glas-in-lood ramen. De spiritualiteit staat centraal in de basiliek, belichaamd door het genadebeeld van Onze-Lieve-Vrouw boven het altaar, dat Maria toont met open handen die Gods genade aan de mensen schenken. Dit genadebeeld is al eeuwenlang een bron van bezinning en spirituele zoektocht voor de bezoekers van de Sittardse basiliek.

Het interieur van de basiliek is overdekt met kruisribgewelven en is voorzien van galerijen boven de zijbeuken. Het is rijkelijk versierd met neogotische polychromie van R. Colen, decoraties van geglazuurde baksteen en talrijke tegeltjes. De gebrandschilderde ramen dateren uit de bouwtijd. In het interieur bevindt zich een gepolychromeerd Mariabeeld uit 1868, samen met een neogotische inventaris uit die tijd, waaronder een hoofdaltaar (circa 1875), banken en biechtstoelen van atelier J.W. Ramakers & Zn. (1880), zijaltaren en koorstoelen van atelier F. Stoltzenberg, een communiebank van atelier Dehin (1880) en een preekstoel (1882).

De beschrijvingen van architectuur, interieur, stedenbouw en cultuurhistorie in dit hoofdstuk zijn allen afkomstig uit de volgende openbare informatiebronnen:

⁴ Bron: Monumenten in Nederland - Limburg, Ronald Stenvert e.a. (2013)

⁵ Bron: Kerkgebouwen in Limburg (website), Stichting Databank Kerkgebouwen in Limburg (2023)

⁶ Bron: Redengevende omschrijving Rijksmonumenten, Rijkdienst voor Monumentenzorg (2023)

De basiliek bevat verschillende heilige elementen uit het buitenland. Op 2 juni 1875 werd de eerste steen gelegd, afkomstig uit de catacomben van Callistus te Rome en geschonken door Paus Pius IX. Ook zijn er twee wijwatervaatjes aanwezig, vervaardigd uit stenen uit de Heilig Grafkerk van Jeruzalem en de Geboortekerk in Bethlehem.

Stedenbouw

De basiliek O.L. Vrouwe van het H. Hart is harmonieus geïntegreerd in de stedenbouwkundige context van Sittard. Het vormt een samenhangend geheel met het aangrenzende klooster en het tegenovergelegen Mariapark. De imposante toren van de basiliek fungeert als een opvallend herkenningspunt in de stad, dat vanuit verschillende richtingen zichtbaar is en de skyline van Sittard mede bepaalt. De ligging en relatie met deze aangrenzende elementen versterken de betekenis en uitstraling van zowel de basiliek als de bredere omgeving, waardoor het geheel een bijzondere en waardevolle plek inneemt in de stedenbouwkundige geschiedenis van Sittard.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De cultuurhistorie en kerkhistorie van de basiliek O.L. Vrouwe van het H. Hart zijn rijk en betekenisvol. Deze basiliek, gebouwd in neogotische stijl tussen 1875 en 1877, weerspiegelt eeuwen van spirituele en architectonische ontwikkeling. De basiliek heeft zich ontwikkeld tot een belangrijk pelgrimsoord, waar jaarlijks duizenden bezoekers naartoe komen om bezinning en spiritualiteit te ervaren. Het is een levendige ontmoetingsplek voor gelovigen.

Opmerkelijk is de integratie van heilige elementen uit het buitenland, zoals de eerste steen afkomstig uit de catacomben van Callistus te Rome, geschonken door Paus Pius IX. De twee wijwatervaatjes, vervaardigd uit stenen uit de Heilig Grafkerk van Jeruzalem en uit de Geboortekerk in Bethlehem, verrijken het spirituele karakter van de basiliek.

De verering van O.L. Vrouw van het H. Hart ontstond in 1866 in het ursulinenklooster, na een genezingswonder. De devotie werd gestimuleerd door de ursulinen en de kerkelijke autoriteiten. De broederschap van O.L. Vrouw van het H. Hart, opgericht in 1867, groeide uit tot 12 miljoen leden en leidde tot de bouw van een bedevaartkerk (1875-1877). Hoogtijdagen waren 1873-1914, gevolgd door een stabielere periode tot de jaren zestig. Na het vertrek van de ursulinen in 1977 namen de dochters van O.L. Vrouw van het H. Hart de bedevaart over, met pelgrims uit Nederland, België, Duitsland en Frankrijk.

De basiliek vormt een onmiskenbaar onderdeel van het stadssilhouet van Sittard en heeft een grote waarde voor zowel de lokale gemeenschap als voor bezoekers van verder weg. Het is een bron van inspiratie, rust en bezinning, waar eeuwenoude tradities samenkomen met hedendaagse spiritualiteit. De basiliek O.L.V. van het H. Hart staat symbool voor de rijke geschiedenis en diepgaande betekenis die religieuze en culturele erfgoedplaatsen kunnen bieden.

Figuur 0.1 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, rijk interieur kerkgebouw, zicht op het orgel, pilaar met tegelwerk met namen en een van de glas-in-loodramen (alle foto's van kerkfotografie Nederland).

2. Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk, Sittard

Architectuur

De Sint Petruskerk in Sittard is een driebeukige kruisbasiliek met een vijfzijdig gesloten koor, zijkoren en een imposante westtoren. Hoewel weinig bekend is over de oorspronkelijke kerk die mogelijk teruggaat tot de vroege middeleeuwen, werd de huidige gotische kerk in fasen gebouwd en uitgebreid. Het oudste deel, het met baksteen beklede schip, dateert uit de 14e eeuw. In het eerste kwart van de 15e eeuw werden delen van het transept en de eerste twee koortraveeën met het zuidelijke zijkoor toegevoegd. Rond 1500 werd het mergelstenen koor verlengd en kreeg het zijn huidige koorsluiting, terwijl ook delen van het transept en de zijkoren werden vernieuwd. In de 16e eeuw werd de O.L. - Vrouwekapel met het St.-Janstorentje en de sacristie met bovenruimte aan de noordzijde van het koor gebouwd. Na branden in 1677 en 1857 werd de kerk hersteld en gerestaureerd onder leiding van architect P.J.H. Cuypers. In 1875 kwam de doopkapel aan de noordzijde van de toren tot stand en in 1956-'57 werd de kerk opnieuw gerestaureerd en voorzien van een nieuwe sacristie aan de noordzijde van het koor. Luchtbogen werden toegevoegd aan het schip tijdens de restauratie in 1859-'61. De architectonische ontwikkeling van de Sint Petruskerk toont een samensmelting van gotische en latere bouwstijlen, gekenmerkt door uitbreidingen en renovaties die de rijke geschiedenis van de kerk weerspiegelen.

De toren van de Sint Petruskerk heeft vier geledingen, een omloop met hoekspitsen en een achzijdige lantaarn met een spits. Deze toren, opgetrokken in baksteen met mergelstenen banden, werd waarschijnlijk kort na 1500 voltooid. In 1686-'87 werd de torenspits vernieuwd naar een ontwerp van Adam Wynants. Er waren herstelwerkzaamheden in 1828 (onder leiding van N. Dukers) en in 1834 (voor het bovenste gedeelte). Na een brand die de torenspits in 1857 verwoestte, werd bij de restauratie in 1859-'61, onder leiding van P.J.H. Cuypers, een neogotische achzijdige klokkenverdieping met omgang en hoektorentjes toegevoegd, evenals een neogotische westingang. De torenspits werd uiteindelijk in 1874-'75 geplaatst. Tijdens restauraties in 1956-'57 en 1985 werden zes luidklokken uit 1949 en een carillon uit 1988 van de firma Eijsbouts in de toren geïnstalleerd. De toren vertegenwoordigt een evolutie van architectonische stijlen en is een karakteristiek kenmerk van de Sint Petruskerk.

Interieur

De Petruskerk heeft een waardevol interieur met een rijke historie. Het interieur wordt overdekt door kruisribgewelven die rusten op spitsboogarcaden met ronde zuilen voorzien van Maaskapitelen en kolonnetten, daterend uit de late 14e eeuw. De kruising van de kerk heeft een stergewelf. Binnenin zijn er opmerkelijke elementen zoals een gepolychromeerd houten Christus-corpus uit de 14e eeuw, een altaartombe uit ongeveer 1400 en een laatgotisch triomfkruis uit circa 1500, mogelijk afkomstig uit het atelier van de Meester van Elsloo. Het gotische koorbanken uit circa 1425, met gesneden misericordes en neogotische omlijsting, heeft bijzondere details. Dit zijn de oudste koorbanken in Nederland. Enkele misericordes zijn in 1959-'60 vervaardigd door F.M. Timmermans. Delen van het oksaal uit 1729 zijn bewaard gebleven in de vorm van de communiebank en de balustrade van de orgeltribune. Andere opmerkelijke elementen zijn onder meer een preekstoel uit 1774, twee biechtstoelen in Lodewijk XV-stijl, een barok zijaltaar uit 1776, een Maria-altaar uit 1879 vervaardigd door A. Martin, een neogotisch altaar retabel uit 1893 van J.W. Ramakers naar een ontwerp van Joh. Kayser en kruiswegstaties uit 1898 van het atelier Kastelijn & Kühnen. Het interieur omvat ook een marmeren epitaaf voor Eva van Boetberg († 1602) en diverse oude grafstenen uit de 16e tot 18e eeuw.

Het oorspronkelijke orgel verscheen in 1729 tussen koor en schip, verhuisde in 1857 naar het westen van de kerk. In 1929 werd het vervangen door een nieuw orgel van Gebr. Vermeulen, dat in 1984 werd gerestaureerd door Verschueren Orgelbouw.

Stedenbouw

De Sint Petruskerk, ook wel de Grote Kerk van Sittard genoemd, is met haar imposante 83 meter hoge toren de hoogste kerktoren in Limburg. Deze kerk vormt het iconische middelpunt van Sittard en fungeert als een herkenbaar oriëntatiepunt vanuit elke richting. Samen met de basiliek Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart draagt de Sint-Petruskerk bij aan de kenmerkende skyline van Sittard. Naast haar opvallende hoogte onderscheidt de kerk zich ook door haar historische rol, wat haar een bijzondere positie geeft binnen de stedenbouwkundige context van de binnenstad.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Petruskerk, met mogelijk een voorganger uit de vroege middeleeuwen en kapittelkerkstatus vanaf 1299 tot 1802, heeft een rijke kerk- en cultuurhistorie. Als een waardevolle architecturale en historische schat vormt de Sint Petruskerk het centrale en herkenbare punt van Sittard. De cultuurhistorie van de Sint Petruskerk is nauw verweven met de lokale gemeenschap en haar tradities.

In Sittard kreeg Bernardus van Clairvaux vanaf 1818 speciale verering als beschermheilige tegen lamheid, jicht, hartaandoeningen en andere ziekten. De Parochiekerk van St. Petrus' Stoel in Antiochië fungeerde als plaats van verering, waar na missen de relik van Bernardus van Clairvaux werd vereerd en gezegend water verkrijgbaar was. Deze devotie bereikte haar hoogtepunt in het midden van de 19^e eeuw en vervaagde geleidelijk aan in de periode na het midden van de 20^e eeuw.

Ook werd in Sittard de devotie tot O.L. Vrouw Behoudenis der Kranken gekoesterd. Aanvankelijk vereerd in de kapel van het dominicanessenklooster Sint Agnetenberg, vond de verering na de opheffing van het klooster in 1804 haar weg naar de Parochiekerk van St. Petrus' Stoel in Antiochië in de binnenstad. Volgens een legende zou het beeldje van O.L. Vrouw Behoudenis der Kranken na de beeldenstorm drijvend op water in Brugge zijn gevonden.

Figuur 0.2 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw, zicht op het altaar, de biechtstoel en interieur met zicht op het orgel (alle foto's van kerkfotografie Nederland).

3. Sint Michielskerk, Sittard

Architectuur

De Sint Michielskerk is een eenbeukige kerk in Zuid-Nederlandse barokstijl. De kerk is voorzien van een driezijdig gesloten koor, een dakruiter en een opvallend gedetailleerde façade met voluten en fronton. De gevel is versierd met een imposant mergelstenen reliëf van St. Dominicus die een rozenkrans ontvangt van Maria. Drie pilasterstellingen sieren de gevel in oplopende volgorde van Dorische, Ionische en Korintische zuilen. De bouw van deze kerk vond plaats tussen 1659 en 1668 op de plek van de voormalige gasthuiskapel, mogelijk naar ontwerp van pater Hiëronymus Mauritius uit Brussel. Aan de koorsluiting werd in de late 17^e eeuw een sacristie toegevoegd, met daarboven een bibliotheek. In de pastorie staat een in 1649 gegoten klok door Franciscus van Trier. Vandaag de dag dient de kerk als parochiekerk en blijft het een indrukwekkend voorbeeld van Zuid-Nederlandse barokarchitectuur.

Interieur

Het interieur van de R.K. St.-Michielskerk heeft gestukadoorde kruisribgewelven als bekleding. De inventaris omvat een preekstoel uit 1685, een rijkelijk gesneden lambrisering met biechtstoelen uit de tweede helft van de 17^e eeuw, een imposant barokaltaar uit het begin van de 18^e eeuw en een gepolychromeerd beeld van het Heilig Hart van Jezus uit 1875, vervaardigd door atelier W. Houtermans. De orgelkast uit 1781, ontworpen door Ludwig König, huisvest een orgel gebouwd door de firma Klais rond 1920. De gebrandschilderde ramen zijn afkomstig van atelier Nicolas en dateren uit 1893-'94.

Stedenbouw

De Sint Michielskerk heeft een prominente stedenbouwkundige positie. Gelegen in het hart van de stad op de markt, vervult de kerk een belangrijke centrumfunctie. De ligging midden in het stadscentrum maakt het een toegankelijk en herkenbaar oriëntatiepunt voor zowel lokale bewoners als bezoekers. De kerk trekt een grote inloop aan, vooral voor het opsteken van kaarsen en speelt zo een cruciale rol in het spirituele en sociale leven van de gemeenschap. Daarnaast fungeert de kerk als het stralende middelpunt bij vieringen zoals de Sint Rosa en draagt zo bij aan de levendige culturele en religieuze beleving van de stad.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Michielskerk is doordrenkt van een diepgaande cultuurhistorische en kerkhistorische waarde die teruggaat tot haar Zuid-Nederlandse Barokke oorsprong in de 17^e eeuw. Deze architecturale schat heeft niet alleen haar eigen verhaal te vertellen, maar ook een onschatbare betekenis binnen het culturele erfgoed van Sittard.

Een bijzonder hoogtepunt van deze rijke historie is de verering van Rosa van Lima, die een krachtige impuls gaf aan bedevaarten naar Sittard. De zaligverklaring van Rosa van Lima in 1668 betekende de geboorte van een langdurige traditie van verering en toewijding. Als stadspatrones en beschermheilige tegen besmettelijke ziekten, jicht, roos en astma heeft Rosa van Lima haar stempel gedrukt op de geloofsgemeenschap en haar invloed strekt zich uit over de hele regio.

De jaarlijkse Rosaprocessie naar de Sint Rosakapel op de Kollenberg is niet alleen een spiritueel evenement, maar ook een visuele en emotionele verbinding met het verleden. Deze processie, die

voortkomt uit een eeuwenoude traditie, versterkt de band tussen gelovigen en hun geschiedenis en verankert de betekenis van de Sint Michielskerk diep in het weefsel van de gemeenschap.

Figuur 0.3 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op het altaar, interieur kerkgebouw met zicht op het orgel en historisch beeld van de Sint Rosaverering bij de Sint Rosakapel (alle foto's van kerkfotografie Nederland).

4. Heiligen Marcellinus & Petruskerk, Oud-Geleen

Architectuur

De Heiligen Marcellinus en Petruskerk is een driebeukige kruisbasiliek met een driezijdig gesloten koor en een toren van drie geledingen met een spits. De toren, hoofdzakelijk opgebouwd uit mergel, stamt uit 1504. De architect achter de kerk is C. Weber. In 1956-'57 werd de kerk uitgebreid met een dwarsschip en een doopkapel.

Interieur

Het interieur van de Heiligen Marcellinus en Petruskerk heeft gestukadoorde houten kruisribgewelven als plafondbedekking. Opmerkelijke interieurkenmerken omvatten een hardstenen doopvont uit 1622, geschonken door Arnold IV Huyn († 1624). Naast de kerk staat vermoedelijk een neogotische kapel uit 1874 met een calvariegroep, gebouwd voor voormalig burgemeester J.M.H. Smeets. Het H. Hartbeeld is vervaardigd door het atelier Ramakers in 1930. Het kerkelijk archief vermeldt een orgel rond 1615 en een eiken orgelkast in 1636. In 1882 bouwde Pereboom & Leijser een nieuw orgel, dat in 1962 werd vervangen door het huidige tweemanuaals orgel van Verschuieren Orgelbouw.

Stedenbouw

De Heiligen Marcellinus en Petruskerk is onlosmakelijk verbonden met het historische centrum van Oud-Geleen en fungeert als een belangrijk architecturaal element. Het is de oudste kerk van Geleen, wat de historische betekenis benadrukt. De kapel en het Heilig Hartbeeld, samen met het groene gebied voor de kerk, dragen bij aan de sfeer en uitstraling van het geheel. Dit ensemble vormt een centraal en karakteristiek onderdeel van de stedenbouwkundige context van Oud-Geleen.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Heiligen Marcellinus en Petruskerk heeft een rijke cultuurhistorie, aangezien het de oudste kerk van Geleen is. Hoewel de oorspronkelijke kerk naar verluidt in de 9^e eeuw werd gebouwd, dateert het huidige kerkgebouw uit 1862, met de toren die nog uit 1504 stamt. De eerste vermelding van een pastoor dateert van 1 april 1201. Gedurende een periode van mei 1634 tot eind december 1638 werd de kerk gezamenlijk gebruikt door zowel de katholieke parochie als de Hervormde Gemeente.

De kerk heeft historische banden met de verering van twee heiligen. In 1809 werd de verering van Antonius van Padua geïntroduceerd door een franciscaanse pastoor uit Geleen, wat leidde tot bedevaarten en gebedsverhoringen gedurende de 19^e eeuw. De kerk kreeg de status van genadeoord. De devotie aan H. Eligius (Eloy) in Geleen dateert minstens uit 1485, toen een altaar aan hem werd gewijd. Bedevaartgangers kwamen voor genezing en zegening van paarden, gereedschap en

ambachtslieden. Tegen het einde van de 19e eeuw verminderde de bedevaartpraktijk en verdween de Eligiusverering volledig in 1963.

Figuur 0.4 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur met zicht op altaar, kruis en glas-in-loodramen en interieur met zicht op het orgel (alle foto's van kerkfotografie Nederland).

5. Gruizenkerkje, Sittard

Architectuur

De Gruizenkerk is een recht gesloten zaalkerk met een ongelede toren, voorzien van een koepelvormig dak en een lantaarn. De kerk werd gebouwd in 1680-'81 onder leiding van J. Lemmens als vervanging van een schuilkerk uit 1636 die in 1677 was afgebrand. De toren werd in 1684 toegevoegd en vervolgens in 1860 verhoogd.

Interieur

Het interieur van de Gruizenkerk heeft een ingang in de noordgevel sinds ongeveer 1815, met een hardstenen omlijsting uit 1840. De kerk onderging restauratiewerkzaamheden in de periode 1976-'78 en wordt gekenmerkt door een stucplafond uit 1840. Enkele opvallende elementen in het interieur zijn een preekstoel vervaardigd door J. Beugels in 1817 en twee herenbanken in late Lodewijk XVI-stijl uit het begin van de 19e eeuw.

Stedenbouw

De Gruizenkerk heeft een prominente ligging in het historische centrum, waardoor het een integraal onderdeel vormt van de stedenbouwkundige context. De kerk zelf is klein en compact van formaat, wat goed past bij de omliggende bebouwing. De omgeving van de kerk wordt gekenmerkt door een ensemble van vakwerkhuisen, waardoor de Gruizenkerk deel uitmaakt van een sfeervol historisch geheel.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Gruizenkerk werd gebouwd in 1680-'81 om een in 1677 afgebrande schuilkerk uit 1636 te vervangen. De toren dateert uit 1684 en werd in 1860 verhoogd. De ingang verhuisde in 1815 naar de noordgevel en kreeg in 1840 een hardstenen omlijsting. In 1976-'78 vond een restauratie plaats. Sinds 2013 is de kerk een multicultureel centrum, met maximaal vier kerkdiensten per jaar, maar momenteel functioneert het voornamelijk als restaurant.

Figuur 0.5 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur van het kerkgebouw (als restaurant) en de vakwerkhuisen gelegen achter en aan het kerkgebouw (deze zijn ook eigendom van de protestantse gemeente).

6. Sint Martinuskerk, Holtum

Architectuur

De kerktoeren, daterend uit 1418 en gebouwd in mergelsteen, was oorspronkelijk onderdeel van een romaanse kerk. In 1887-1888 werd de oude kerk vervangen door de huidige neoromaanse bakstenen kerk, waarbij de toren werd verhoogd en voorzien van een spits. De kerk heeft een driebeukige basilicale structuur met een rond gesloten koor. De oorspronkelijke eenbeukige kerk met halfronde apsis, ontworpen door Johannes Kayser, werd in 1936 uitgebreid tot een basiliekvormig gebouw door architect J.E. Schoenmaekers. De toren herbergt een klok uit 1646, gegoten door Frans en Jacob van Trier.

Interieur

Binnenin de Sint Martinuskerk zijn enkele opmerkelijke elementen te vinden. De apsis is omringd door schilderijen die in 1901 zijn gemaakt door kunstenaars Vossen en Verkooijen. De inventaris van de kerk omvat onder andere een houten Annatrits uit de late 15^e eeuw, een zeszijdige houten preekstoel die rust op een zandstenen voet en dateert uit 1888 en een hoofdaltaar met vleugels, ontworpen door Joh. Kayser en eveneens gemaakt in 1888. Een ander opvallend element is de geelkoperen communiebank, oorspronkelijk vervaardigd door de Gebr. Dehin in 1896 en later uitgebreid in 1937. Binnen de kerk zijn ook enkele hardstenen grafzerken te vinden, waaronder die van Anna Vos (overleden in 1571) en Margaretha Vos van Holtum (overleden in 1579), evenals een grafzerk uit 1643 met het alliantiewapen van Bentinck-Weix. Deze elementen dragen bij aan de historische en artistieke waarde van het interieur van de kerk.

Stedenbouw

De Sint Martinuskerk staat in het hart van de dorpskern en wordt omgeven door een bakstenenmuur. Binnen deze omsluiting bevindt zich een kerkhof, omgeven door groen. De kerktoeren fungeert als een herkenningspunt in de omgeving, waardoor de kerk een centrale en prominente positie inneemt binnen het dorp.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Martinuskerk heeft een rijke cultuurhistorie die teruggaat tot 1418, toen de oorspronkelijke mergelstenen toren werd gebouwd als onderdeel van een romaanse kerk. In 1887-1888 werd de romaanse kerk afgebroken en vervangen door de huidige neoromaanse kerk. De kerk herbergt waardevolle elementen zoals een klok uit 1646, beeldhouwwerk en schilderijen uit 1901 die het interieur verrijken. De rijke geschiedenis en de bijzondere architectuur maken de Sint Martinuskerk van cultuurhistorische betekenis.

Figuur 0.6 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw en een deel van het kerkhof met zicht op de achterzijde van het kerkgebouw.

7. Sint Martinuskerk, Born

Architectuur

De Sint Martinuskerk is een neogotische driebeukige basiliek met een vierledige toren voorzien van een sierlijke naaldspits. Architect C.J.H. Franssen ontwierp deze kerk. Plafond met kruisribgewelven in gele en rode baksteen met langs de randen van de gewelven schilderijen; kerkvloer met natuursteen tegels; de kruisribben rusten op vierkante bakstenen kolommen met kapitelen en consoles. De toren herbergt klokken die dateren uit 1449 en 1748. In 1959 werd het koor vervangen door een ruimere oostelijke sectie in neogotische stijl, ontworpen door J. Franssen. In de absis zijn drie hoge spitsboogvormige glas-in-lood ramen afkomstig uit de oude absis teruggeplaatst met taferelen uit het leven van Sint Martinus.

Interieur

Het interieur van de Sint Martinuskerk herbergt waardevolle items zoals een 14^e-eeuws wijwatervat, een beeld van Sint Barbara eveneens uit de 16^e eeuw en een 18^e-eeuws kruisbeeld. Bovendien prijkt hier het Vermeulen-orgel uit 1950, geplaatst op de oorspronkelijke orgeltribune die dateert uit 1906.

Stedenbouw

De Sint Martinuskerk bevindt zich in het hart van Born, waarbij de linkerzijde grenst aan de straat, de voorkant uitkijkt op een klein pleintje en de rechter- en achterzijde worden omringd door een plantsoen. De kerk speelt een prominente rol in het centrum van Born en fungeert als een baken en herkenningspunt in de wijde omgeving.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De kerk is van algemeen belang op grond van de architectuurhistorische zeldzaamheid en architectonische gaafheid van ex- en interieur. De Sint Martinuskerk in Born heeft aanzienlijke cultuurhistorische waarde, aangezien ze een unieke representatie biedt van zowel geestelijke als architectonische ontwikkelingen in de katholieke kerkenbouw in het begin van de 20^e eeuw. De kerk is van betekenis binnen het oeuvre van de architecten Caspar en Joseph Franssen en valt op door haar esthetische kwaliteiten, materiaalgebruik en interieur. Als onderdeel van het dorpsbeeld van Born draagt de kerk bij aan de algehele uitstraling van de gemeenschap.

Figuur 0.7 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur met zicht op het altaar en enkele van de glas-in-loodramen.

8. Sint Catharinakerk, Grevenbicht

Architectuur

De Sint Catharinakerk in Grevenbicht is een basilicale kruiskerk met een half rond gesloten koor. De kerk wordt gekenmerkt door een ongelede toren met een ingesnoerde naaldspits en een lantaarnbekroning. Het ontwerp van de kerk is afkomstig van de architecten J.Th.J. Cuypers en J. Stuyt. De Catharinaklok (1496) gegoten door meester Johannes van Alfter, hing eerst in de voormalige kerk in Papenhoven. De hoofdingang van de kerk is voorzien van een zadeldakvormige luifel die rust op schoren, wat een kenmerkende architecturale uitstraling aan de kerk geeft.

Interieur

Het interieur van de Sint Catharinakerk in Grevenbicht herbergt o.a. biechtstoelen, houten banken en waardevolle houten beelden, afkomstig uit de oude Jezuïetenkerk in Roermond daterend uit de 15e tot de 18e eeuw. Dit betreft onder andere Sint Gertrudis en Sint Paulus uit ongeveer 1500 en een Calvariegroep. Een Christoffelbeeld uit begin 16e eeuw wordt toegeschreven aan het atelier van Jan van Steffensweert. Daarnaast bevat de kerk een monumentaal orgel, gebouwd door M. van Dinter uit Maaseik rond 1850. De kerk herbergt ook een hoofdaltaar en kruiswegstaties, vervaardigd in de Cuypers ateliers van in de jaren 1910-'20, die het interieur verrijken met hun artistieke waarde.

Stedenbouw

De Sint Catharinakerk in Grevenbicht neemt een centrale en prominente positie in het dorpsgezicht in. Gelegen op een centrale locatie in het dorp, fungeert de kerk als een herkenningspunt en een belangrijk baken in de omgeving. De omvang van de kerk, met zijn toren, draagt bij aan zijn prominente aanwezigheid in het dorp.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Catharinakerk in Grevenbicht heeft een cultuurhistorische waarde als representatief voorbeeld van de ontwikkeling in de architectuur van rooms-katholieke kerken in het begin van de twintigste eeuw. De kerk is van belang binnen de geschiedenis van de architectuur, mede vanwege de betrokkenheid van architecten Jos. Cuypers en Jan Stuyt. Het ontwerp van de kerk, de esthetische kwaliteit, het materiaalgebruik en de staat van het interieur dragen bij aan de architectuurhistorische waarde. De kerk is van algemeen belang op grond van de architectuurhistorische en typologische zeldzaamheid.

Figuur 0.8 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur van het kerkgebouw met zicht op het altaar en de zadeldakvormige luifel bij de entree van het kerkgebouw.

9. Nieuwe Sint Salviuskerk, Limbricht

Architectuur

De nieuwe Sint Salviuskerk is een voorbeeld van neoromaanse architectuur uit het begin van de 20^e eeuw (1922). Het ontwerp, door J.Th.J. Cuypers en P. Cuypers, weerspiegelt de kenmerkende elementen van deze bouwstijl. De basilicale opzet met zijn ongelede toren met tentdak en het vijfzijdig gesloten koor zijn typische neoromaanse kenmerken.

Een interessant aspect van deze kerk is het gebruik van regionale bouwmaterialen, zoals de Nievelstener Zandsteen, voor de gevels. Het gebruik van streekgebonden bouwmaterialen is een belangrijke factor in de architectuurhistorische en typologische zeldzaamheidswaarde van de Salviuskerk. Dit maakt de kerk niet alleen een plek van religieus belang, maar ook een cultureel erfgoed dat de architecturale geschiedenis van de streek weerspiegelt.

Interieur

Het interieur herbergt enkele bijzondere stukken, waaronder een houten Sint Barbarabeeld uit de 16^e eeuw, een laatgotisch drieluik met een gepolychromeerde Piëta en een beeld van Maria met Kind uit de 17^e eeuw. De gebrandschilderde ramen zijn vervaardigd door atelier Nicolas. Verder bevat de kerk een zijaltaar van atelier Cuypers en kruiswegstaties geschilderd door A. & P. Windhausen.

Stedenbouw

De stedenbouw rondom de Sint Salviuskerk in Limbricht is doordacht en vormt een harmonieus geheel. De kerk staat centraal op een ruim plein en wordt verrijkt door de pastorie, die in dezelfde neoromaanse bouwstijl is opgetrokken als de kerk, waardoor er een samenhangend architecturaal ensemble ontstaat. Dit ensemble dient als het herkenningspunt van Limbricht.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De nieuwe Sint Salviuskerk in Limbricht heeft een diepgaande cultuurhistorische betekenis en een opmerkelijke uiting van zowel geestelijke als typologische ontwikkelingen. De kerk is nauw verbonden met de groei en ontwikkeling van Limbricht en speelt een cruciale rol in het karakter van het dorp. Gebouwd ter overname van het gebruik van de oude Salviuskerk, die een zeer rijk verleden heeft dat teruggaat tot de 11e eeuw, getuigt de nieuwe kerk ook van historische continuïteit en culturele erfgoedwaarde. Met een goed bewaarde architectonische integriteit zowel binnen als buiten draagt de kerk bij aan de visuele authenticiteit van de dorpsomgeving. Bovendien bezit de Salviuskerk een regionale zeldzaamheidswaarde op het gebied van architectuurhistorie en typologie.

Figuur 0.9 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op altaar en interieur met zicht op het orgel.

10. Christus Koningkerk (incl. voormalig klooster en Andreaskapel), Sittard-Leijenbroek

Architectuur

De Christus Koningkerk, ontworpen door architect Joseph Wielders in 1928 in opdracht van de Missionarissen van het Heilige Hart in Sittard, combineert Neogotische en Expressionistische elementen in zijn architectuur. De kerk heeft een opvallende toren aan de zuidoostzijde en een verbindingsvleugel die het met de kloostervleugel uit 1910 verbindt. De kerk is gebouwd met gewapend beton en heeft gevels van rode en gele baksteen in kettingverband, met tufsteen voor venstertraceringen en dorpels. Het schip heeft spitsboogvormige glas-in-lood lichtbeukvensters aan zowel de oost- als westzijde, gescheiden door steunberen. De ronde absis aan de noordzijde heeft een reeks spitsboogvormige glas-in-loodvensters. Het geheel wordt gekenmerkt door zijn gedetailleerde ornamentiek en zorgvuldige materiaalgebruik en de toren met zijn opvallende toegang en koperen nokkruis domineert het aanzicht van de kerk.

Het voormalige klooster van de Priesters van het H. Hart, samen met de Christus Koningkerk en de Andreaskapel, vormt een architectonisch geheel met verschillende bouwstijlen die harmonieus samenkomen. Oudere neogotische gebouwdelen uit 1889 en de Andreaskapel vormen de basis, terwijl latere uitbreidingen zoals een schoolgebouw uit 1900 en de Christus Koningkerk uit 1928 de eenheid van het complex versterken. Samen tonen ze de historische evolutie van architectuur binnen de context van een belangrijke religieuze site.

Interieur

Het interieur van de Christus Koningkerk kenmerkt zich door een gewapend betonconstructie met gevels van rode en gele baksteen. Opvallend zijn de gebrandschilderde ramen van Bücher, gemaakt in 1928 door atelier G. Deppen, die scènes met betrekking tot Christus Koning afbeelden. Het kerkmeubilair is ontworpen door architect J. Wielders en vervaardigd door F.W. Ramakers & Zn. en draagt bij aan de esthetiek van de ruimte. In de gangen van het klooster bevinden zich roodzwarte tegelvloeren en eenvoudige gestileerde paneeldeuren. Het interieur omvatte oorspronkelijk een tweemanuaals orgel vervaardigd door Klais, dat later werd aangepast door Verschuieren Orgelbouw in 1958.

Stedenbouw

De Christus Koningkerk bevindt zich in een stedenbouwkundige context waarbij de ligging parallel aan de Leyenbroekerweg een opvallend kenmerk is. De kerk maakt deel uit van een eenduidig ensemble dat bestaat uit het voormalige kloostercomplex van de Priesters van het H. Hart en de Andreaskapel. Deze gebouwen delen niet alleen dezelfde ligging parallel aan de Leyenbroekerweg, maar ze zijn ook opvallend coherent in termen van architecturale stijl. De harmonie tussen de kerk, het klooster en de kapel wordt benadrukt door het gebruik van rode en gele baksteen in kettingverband, evenals de toepassing van neogotische en expressionistische architecturale elementen. Dit ensemble vormt niet alleen een belangrijk religieus en historisch centrum, maar ook een architecturaal herkenningspunt in de stedelijke omgeving.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Christus Koningkerk heeft een cultuurhistorische waarde. De kerk maakt integraal deel uit van het voormalige kloostercomplex van de Missionarissen van het H. Hart en heeft historische betekenis voor de ontwikkeling van het gebied rond Sittard. Het draagt bij aan het karakter van de stad en is van algemeen belang.

Figuur 0.10 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw met links kloosterkapel, midden voormalig klooster en rechts kerktoren, exterieur van het kerkgebouw, interieur van het kerkgebouw en interieur van de Andreaskapel

11. O.L.V. Tenhemelopnemingskerk, Einighausen

Architectuur

De O.L.V. Tenhemelopnemingskerk is opgebouwd als een driebeukige kruisbasiliek met een vijfzijdig gesloten apsis en aan de voorzijde prijken twee imposante torens van vier geledingen, bekroond met spitsen en frontalen. Het architecturale ontwerp combineert neoromaanse en neogotische elementen en werd gerealiseerd tussen 1905 en 1906, volgens het ontwerp van C.J.H. Franssen. Deze constructie diende als vervanging voor een eerdere kerk uit 1840. De kerk belichaamt een harmonieuze mix van historische stijlen en getuigt van vakmanschap en toewijding aan de katholieke geloofsbeleving. Een bijzonder detail is dat de Sint Gertrudiskerk in Maarheeze, gebouwd in 1909, een bijna identieke kopie van het kerkgebouw in Einighausen is.

Interieur

Het interieur van de kerk van O.L.V. Ten Hemelopneming is buitengewoon rijk gedecoreerd en kenmerkt zich door een veelkleurig materiaalgebruik. Het interieur herbergt een waardevolle 19e-eeuwse inventaris, waaronder diverse beelden, waarvan één afkomstig is van het atelier Cuypers en enkele anderen van Jos Thissen. Een opmerkelijk element is het orgel, vervaardigd door Pereboom & Leyser in 1888. Uit de tijd van de bouw van de kerk dateren de kruiswegstaties, geschilderd door A. en P. Windhausen en de communiebank en de bovenbouw van het hoofdaltaar, beide vervaardigd in het atelier Engelbert. Vijf van de gebrandschilderde ramen in de kerk zijn gemaakt door het atelier Nicolas & Zn. in 1906. Daarnaast zijn er gebrandschilderde ramen en kruiswegstaties die het interieur verrijken.

Stedenbouw

De O.L.V. Tenhemelopnemingskerk bevindt zich in een stedenbouwkundige context waarin de kerk fungeert als een centraal herkenningspunt. Achter de kerk ligt een begraafplaats, terwijl aan de zijkant van het kerkgebouw een waterbuffer is gelegen. De pastorie completeert het geheel. Deze stedenbouwkundige opzet creëert een evenwichtige omgeving met architecturale, historische en gemeenschapswaarde binnen de bredere stedelijke omgeving.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Johanneskerk heeft een cultuurhistorie die teruggaat tot de bouw in 1905 - 1906. De architectuur, ontworpen door Caspar Franssen, vertoont esthetische kwaliteiten en bijzonder materiaalgebruik, met een harmonie tussen exterieur en interieur. Zowel het ex- als interieur van de kerk zijn goed bewaard gebleven. De kerk heeft ook regionaal en typologisch zeldzaamheidswaarde, vooral vanwege de tweelingtorens. Het feit dat het ontwerp in Maarheeze als kopie is gebruikt, benadrukt het belang ervan. Over het geheel genomen vertegenwoordigt de kerk een waardevol cultureel erfgoed vanwege deze uiteenlopende kwaliteiten.

Figuur 0.11 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, rijke interieur van het kerkgebouw met zicht op priesterkoor en glas-in-loodramen achter het priesterkoor (middelste foto door kerkfotografie in Nederland).

12. Podiumkerk, Grevenbicht

Architectuur

Het Podiumkerkje, gebouwd in 1851 naar een ontwerp van de architecten Damen en de Wit uit Someren, vertoont een Traditionalistische bouwstijl met neogotische elementen. Opmerkelijk is de steen met de inscriptie 'Anno 1851' bij de ingang van de kerk. De pastorie, een herenhuis met neorenaissance-detaillering, is eveneens ontworpen door Franssen.

Interieur

Het interieur van het Podiumkerkje heeft een vrijwel intacte structuur. In de kerkruijnte is een origineel houten tongewelf aanwezig. Aan de voorzijde van de kerk, direct rechts achter de erfscheiding, zijn vier grafstenen te vinden van leden van de Hervormde Gemeente van Grevenbicht, waarvan één grafsteen voor een predikant van deze gemeente. In 1896 plaatsten Gebr. Franssen uit Roermond een orgel in deze kerk.

Stedenbouw

Het podiumkerkje bevindt zich aan de rand van het dorp Grevenbicht en heeft een teruggetrokken en verscholen ligging in een groene omgeving.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De kerk heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van de geestelijke ontwikkeling van de Nederlands Hervormde kerk in het voornamelijk katholieke Limburg. Architectuurhistorisch gezien is deze waarde te vinden in de cohesie tussen het exterieur en interieur. De kerk heeft ensemblewaarde vanwege haar locatie aan de rand van de bebouwing van Grevenbicht, wat bijdraagt aan het karakter van de plaats.

Figuur 0.12 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, kerkhof met zicht op achterzijde kerkgebouw interieur van multifunctionele ruimte in het kerkgebouw en het orgel.

13. Sint Catharinakerk, Buchten

Architectuur

De Sint Catharinakerk in Buchten bestaat uit een mergelstenen zaalkerk met een rond gesloten koor, voorzien van een crypte en een toren met drie geledingen en een ingesnoerde naaldspits. De toren zelf dateert mogelijk uit de 13^e eeuw en onderging in 1961-1962 een bekleding met mergelsteen. Binnenin de toren bevinden zich twee klokken die gegoten zijn door Gregorius van Trier, rond het jaar 1513. De huidige kerk werd gebouwd volgens het ontwerp van F.P.J. Peutz.

Interieur

Het interieur van de Sint Catharinakerk in Buchten herbergt verschillende waardevolle elementen. Zo zijn er twee koorbanken uit de 17^e eeuw die oorspronkelijk afkomstig zijn van de Munsterabdij in Roermond. Daarnaast maken het hoofdaltaar en twee zijaltaren, die dateren uit circa 1840, deel uit van de inventaris. Opmerkelijke stukken zijn onder andere de preekstoel, communiebank en oksaal, vervaardigd door J.F.H. Dieterich, evenals twee biechtstoelen en enkele kerkbanken die rond 1850 zijn gemaakt. In de kerk staat een orgel uit 1963 vervaardigd door de firma gebr. Vermeulen

Stedenbouw

De Sint Catharinakerk bevindt zich in het centrum van Buchten, omgeven door betekenisvolle gebouwen. Aan de noord- en oostzijde van de kerk strekt zich het kerkhof uit. Aan de overkant van de kerk bevinden zich het gemeenschapshuis en het voormalige patronaat, een 19^e-eeuws gebouw dat diverse functies heeft vervuld, waaronder die van lagere school en bibliotheek. In 1851 werd naast dit gebouw een missiekerk opgericht. Deze kerk en de omliggende gebouwen vormen een belangrijk onderdeel van het historische erfgoed van Buchten en dragen bij aan de karakteristieke uitstraling van dit gebied.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De huidige Sint Catharinakerk, ontworpen door architect F.P.J. Peutz, werd opgetrokken met behoud van de 13^e-eeuwse Romaanse toren. Bij de bouw van de voorgaande kerk in 1858 is de toren in baksteen verhoogd en voorzien van spietorentjes. Architect Peutz liet zich inspireren door de classicistische stijl van de vorige kerk. De cultuurhistorische betekenis van de Sint Catharinakerk ligt in haar rol als getuige van deze architecturale en geestelijke ontwikkelingen in de 20^e eeuw, evenals haar waarde als centraal religieus en historisch monument in Buchten.

Figuur 0.13 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw vanaf kerkhof, exterieur kerkhof vanaf entreezijde, interieur kerkgebouw met zicht op altaar en het orgel.

14. Heilige Hart van Jezuskerk, Sittard-Overhoven

Architectuur

De Heilig Hart van Jezuskerk is een driebeukige kruiskerk met een halfronde gesloten apsis en een kenmerkende, aan de zijkant geplaatste toren met spits. Het architectonische ontwerp, tot stand gekomen tussen 1929 en 1931 door J. Wielders, weerspiegelt een boeiende samensmelting van expressionistische elementen, wat resulteert in een unieke visuele uitstraling. De kerk is van belang binnen de regionale architectuurgeschiedenis vanwege de bouwstijl. De nauwe verbinding tussen het exterieur en interieur van de kerk draagt bij aan haar bijzondere waarde. Zowel het uiterlijk als het interieur van de kerk getuigen van een opmerkelijke mate van architectonische gaafheid.

Interieur

Het interieur van de kerk is opmerkelijk door het fraaie metselwerk en de karakteristieke architectonische elementen. Het hoge schip met spitsbooggewelven en de lage zijbeuken, gescheiden door spitsboogvormige scheibogen, creëren een ruimtelijk effect. De kerk is voorzien van eenvoudig glas-in-lood. Verdere bijzondere kenmerken zijn onder andere marmeren altaartafels met inscripties, triomfkruis, altaarbeelden, houten sculpturen en de kruiswegstaties van Martin Roestenburg uit 1951. In 1941 is een tweemanuaals orgel geplaatst in de kerk door Gebr. Vermeulen.

Stedenbouw

De stedenbouwkundige context rondom de kerk wordt gekenmerkt door een samenstelling van historische en architectonische elementen. Direct naast de kerk bevindt zich een Rijksmonumentaal Dominicanessenklooster, dat tevens een belangrijke rol speelt in de omgeving. Dit klooster wordt opgevolgd door het, ook monumentale, parochiële zalencentrum Oos Kaar. Deze opstelling creëert een harmonieus geheel met een hoogwaardig stedenbouwkundig karakter. De invloeden van het Expressionisme zijn duidelijk zichtbaar in de traditionele stijl van deze structuren, wat bijdraagt aan de esthetische en historische waarde van het omliggende gebied.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De kerk bezit een intrinsieke cultuurhistorische waarde doordat ze fungeert als een tastbare uitdrukking van de culturele, sociaaleconomische en geestelijke veranderingen die zich voltrokken in de Mijnstreek gedurende de vroege decennia van de twintigste eeuw.

Figuur 0.14 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op het altaar, interieur kerkgebouw met zicht op het orgel (foto's 2 en 3 van kerkfotografie Nederland).

15. Sint Augustinuskerk, Geleen-centrum

Architectuur

De Sint Augustinuskerk is een imposante driebeukige kruisbasiliek met een recht gesloten koor en zijkapellen, gekenmerkt door een dubbeltorenfront met zadeldaktoeren. De zijbeuken hebben meerdere zadeldaken met puntgevels, wat bijdraagt aan het traditionele ontwerp. Deze kerk is gebouwd volgens de ontwerpen van de architecten J.Th.J. & P. Cuypers en vertoont daardoor duidelijke traditionalistische kenmerken in zijn architectuur.

Interieur

Het interieur van de Sint Augustinuskerk wordt gekenmerkt door houten spitsbooggewelven, die een sfeervolle en traditionele uitstraling bieden. Het orgel, oorspronkelijk gebouwd door F.B. Loret Vermeersch in 1857, heeft een neogotisch front dat in 1904 is vervaardigd door de firma Maarschalkerweerd & Zn. Dit orgel is sinds 1967 in Geleen te vinden. Het orgel is vanwege zijn historische en artistieke waarde reeds beschermd als een rijksmonument. De kerk herbergt ook een reeks kruiswegstaties, gemaakt door A. en P. Windhausen in 1922 en glas-in-loodramen, ontworpen door de glazenier J. Postmes in 1935.

Stedenbouw

De Sint Augustinuskerk bevindt zich discreet verscholen in een woonwijk nabij het stadscentrum, waardoor het een harmonieus onderdeel vormt van de lokale omgeving. Het vormt een architecturaal ensemble met de pastorie en het Klooster Sancta Maria, die allemaal dezelfde bouwstijl delen. Deze locatie weerspiegelt de integratie van religieus erfgoed in de gemeenschap en de historische waarde ervan binnen de stad.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Augustinuskerk heeft culturele betekenis als historisch religieus centrum en architecturaal erfgoed. Gebouwd in 1862, weerspiegelt de oorspronkelijke kerk de religieuze praktijken en neogotische stijl van de 19^e eeuw. Haar latere aanpassingen en restauratie in 2005-2006 benadrukken het belang van het behouden van historische gebouwen en haar blijvende rol als plaats van aanbidding en gemeenschap in de regio. De Sint Augustinuskerk behoudt als hoofdkerk een belangrijke cultuurhistorische betekenis binnen Geleen.

Figuur 0.15 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op altaar en interieur kerkgebouw met zicht op orgel (alle foto's van kerkfotografie Nederland)

16. Sint Pancratiuskerk, Munstergeleen

Architectuur

De Sint Pancratiuskerk betreft een driebeukige kruiskerk met een driezijdig gesloten apsis voorzien van omgang. Een opvallend kenmerk is de terzijde geplaatste ongelede toren met lantaarn en tentdak. Gebouwd tussen 1924 en 1925, vertoont de kerk expressionistische elementen in het ontwerp, dat is gerealiseerd onder leiding van N. Ramakers. Deze kerk verving een oudere voorganger die elders gelegen was. De eenvoudige en functionele esthetiek van de Sint Pancratiuskerk weerspiegelt het tijdloze karakter van haar architectuur. De pastorie is gelijk met de kerk gebouwd naar ontwerp van Ramakers.

Interieur

Het interieur van de kerk, dat in 1965 gemoderniseerd is, herbergt een biechtstoel die naar schatting uit circa 1750 stamt. Langs de kerkmuur zijn enkele grafkruisen uit de 17^e tot en met de 19^e eeuw te vinden, gemaakt van hardsteen. In 1933 verving een eenmanuaals orgel, oorspronkelijk gebouwd in 1832 door Gebr. Franssen (voor de kerk in Mierlo, het bestaande orgel. Dit orgel werd aangepast door Gebr. Vermeulen tijdens de plaatsing in Munstergeleen. De glas-in-loodramen in de kerk zijn ontworpen door Jacques Verheyen.

Stedenbouw

De kerk neemt een centrale positie in binnen het dorpsgezicht, met een strategische locatie midden in het hart van het dorp. Het nabijgelegen gemeenschapshuis versterkt de sociale functie van dit gebied, waardoor het een knooppunt van gemeenschapsactiviteiten vormt. De omliggende begraafplaats en aangrenzende parkeerplaats omkaderen de kerk. Deze stedenbouwkundige indeling weerspiegelt een harmonieus samenspel tussen religie, gemeenschap en voorzieningen, waarbij de kerk als cultureel middelpunt fungeert en de ruimte eromheen zowel symbolische als functionele waarde toevoegt aan het dorpsleven.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De rijke cultuurhistorie van de kerk in Munstergeleen is nauw verweven met de verering van H. Apollonia, een patrones tegen kiespijn. Sinds 1751 trokken gelovigen uit Munstergeleen en omliggende gebieden naar de Pancratiuskerk om de relik van Apollonia te aanbidden, in de hoop verlichting te vinden van kiespijn of zelfs genezing te ervaren. Deze devotie en bedevaart hielden gedurende de 19^e en het eerste deel van de 20^e eeuw stand en waren een vitale uiting van spirituele verbondenheid. Hoewel de verering in de jaren vijftig afnam en het bedevaartaspect verdween, is sinds 1996 de Apolloniaverering opnieuw in opkomst. Deze historische achtergrond weerspiegelt de diepgewortelde geloofsbeleving en de culturele betekenis van de kerk, die door de eeuwen heen een plaats van troost, hoop en spirituele kracht is geweest voor de lokale gemeenschap.

Figuur 0.16 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op het altaar, interieur kerkgebouw met zicht op het orgel.

17. O.L.V. Geboortekerk, Broeksittard

Architectuur

De architectuur van de O.L.V. Geboortekerk is een driebeukige kruiskerk met een halfronde apsis en een ongelede toren met een tentdak. Deze kerk, opgetrokken tussen 1933 en 1934, is ontworpen door J. Wielders en verving een middeleeuwse kapel die in 1697 ingrijpend werd verbouwd. Een opmerkelijk detail is de aanwezigheid van een klok in de toren, vervaardigd door Johannes van Trier in 1583, wat bijdraagt aan de historische uitstraling van het geheel.

Interieur

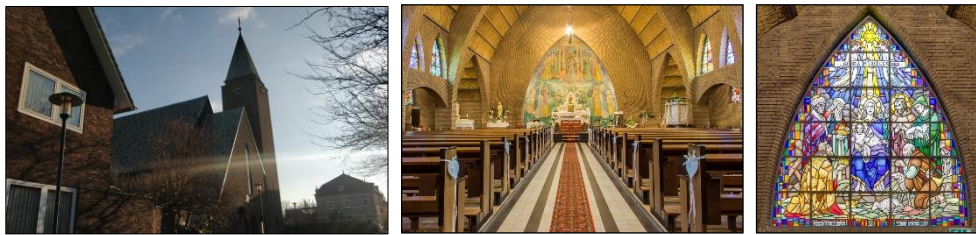
De inrichting, inclusief de marmeren altaren en de marmeren preekstoel, stamt grotendeels uit de periode van de bouw. De gebrandschilderde ramen in de transepten zijn vervaardigd door L. van Essen in 1934 en de muurschildering in de apsis, die Maria met Kind uitbeeldt, is het werk van Ch. Tangelder en dateert uit de jaren 1946-1947. De harmonieuze combinatie van architecturale elementen en kunstwerken draagt bij aan de intrinsieke schoonheid en betekenis van het interieur.

Stedenbouw

De kerk is een prominent kenmerk in de stedenbouw en is direct verbonden met de aangrenzende pastorie. Deze combinatie draagt bij aan de authentieke sfeer van de dorpse stadswijk van Sittard. Samen vormen ze een herkenbaar beeld van de lokale gemeenschap en haar geschiedenis en benadrukken ze de culturele en religieuze tradities.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De cultuurhistorie van de parochiekerk O.L. Vrouw Geboorte in Broeksittard is verweven met de verering van H. Brigida, die als patrones van het hoornvee wordt vereerd. Deze verering, die volgens lokale overlevering zijn oorsprong heeft in het nabijgelegen Nieuwstadt, heeft een lange geschiedenis die teruggaat tot minstens de 19^e eeuw en voortduurde tot de vroege jaren vijftig van de 20^e eeuw. Gedurende deze periode kwamen gelovigen uit naburige dorpen individueel of in processie naar Broeksittard, waar de relikwie van H. Brigida werd vereerd en brood werd gezegend. Deze traditie en cultuurhistorische achtergrond hebben een blijvende invloed gehad op de lokale gemeenschap en dragen bij aan de rijke geschiedenis van de parochiekerk.

Figuur 0.17 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw met pastorie, interieur kerkgebouw met zicht op het altaar en glas-in-loodraam (foto's midden en rechts van kerkfotografie Nederland).

18. OLV van altijddurende Bijstandkerk, Geleen-Lindenheuvel

Architectuur

De Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstandkerk is een traditionele driebeukige kruisbasiliek met een vijfzijdig gesloten apsis. De kerk heeft aangebouwde sacristieën en zijkapellen en een ongelede toren met een traptoren en een tentdak. Het ontwerp is het werk van J.E. Schoenmaekers en volgt traditionele architectonische vormen.

Interieur

Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstandkerk heeft een tongewelf dat rust op consoles en is voorzien van kruiswegstaties gemaakt door J. Weerts tussen 1954 en 1955. De glas-in-loodramen zijn vervaardigd door atelier Nicolas rond 1930 en F. Cox tussen 1953 en 1954. In 1950 werd een orgel geplaatst door Verschuieren Orgelbouw uit Heythuyzen. Na de sluiting van de H. Barbarakerk werd dit orgel in 1965 overgebracht naar de kerk in Lindenheuvel en fungeerde als koor-orgel.

Stedenbouw

De kerk bevindt zich op een centrumlocatie in de wijk Lindenheuvel, wat een prominente en centrale positie binnen deze wijk inneemt. Hierdoor is de kerk goed bereikbaar en vormt ze een herkenbaar en centraal punt binnen de stedenbouw van Lindenheuvel.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

In Lindenheuvel werd rond 1925 een houten noodkerkje in gebruik genomen, dat oorspronkelijk een legerkeet was. In 1928 begon de bouw van de kerk onder leiding van architect J.E. Schoenmaekers uit Sittard. Op Pinkstermaandag, 10 juni 1929, werd de kerk geconsacreerd door Mgr. Schrijen, de bisschop van Roermond. Tijdens de bouw van de nieuwe kerk werden tijdelijk de St. Josefschool en de zolder van de Barbaraschool gebruikt.

In 1884 werd het '*Kapelke van Biesjtand*' opgericht in Lutterade-Krawinkel. In deze kapel bevond zich een icoon van O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand, dat pelgrims uit Geleen en de omliggende gebieden aantrok, vooral in tijden van ziekte. Rondom de kapel was een kleine tuin aangelegd met '*zeven voetvallen*', die afbeeldingen van de Zeven Smarten van Maria bevatten. Na de aanleg van de

staatsmijn Maurits in 1923 werden zowel het icoon als de voetvallen naar de noodkerk verplaatst en uiteindelijk naar de nieuwe parochiekerk in de wijk Lindenheuvel overgebracht. Daar beleefde de verering nog enkele jaren een grote bloei.

Figuur 0.18 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw en glas-in-loodramen (alle foto's van kerkfotografie Nederland).

19. Johanneskerk, Sittard

Architectuur

De Johanneskerk heeft een moderne architectuur met een zaalachtige structuur en diverse aangrenzende ruimtes, zoals een koffieruimte, consistoriekamer, kindervoordienruimte en jeugdwerkrimte. Het gebouw heeft een plat dak met een lichte knik, waardoor de daken naar buiten iets oplopen. De gevel wordt gekenmerkt door een kruisvormig venster met groene glazen bouwstenen in een betonnen omlijsting. Een betonnen kerktoren staat voor de gevel en wordt bekroond met een betonnen kroon.

Interieur

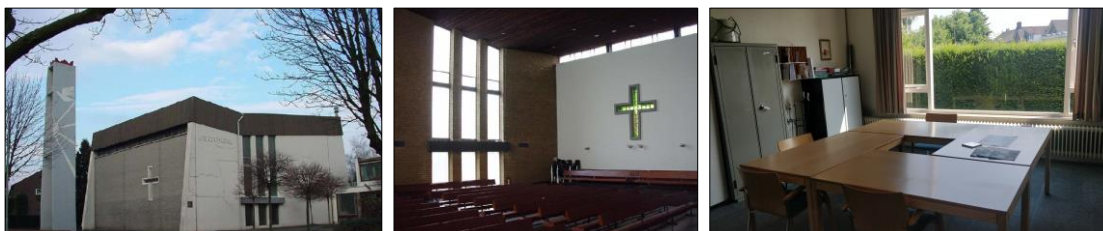
Het interieur van de Johanneskerk omvat een tweemanuaals orgel van Verschuieren Orgelbouw sinds 1966, een schildering door H. van der Steeg op de toren in 1990, Glas-in-loodramen vervaardigd door J. Stassen rond 1967 en een doopvont van H. Ramakers uit ongeveer 1966.

Stedenbouw

De Johanneskerk is gelegen in een stedenbouwkundige omgeving met enkele opvallende kenmerken. Het gebouw valt op door zijn opvallende betonnen uitstraling, die een modernistische benadering weerspiegelt. Het heeft een aanzienlijk volume en wordt geflankeerd door een plein voor de kerk, wat de kerk een centrale positie geeft in de wijk.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Johanneskerk heeft een cultuurhistorie die teruggaat tot de bouw in 1966. Het begon met het verzoek van leden om een aparte kerk in Sittard te bouwen, wat uiteindelijk in 1956 werd gerealiseerd. Na een brand in 1963 werd de huidige kerk gebouwd, ontworpen door H.J.M.E. Ramakers, met symbolische elementen en moderne inzichten in kerkarchitectuur. Het benadrukte de oecumenische samenwerking in Sittard en bood ruimtes voor gemeenschappelijke vieringen en jeugdwerk, wat de kerk een bijzondere betekenis gaf.

Figuur 0.19 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur van de grote kerkzaal en een van de multifunctionele ruimten in het kerkgebouw.

20. Christus Koningkerk, Geleen-Kluis

Architectuur

De Christus Koningkerk is een driebeukige basilicale kruiskerk met een halfronde apsis, een imposante vieringtoren en een achzijdige doopkapel die terzijde is geplaatst. Het ontwerp van deze kerk is gerealiseerd door architect H. Koene.

Interieur

Het interieur van de Christus Koningkerk heeft een vlak balkenplafond en de inventaris is eveneens ontworpen door architect H. Koene. Opvallend zijn de keramische kruiswegstaties, gemaakt door E. Laudy.

Stedenbouw

Het kerkcomplex, dat bestaat uit de Christus Koningkerk, pastorie, kapelanie, lagere scholen, kleuterschool en het Groene Kruisgebouw, bevindt zich in het hart van de parochie. Tegenover de kerk bevindt zich een reeks winkels en horecagelegenheden. Hoewel de stratenstructuur slechts gedeeltelijk op de kerk is gericht, wordt de kerk omringd door plantsoenen, grasvelden en bomen.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

In 1949 werd een noodkerk in de Kluisparochie van Geleen gebouwd om de snelgroeiende bevolking, vooral als gevolg van de Staatsmijn Maurits, te bedienen. Deze noodkerk werd oorspronkelijk in een houten loods gevestigd en later vervangen door een stenen noodkerk aan de Kummenaedestraat. In 1953 werd de definitieve Christus Koningkerk voltooid. Het kerkcomplex groeide snel en omvatte ook lagere scholen, een kleuterschool en andere faciliteiten. In de loop der jaren zijn er enkele wijzigingen aangebracht, zoals de verplaatsing van het tabernakel en de verwijdering van de communiebanken, maar de kerk bleef een centrale rol spelen in de parochie van Christus Koning.

Figuur 0.20 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw met zicht op altaar en interieur kerkgebouw met zicht op orgel en glas-in-loodramen (alle foto's van kerkfotografie Nederland)

21. Sint Willibrorduskerk, Obbicht

Architectuur

Deze breukstenen zaalkerk is voorzien van een vrijstaande bakstenen klokkentoren en is gebouwd naar het ontwerp van Th.L. Oberndorf. Aan het eind van de twintigste eeuw werd de pastorie afgebroken, wat resulteerde in een verandering van de oorspronkelijke U-vorm van het complex naar een L-vorm. Hierdoor werd ook het halfgesloten karakter van het kerkpleintje veranderd. Aan de voorzijde van de kerk werd in deze periode een hellingbaan aangelegd. De losstaande klokkentoren zelf is opgetrokken uit rode baksteen, wat een opvallend kenmerk van het gebouw is.

Interieur

Het interieur van de kerk herbergt een orgel uit 1905, vervaardigd door de firma Pereboom, dat afkomstig is uit de oude kerk.

Stedenbouw

De Willibrorduskerk bevindt zich aan het met bomen omringde marktplein van Obbicht, dat fungeert als het centrale punt van Obbicht. Dit plein huisvestte ook andere belangrijke instellingen zoals het voormalige gemeentehuis en school. Het voormalige gemeentehuis is tegenwoordig in particuliere handen, terwijl de scholen leeg staan. De omliggende bebouwing rond de kerk bestaat voornamelijk uit particuliere woningen, die overwegend van recentere datum zijn.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Willibrorduskerk in Obbicht kent een rijke geschiedenis, beginnend met een schenking aan de heilige Willibrord in 703 of 704. De oorspronkelijke kerk in Bietinne werd in 1643 weggespoeld door overstromingen, waarna de gemeenschap zich verplaatste naar Obbicht. Na branden en verschillende kerkgebouwen werd in 1968 de huidige Willibrorduskerk geconsecreerd en in gebruik genomen. De oude kerktoeren werden behouden als Willibrorduskapel. De huidige Willibrorduskerk in Obbicht dient niet alleen als plaats van eredienst maar ook als multifunctionele ruimte voor optredens en concerten, waardoor het een moderne toevoeging is aan de rijke cultuurhistorie van de parochie.

Figuur 0.21 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur van de grote kerkzaal en de rode bakstenen kerktoeren naast het kerkgebouw.

22. Sint Nicolaaskerk, Guttecoven

Architectuur

De Sint Nicolaaskerk, gebouwd in 1966, is een modernistische breukstenen zaalkerk met een halfronde apsis, een plat dak met een luifel aan de voorzijde en een vrijstaande betonnen klokkentoren. Het ontwerp, gerealiseerd door architecten J.G.C. Franssen en J.F.M.W. van der Pluym, weerspiegelt de kenmerkende eenvoud en strakke lijnen van de modernistische architectuur uit die tijd, terwijl het toch traditionele elementen zoals de apsis en de klokkentoren behoudt voor religieuze doeleinden.

Interieur

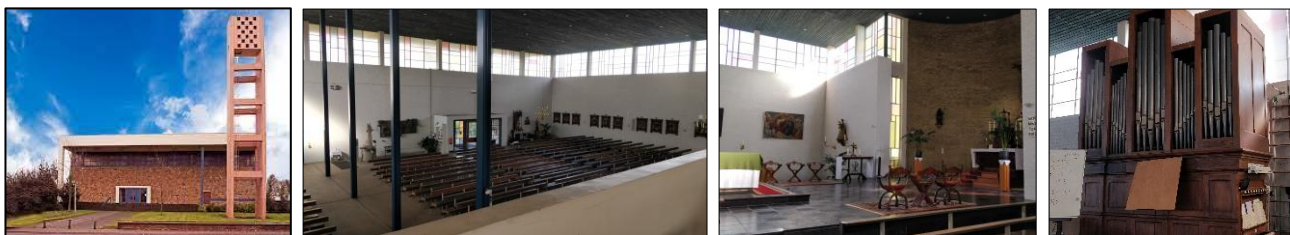
Het interieur van de kerk combineert oude en historische elementen met modernistische architectuur. De objecten zijn voornamelijk afkomstig uit de oude kerk. Opmerkelijke details zijn onder andere een romaans doopvont van Naamse steen dat deels uit de 13e eeuw stamt, een 19e-eeuwse biechtstoel vervaardigd door J.A. van der Ven, een communiebank en biechtstoel gemaakt door J. Doensen, een orgel van Pereboom & Leyser uit 1870, een hoofdaltaar uit 1910 en kruiswegstaties van L. Lindebrings, ook uit 1910.

Stedenbouw

De Sint Nicolaaskerk bevindt zich in een stedenbouwkundige context met enkele opvallende kenmerken, waaronder een vrijstaande kerktoeren, ongebruikelijke kleuraccenten voor een kerk en een groot bouwvolume dat prominent aanwezig is in de dorpskern. Deze elementen contrasteren met traditionele kerkarchitectuur en stedenbouwkundige verwachtingen en geven de kerk een eigentijdse en opvallende uitstraling binnen de gemeenschap.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Nicolaaskerk heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot 1336 toen het aan het klooster in Susteren was verbonden. Door de eeuwen heen onderging de kerk verschillende renovaties en uitbreidingen, waaronder de vervanging van het schip in de 19e eeuw en de bouw van een nieuwe toren in 1886. In 1965 werd besloten tot totale nieuwbouw, waarbij de oude kerk grotendeels werd gesloopt, ondanks enkele historische overblijfselen. De nieuwe kerk vertegenwoordigt de modernistische stijl van die tijd en werd in 1966 geconsacreerd. Verder heeft de kerk een belangrijke religieuze functie in het cluster Limbricht. Het is de plek waar overdag de meeste bezoekers samenkomen om een kaars op te steken en hun geloof te belijden. Dit benadrukt de voortdurende betekenis van de kerk als een centrale plek van religie en de gemeenschap in de regio.

Figuur 0.22 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw, zicht op altaar en orgel.

23. Christus Hemelvaartkerk, Sittard-Vrangendael

Architectuur

De Christus Hemelvaartkerk is een moderne zeshoekige zaalkerk met een plat dak en een aangebouwde betonnen klokkentoren. De kerk is in 1964-'65 gebouwd naar ontwerp van architect A. Swinkels. De kerk heeft een centraal stoelenplan en wordt gekenmerkt door zijn eigentijdse architectuur. Boven het priesterkoor steekt de betonnen, opengewerkte klokkentoren omhoog, wat een opvallend kenmerk is van het gebouw.

Interieur

Het interieur van de Christus Hemelvaartkerk wordt gekenmerkt door schilderijen bij de ingang en gebrandschilderde ramen van D. Wildschut. Een opmerkelijk element is het Assendelft-orgel uit de 18e eeuw, dat in 1970 werd verworven door de toenmalige kapelaan Kurris en na een grondige restauratie in 2011 werd teruggeplaatst. Dit orgel is een Rijksmonumentaal eenklaviersorgel en voegt historische waarde toe aan het interieur van de kerk. Het orgel is van dusdanig belang dat het heeft bijgedragen aan de toekenning van de rijksmonumentale status aan de kerk.

Stedenbouw

De stedenbouw van de Christus' Hemelvaartkerk kan worden omschreven als anoniem en bescheiden. De kerk is geïntegreerd in een omgeving van laagbouw en de architectuur ervan is relatief onopvallend in vergelijking met traditionelere kerken. De toren van de kerk is eveneens bescheiden en niet prominent aanwezig in het stedelijke landschap. Hierdoor valt de kerk niet direct op en past ze zich discreet aan bij de omringende bebouwing.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De cultuurhistorie van de Christus Hemelvaartkerk is beperkt maar heeft enkele opmerkelijke aspecten. In de jaren 80 had de kerk een zeer actieve geloofsgemeenschap en tot 2010 kwamen er nog regelmatig meer dan 350 kerkgangers samen. Echter, zoals bij veel kerken, is het aantal kerkgangers in de loop der jaren sterk afgenomen. Het orgel in de kerk speelt een belangrijke rol in de cultuurhistorie en er worden regelmatig orgelconcerten gehouden, waardoor het orgel een bron van culturele en muzikale activiteit blijft binnen de gemeenschap.

Figuur 0.23 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur van het kerkgebouw, dagkapel en monumentaal Assendelft-Orgel.

24. Sint Pauluskerk, Sittard-Limbrichterveld

Architectuur

De Sint Pauluskerk is in 1989 gebouwd naar ontwerp van architect H.J. Palmen. De kerk heeft een opvallende architectuur met een kwartcirkelvormige plattegrond en een lezenaarsdak dat bedekt is met leien. Aan de koorzijde bevindt zich een dakruiter met een polygonale naaldspits en een lichtvenster. De kerk wordt omringd door laagbouw met platte daken en is gebouwd met rode bakstenen in wild verband. De ingang is gemarkeerd door vensters en glazen deuren die toegang bieden tot de kerk. Aan de linkerzijde is er een zijingang naar het tochtportaal en de parochiezaal. Aan de rechterzijde bevindt zich de sacristie met een kleinere zijingang naar de kerk. De gevel heeft rechte vensters en de koorzijde heeft een puntig overstekend dak met lichtstraten aan weerszijden.

Interieur

Het interieur van de Sint Pauluskerk herbergt een eenmanuaals orgel, gebouwd door Schuke in 1955. Opvallend is ook een ingemetselde steen bij het voorportaal, die in 1985 werd ingezegend door paus Johannes Paulus II als symbool van verbondenheid met de Poolse kerk.

Stedenbouw

De Sint Pauluskerk bevindt zich in een stedenbouwkundige context waarin deze min of meer anoniem in een omgeving van laagbouw staat. De kerk is met de rug gericht naar de achterzijde van een winkelcentrum. Hierdoor heeft de Sint Pauluskerk een bescheidener en minder opvallende positie binnen de stedenbouwkundige context.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

De Sint Pauluskerk draagt enige bijzondere cultuurhistorische betekenis doordat het de laatste nieuw gebouwde kerk is binnen het Bisdom Roermond. Als zodanig vertegenwoordigt het een moderner tijdperk in de religieuze architectuur, met een ontwerp dat afwijkt van traditionele kerkgebouwen. De kerk symboliseert de veranderingen en aanpassingen die religieuze instellingen hebben ondergaan om tegemoet te komen aan de behoeften van moderne gemeenschappen.

Figuur 0.24 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw en interieur kerkgebouw

25. Gebouw van het Apostolisch Genootschap, Sittard-Overhoven

Architectuur

De architectuur van de kerk wordt gekenmerkt door een combinatie van eenvoud en verfijning. Architect B.A. Schinkel uit Sittard tekende voor het oorspronkelijke ontwerp en op 22 januari 1955 werd het gebouw aan de Kromstraat in gebruik genomen. In 1978 werd het uitgebreid, met extra bijzalen aan de achterzijde, een hal met toiletten aan de voorzijde en een fietsenstalling aan de linkerzijde.

Interieur

Achter tegen de wand, is het embleem van het Apostolisch Genootschap bevestigd. Dit embleem symboliseert de overdracht van gedachtegoed van oudere naar jongere generaties, weergegeven door handen die elkaar ontmoeten. In het interieur valt ook het pijporgel op, dat in 1983 werd gebouwd door Louis Jan Kramer en afkomstig is uit de gesloten Ontmoetingskerk in Delft.

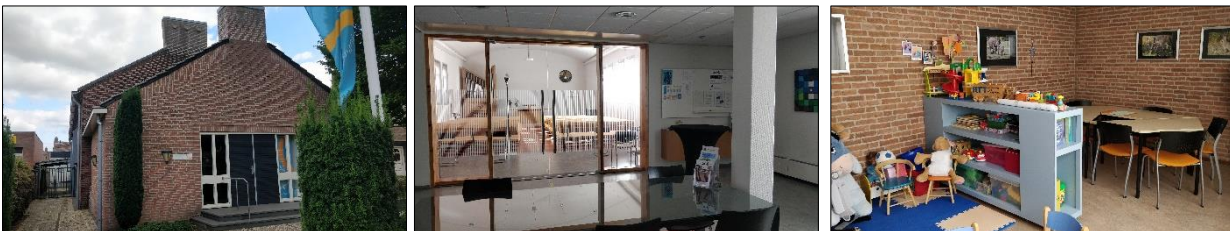
Het interieur is in 2012 geheel vernieuwd, onder meer door plaatsing van een glazen tussenwand en aanpassing van de grote zaal. In 2023 is moderne beeldcommunicatie-apparatuur aangebracht.

Stedenbouw

Het gebouw bevindt zich in een rustige stedenbouwkundige omgeving, aan een doodlopende ventweg. Aan de overzijde van de weg strekt zich een plantsoen uit. Deze locatie draagt bij aan de serene en afgezonderde sfeer van het gebouw en biedt een aangenaam uitzicht op het groen aan de overkant.

Cultuurhistorie (kerkhistorie)

Deze locatie heeft een cultuurhistorische betekenis als belangrijke ontmoetingsplek voor het Apostolisch Genootschap. Het gebouw fungeert als een verrijkende ruimte waar leden Genootschap samenkomen en hun gedachtegoed delen. De architectuur en inrichting weerspiegelen de identiteit en het gemeenschapsgevoel van het Apostolisch Genootschap, waardoor het een waardevolle plek is in de culturele geschiedenis van de gemeenschap.

Figuur 0.25 Van links naar rechts exterieur kerkgebouw, interieur kerkgebouw gezien vanuit de voorruimte met glazen tussendeur en een van de zalen in het gebouw in gebruik als speelhoek voor kinderen.

Bijlage 7b

Beoordeling

kerkgebouwen

gemeente

Sittard-Geleen

Afwegingskader	1. Architectuur			2. Interieur			3. Stedenbouw			4. Cultuurhistorie (kerkhistorie)			
	Typologie	Materiaal-gebruik	Bouw-periode	Uit-straling	Inven-taris	Samen-hang	Ensemble gebouwen	Beeld-bepalend	Samen-hang dorp	Historie	Religie	Culturele waarde	
Kerkgebouw													
Basiliek O.L.V. van het heilige Hart, Sittard													Zeer Hoog
Sint Petrus' Stoel van Antiochiëkerk, Sittard													Zeer Hoog
Sint Michielskerk, Sittard													Hoog
Marcellinus en Petruskerk, Oud-Geleen													Hoog
Gruizenkerkje, Sittard													Hoog
Sint Martinuskerk, Holtum													Hoog
Sint Martinuskerk, Born													Hoog
Sint Catharinakerk, Grevenbicht													Hoog
Nieuwe Sint Salviuskerk, Limbricht													Hoog/Gem.
Christus Koningkerk, Sittard-Leyenbroek													Hoog/Gem.
O.L.V. Tenhemelopnemingskerk, Einighausen													Hoog/Gem.
Podiumkerk, Grevenbicht													Gemiddeld

Legenda:

	Zeer Hoog
	Hoog
	Gemiddeld
	Beperkt
	Zeer beperkt

Afwegingskader	1. Architectuur			2. Interieur			3. Stedenbouw			4. Cultuurhistorie (kerkhistorie)			
	Typologie	Materiaal-gebruik	Bouw-periode	Uit-straling	Inven-taris	Samen-hang	Ensemble gebouwen	Beeld-bepalend	Samen-hang dorp	Historie	Religie	Culturele waarde	
Kerkgebouw													
Sint Catharinakerk, Buchten													Gemiddeld
Heilig Hart van Jezuskerk, Sittard													Gemiddeld
Sint Augustinuskerk, Geleen-Centrum													Gemiddeld
Sint Pancratiuskerk, Munstergeleen													Gemiddeld
O.L.V. Geboortekerk, Broeksittard													Gemiddeld
OLV van Altijddurende Bijstandkerk, Geleen													Gemiddeld
Johanneskerk, Sittard													Gemiddeld
Christus Koningkerk, Geleen-Kluis													Gemiddeld
Sint Willibrorduskerk, Obbicht													Gemiddeld
Sint Nicolaaskerk, Guttecoven													Beperkt
Christus Hemelvaartkerk, Sittard-Vrangendael													Beperkt
Sint Pauluskerk, Sittard-Limbrichterveld													Beperkt
Gebouw van het Apostolisch Genootschap, Sittard-Ophoven													Beperkt

Legenda:

	Zeer Hoog
	Hoog
	Gemiddeld
	Beperkt
	Zeer beperkt

Bijlage 8

Samenvatting situatie

Stadsparochie

Marcellinus & Petrus

Geleen

Samenvatting situatie parochies Geleen

De samenvatting van de situatie van de parochies in Geleen is gebaseerd op een gedetailleerd gespreksverslag van overleg tussen de parochie en de RO groep. Dit verslag is aangevuld met relevante ingekomen stukken die betrekking hebben op het proces dat de parochies hebben doorlopen om tot een toekomstperspectief te komen. Daarnaast is er input verkregen uit een gesprek dat heeft plaatsgevonden met de organisatie Kerkelijke Waardebeheer. Deze combinatie van informatiebronnen heeft gediend als waardevolle input voor de samenvatting, waarin de huidige situatie en overwegingen van de parochies in Geleen helder worden weergegeven.

Maart 2015

Vanaf 1 januari 2015 zijn de parochies H. Augustinus, HH Marcellinus & Petrus, Christus Koning, Verrijzenis van Onze Heer Jezus Christus, Pastoor van Ars, OLV Altijddurende Bijstand H Barbara en HH Engelbewaarders samengevoegd.

De opdracht was de samenwerking tussen de parochies te intensiveren en toe te werken naar een federatie/fusie van parochies omdat het helder was dat de geloofsgemeenschap voor de toekomst vitaal gehouden moest worden. Het kerkbestuur heeft begin 2016 een plan van aanpak opgesteld met als belangrijk uitgangspunt: parochianen in een zo vroeg mogelijk stadium bij het proces betrekken.

Juni/juli 2016

Tijdens 4 gespreksavonden hebben 150 parochianen deelgenomen en zich beraden op vragen zoals:

- Wat betekenen wij voor de Geleense samenleving op sociaal en spiritueel gebied
- Voor wie zijn we kerk, wat is onze doelgroep?
- En welke type kerk willen we zijn?

Resultaten zijn gedeeld in parochieblad/ website/ huis-aan-huis blad met uitnodiging te blijven participeren in het traject.

Oktober/november 2016

Een aantal workshops zijn georganiseerd om de thema's concreet te maken. Hier kwamen steeds zo'n 100 parochianen op af. Er werden ideeën geopperd waarmee het kerkbestuur aan de slag kon.

Resultierend in de toekomstvisie van de fusieparochie, genaamd: *"Samen groeien in een tijd van krimp"*.

Oktober 2017

De toekomstvisie is gepresenteerd aan de leden van de parochiale kerngroepen en aan geïnteresseerde parochianen. Het plan om samen toe te werken naar één geloofsgemeenschap in Geleen en één hoofdvestiging (parochiekerk) werd goed ontvangen.

Maart - mei 2018

Voornoemd plan is binnen het kerkbestuur uitgewerkt en hoewel geen enkele kerk voldeed aan de gestelde voorwaarden was men het er uiteindelijk mee eens dat de Augustinuskerk de beste mogelijkheden biedt om als parochiecentrum te fungeren. Betrokkenen zijn het daarnaast erover eens dat het aantal kerkgangers in de toekomst verder zal afnemen en dat de huidige kerken niet meer aan zullen sluiten op de behoefte.

Mei 2019

De belangrijkste boodschap van de notitie “*Groeien in een tijd van krimp*” is de wens en de uitdaging om samen te groeien naar één mooie en betekenisvolle geloofsgemeenschap in Geleen. Deze wens is ook als vertrekpunt voor het nieuwe pastorale beleidsplan gebruikt. In dat kader zijn weer een viertal sessies georganiseerd waar ruim 200 parochianen op af kwamen en waar een grote betrokkenheid te zien was. De meest opvallende resultaten:

- Over het algemeen was er acceptatie voor de keuze om de Augustinuskerk als hoofdvestiging te gebruiken, maar was men het er wel over eens dat de kerk van oud-Geleen (Marcellinus en Petrus) niet verloren mocht gaan.
- Daarnaast maakt men zich zorgen over de gemeenschap: hoe kan deze bij elkaar blijven gehouden zonder kerk?
- Men vraagt zich af hoe de toekomst eruit ziet en hoe er met elkaar wordt samengewerkt? Hoe kan een nieuw team rondom die centrale kerk worden gevormd?

Vanaf mei 2019

Stichting Kerkelijk Waardebeheer is ingezet om het afstoten van de ‘overbodige’ kerken en de ingebruikname van de centrumkerk te begeleiden. Hieruit blijkt:

- Dat de Augustinuskerk het beste kan worden ingezet als centrumkerk, mede door het formaat en de Rijksmonumentale status.
- De Marcellinus & Petruskerk in Oud-Geleen is ook een Rijksmonument. Hier heeft een groep betrokken parochianen een werkgroep opgericht om een plan te maken voor de herbestemming van de kerk. Zo is er contact gezocht met uitvaartondernemingen over de mogelijkheden om deze kerk in te zetten als bijzondere plaats van afscheid. Daarnaast wordt er gekeken of er concerten kunnen worden georganiseerd. KW adviseert om de kerk te verkopen wanneer de Augustinuskerk in gebruik wordt genomen.
- De kerk van Altijddurende Bijstand in Lindenheuvel kan de status van Gemeentelijk Monument krijgen wanneer er een duurzame invulling voor gevonden kan worden. In 2017 waren er ideeën om er gezondheidszorg in te vestigen. Deze plannen zijn uiteindelijk in een ander gebouw gerealiseerd. De enige optie op dit moment lijkt sloop. De pastorie zou herbestemd kunnen worden tot 3 appartementen of 1 woning.
- De Christus Koningkerk (ook bekend als de Kluiskerk) heeft geen monumentale status en ligt op een plek die gewild is om te wonen. Kerkelijk Waardebeheer heeft geconcludeerd dat deze plek daar ook de ruimte voor kan bieden, met name in de vorm van sloop - nieuwbouw. Op verschillende plekken is ook hoogbouw toegestaan. Ook de pastorie (die nu wordt verhuurd) heeft geen monumentale status en ook daar is hoogbouw toegestaan. De verkoop van deze kerk kan een ‘cashmaker’ zijn en dan met name om het onderhoud aan de Augustinuskerk voor de komende 30 jaar te betalen.

Augustus 2021

Parochianen van de pastoor van Arskerk zijn geïnformeerd dat er een geïnteresseerde koper is. Echter zijn de plannen steeds afgeketst. Eind augustus 2021 bericht de Limburger dat woningcorporatie ZO Wonen interesse heeft getoond en het pand wil verwerven mits de gemeente wil meewerken aan de bestemmingsplanwijziging tot wonen.

Kanttekeningen

- Kerkelijk Waardebeheer geeft aan dat de gemeente geen duidelijke visie op de kerkgebouwen heeft.
- Kerkelijk Waardebeheer motiveert dat er lang niet altijd geld nodig is. Beleidsruimte kan ook helpen. Zo liggen de kerken vaak op een stedenbouwkundig interessante plek waarbij contingenten al veel mogelijk maken.
- Conserveren van de gebouwen is ook een optie wanneer deze niet verkocht wordt (als voorbeeld wordt de H.H. Fabianus en Sebastianuskerk in Apeldoorn genoemd). Echter is een leegstaand gebouw conserveren ook niet wenselijk voor de leefbaarheid.

Noot 2023

In 2023 hebben twee overleggen plaatsgevonden met de stadsparochie Marcellinus en Petrus. Enige informatie van het proces in de periode 2021 – 2023 ontbreekt in deze bijlage. De laatste stand van zaken van de ontwikkelingen zijn in hoofdstuk 7 opgenomen. In 2023 heeft de gemeente en het kerkbestuur overleg gevoerd en hebben met elkaar de ontwikkelingskaders voor de vrijkomende kerkgebouwen geformuleerd.

Bijlage 9

Toekomstvisie
parochiecluster
Limbricht

Algemeen

Een kerkgebouw is een gewijde plaats, uitsluitend bestemd voor de eredienst aan God. Door de aanwezigheid van het H. Sacrament is dit daadwerkelijk het huis van God in het midden van een gemeenschap. “Huis van God” is dan ook het eerste gebruik van het kerkgebouw; daarnaast is het ook de ruimte waar de kerkgemeenschap bij elkaar komt. Terwijl deze tweede functie van het gebruik kan fluctueren, blijft de eerste functie van het gebruik (Huis van God) steeds aanwezig. Naast de officiële liturgische eredienst is de Kerk dan ook de plaats van de ontmoeting met God bij uitstek.

Geloofsbeleving in onze tijd

De liturgische vieringen zijn altijd viering van de Kerk als het “Mystieke Lichaam van Christus & Volk van God”. Ze hebben hun eigen waarde en betekenis onafhankelijk van het aantal aanwezige kerkgangers. In onze tijd gaat het aantal kerkbezoekers weliswaar achteruit; de waarde van de liturgische vieringen blijft daardoor onverminderd.

Menigeen is in onze tijd op zoek naar rust en spiritualiteit. Door gebedsmomenten, ook buiten de gewone liturgische vieringen, maar vooral ook door een ruimte voor stil gebed te bieden, kan de parochie deze behoefte aan rust en spiritualiteit tegemoet komen. Een over dag geopend kerkgebouw is daarvoor van groot belang.

Ook zichtbare uitingen van het geloof zijn niet onbelangrijk en hebben een ‘onderhuidse’ werking. Het zichtbare kerkgebouw heeft ook een functie van ‘vuurtoren’ in een steeds meer geseculariseerde wereld. Net zo als b.v. een wegwijk waaraan iemand iedere dag langs fiets en toch telkens even in zich opneemt.

Onze kerkgebouwen

De staat van onderhoud van alle gebouwen is redelijk tot goed.

- De kerk van Einighausen is 8 jaar geleden in laatste details opgeknapt. Er is een nieuwe verwarming geplaatst. De kerk is rijksmonument. De kerk dateert uit 1905
- De kerk van Limbricht is ca. 18 jaar geleden grondig gerestaureerd. Het orgel vraagt een grote onderhoudsbeurt. De kerk is provinciaal monument. De kerk dateert uit 1922.
- De kerk van Guttecoven is toe aan grote herstelbeurt van de kerkramen. Verdere staat van onderhoud is goed/redelijk en vrij onderhoudsarm. De kerk is geen monument. De kerk dateert uit 1965.

Alle kerken vervullen een maatschappelijk bindende positie binnen de gemeenschap (het zou een groot verlies zijn als het gebouw uit het zicht zou verdwijnen en niet meer de mogelijkheid zou geven om biddend en vierend bij elkaar te komen).

De kerkgebouwen van Limbricht en Einighausen zijn duidelijke ‘kerk’-gebouwen; een andere functie dan voor een (christelijke) geloofsgemeenschap is nauwelijks te realiseren en zou ook wel kwetsend overkomen.

Het kerkgebouw van Guttecoven is qua uiterlijk geen religieus gebouw; vervult deze functie echter terdege en is al zodanig duidelijk ingericht. Bewaard interieur uit de oude kerk geeft een meerwaarde aan dit gebouw.

Een blik naar de toekomst

De toekomst voorspellen is moeilijker dan het weer te voorspellen (hetgeen al moeilijk genoeg is). Bij een voorspelling kan daarom slechts uitgegaan worden van de huidige gedachtegang. Ook in de toekomst blijven religieuze plekken belangrijk en zullen wellicht aan waarde winnen als plaatsen van persoonlijk gebed en ontmoeting met God. Ook gezamenlijke liturgische vieringen blijven hun geloofs- en gemeenschapswaarde behouden.

Onze kerkgebouwen zijn in de drie dorpen centrale plekken van Godsontmoeting. Ook bij dalend 'kerkbezoek' en minder frequente vieringen blijven zij hun waarde behouden.

Ook een leegstaand kerkgebouw zal kosten met zich meebrengen; wellicht zelfs hogere verzekeringskosten. Energiekosten zullen wel lager uitvallen.

Financiën

Op zich hebben de parochies voldoende financiële reserves. Met goede belegging zou een zodanig resultaat bereikt kunnen worden dat dit voor 30% van de inkomsten zorgt. Evt. aankoop van landbouwgrond ter verpachting is een optie voor inkomstenwerving.

Visie voor de toekomst

- Catechese en geloofsverdieping nastreven. Vorming van kinderen en volwassenen.
- Alle drie kerkgebouwen als zodanig bewaren voor de toekomst.
- De kerken binnen de gemeenschap 'opwaarderen' als plekken van gebed en Godsontmoeting.
- Streven naar regelmatige vieringen in de kerken.
- Evt. één kerkgebouw aanwijzen als hoofdkerk voor de zondagsmis (en evt. ook door-de-weekse mis). Andere gebouwen bewaren voor uitvaarten en speciale dagen en/of vieringen.
- Goed basisonderhoud van drie gebouwen bewaren.

Aanvulling Toekomstvisie (februari 2022); nadere keuze

Het kerkbestuur wijst als hoofdkerk binnen het cluster de parochiekerk van Limbricht aan. Dit om meerdere redenen:

- Het kerkgebouw heeft een duidelijk sacrale sfeer en biedt voldoende plaats, hetgeen in de tijd van de pandemie van voordeel bleek.
- In visuele en architectonische eenheid met de kerk staat de pastorie; waaraan een parochiezaal is verbonden; deze is de enige eigen parochiële gemeenschapsruimte binnen het cluster. Het onderhoud van kerk en pastorie is in goede staat.
- De parochie Limbricht is (op papier) de grootste parochie binnen het cluster.

Tevens constateert het kerkbestuur echter ook dat qua actieve parochianen de beide andere parochies beter er voor staan.

